

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Lex Schwarzenberg
Markéta Dvořáková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta Dvořáková**
Osobní číslo: **H09047**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Lex Schwarzenberg**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Předmětem práce bude studium archivních materiálů Národního shromáždění a jednacích protokolů uložených v archivní části knihovny Národního shromáždění. Dále dobová literatura týkající se této záležitosti, včetně rehabilitačního řízení v 90. letech.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- 1) JANIŠOVÁ, M. ? KAPLAN, K. Katolická církev a pozemková reforma (Catholic Church and the Land Reform): Dokumentace. Brno, 1995. ISBN 80-85270-39-0.
- 2) KOŤÁTKO, J. Pozemková reforma v Československu. Praha, 1949.
- 3) KREJČÍK, A., L. Pozemková reforma a archivy velkých statků. Praha, 1937.
- 4) OURODOVÁ-HRONKOVÁ, L. Schwarzenbergové. Primogenitura 1790-1950. ČB, 2009. ISBN 978-80-85033-25-0.
- 5) PUTNA, M. C., BEZECNÝ, Z., GAŽI, M. Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii. 1. vydání. ČB, 2008. ISBN 978-80-85033-10-6.
- 6) SOUKUP, L. ? Lex Schwarzenberg? ? mimořádný případ vyvlastnění nemovitého majetku v roce 1947. In Pocta Jánu Gronskému. Plzeň, 2008.
- 7) ŠKUTINA, V. Český šlechtic František Schwarzenberg. Praha, 1990. ISBN 0-946352-7-12.
- 8) VEBER, V. Usudové únorové dny. 1. vydání. Praha, 2008. ISBN 80-7106-941-8.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Václav Veber**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

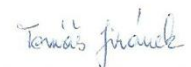
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlášení autora

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 11. 2012.

Markéta Dvořáková

Podkování

Ráda bych podkovala vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Václavu Veberovi za ochotu. Dále mi děkují pracovníci v Archivu bezpečnostních složek a Archivu poslanecké sněmovny parlamentu České republiky. Děkuji také Mgr. Dítěti Jelínkové za její přednášky v letním semestru 2011.

Anotace

Práce je věnována majetkoprávním změnám ve 20. století. První pozemkové reformy, revize pozemkové reformy a druhé pozemkové reformy. Hlavním tématem je zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zeměpanskou, známý též jako Lex Schwarzenberg. V poslední části práce je také brán zřetel na restituční majetku po pádu komunismu a s ním spojené zákony.

Annotation

This bachelor thesis deals with the topic of the property changes in the 20th century. The land reform is mentioned in the first part and the revision of the land reform and the second land reform follow in the next parts. The main topic is the Act No. 143/1947 Coll., *about the transfer of property ownership of hlubocká branch of Schwarzenberg in Bohemia*, known also as Lex Schwarzenberg. The last part of the thesis deals also with the restitution after the fall of the communism and with laws connected with this event.

Klíčová slova

Elisabeta Pezoldová, dekrety prezidenta republiky, lex, pozemková reforma, restituční, revize pozemkové reformy, schwarzenberg, šlechta, zaměstnanci.

Key Words

Elisabeth Pezold, presidential decrees, lex, land reform, restitution, revision of the land reform, schwarzenberg, nobility, employees

Title

Lex Schwarzenberg

Úvod:

V této bakalářské práci se hodlám zabývat asi nejznámějším –lechtickým rodem v Čechách, Schwarzenbergy. Tento rod je spjat hlavně s jifiními Čechami mnohasetletou tradicí.

Významnými knižními počinými o tomto rodu jsou mnohdy z pera přímo rodinných příslušníků nebo osob jim blízkých. Možnost v bádání dávají i výborně vedené archivy jak v České republice tak například v Murau v Rakousku. Karel VI. Schwarzenberg je autor mnoha monografií nejenom rodového tématu: *Feldmarschall Fürst Schwarzenberg, Geschichte des reichständischen Hauses Schwarzenberg* (1963) a *Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Týpanský deník a Zrození revolucí* (1934), aj. V roce 2008 Národní památkový ústav vydal asi nejobsáhlejší pojednání o Schwarzenbercích poskládané z konference v jifiních Čechách o *Schwarzenbergové v České a Středoevropské kulturní historii*. Příspěvky například k dějinám rodu Schwarzenbergů v Milan. M. Buben v periodiku *Střední Evropa: Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*.

Zákon č. 143/1947 Sb. na ucelenou monografii stále čeká, k tomu tématu byly vydány pouze dílčí studie.¹ Například Jan Kuklík v knize *Znárodně československo* vnuje tomuto dělejšímu zákonu jen několik vět.

O první pozemkové reformě je dostatek materiálů. Soudobí nakladatelé se asi předhánějí ve vydávání významných brožurek a stanovisek k tématu. Samy zainteresované strany a jejich politické představitelé k tématu produkovali vlastní literaturu.² K tématu dekretů prezidenta republiky shledávám za nejlepší monografii od Jana Kuklíka *Mýty a realita takzvaných šbenedovských dekretů* a edici dokumentů od Karla Jecha a Karla Kaplana s úvodem od Václava Pavlíka.

Archivní materiály k dějinám rodu Schwarzenbergů jsou uchováány na jejich zámku v Murau. Archiv zde byl založen po tom, co rodina včetně s Karlem VI. odjela do zahraničí. V Čechách veškeré archivní materiály z bývalého panství spravuje Státní

---

¹ Například ZÁLOHA, J. Lex Schwarzenberg. O slávě a rozpadu jednoho majetku v Čechách. In *Dějiny a současný stav*, 1994, č. 2., KALKUŠOVÁ, S. o Nikendey, A. Lex Schwarzenberg a co mu předcházelo. In *Obnovená tradice*, 1994, ro. 4., č. 10.

² AUERHAN, J. *Vyvlastnění velkostatků v a zůstavní lesy*. Praha, 1919. Bez ISBN.; DAŠENICKÝ, J. *Lesní pozemková reforma z hlediska právního, národohospodářského, národního, sociálního a. j.* Praha, 1926. Bez ISBN.; DVOŘÁK, L., F. *Zemědělská družstva a zlidovnění země*. Praha, 1920. Bez ISBN.; HOLOUBEK, J. *Pozemková reforma a soukromé vlastnictví*. Vyškov na Moravě, 1927. Bez ISBN.; KREJČÍK, A., L. *Pozemková reforma a archivy velkých statků*. Praha, 1937. Bez ISBN.; MARUŠÁK, K. *Bedřich, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. Bez ISBN.; NEJEDLIK, J. *Světová krize a naše pozemková reforma*. Brno, 1931. Bez ISBN.; VOŠENÍLEK, J. *Pozemková reforma v Československé republice*. Praha, 1924. Bez ISBN., aj.

oblastní archiv Tebo, kde se nacházejí i rodinné archivy sekundogenitura a primogenitury. Slofky, jeff byly vedeny na p íslu-níky rodu nebo jejich zam stnance po roce 1948 se áste n dochovaly v Archivu bezpe nostních sloflek v Praze.

V práci se nehodlám zabývat pouze zákonem Lex Schwarzenberg, i kdyff samostatná monografie o tomto minimáln podivuhodném na ízení v eské republice je-t nevznikla. Lex Schwarzenberg m fle být pro tená e moffná zavád jící. Je to proto, fle popsat tento zákon bez -ir-ího úhlu pohledu by asi nebylo srozumitelné. tená by díky tomu nemusel pochopit pro v bec k vydání takového zákona bylo moffné. Rozebírám zde celkov zm nu vlastnických práv v první polovin 20. století. O tom, fle -lechta, ne jenom Schwarzenbergové, p i-li za necelých 100 let vlastn úpln o v-echo ó v echách. Nejprve o jejich tituly, pak honosná sídla s ástí p dy a nakonec jim bylo sebráno úpln v-e. Jak je moffné, fle tato skupina drffící se staletí na -pici spole nosti se ve 20. století stala jakýmsi nepohodlným ne-varem? A byly Schwarzenbergové, potaflmo -lechta obecn opravdu t mi švyko is ovateliō jak je prezentovala Komunistická strana eskoslovenska?

První kapitola popisuje blífle rod Schwarzenberg, jejich p íchod do ech, nashromáffld ní majetku a p edstavitel jeff naplno proffivali neradostné události 20. století.

V druhé kapitole chci blífle rozebrat první pozemkovou reformu, která vlastn odstartovala velké p esuny p dy. Noví eskosloven-tí ob ané volali po p d . eskoslovensko pro ni sáhlo ke -lecht, jeff nem la mít v novém stát místo a k velkým pozemkovým vlastník m.

Kapitola . 3. rozebírá události p ed vypuknutím druhé sv tové války a postavením -lechty k eskoslovensku a eskému národu jako takovému. Dále pozadí tzv. dekret prezidenta republiky a hlavn vyvlast ovacích dekret, jeff dodnes vyvolávají nejenom v echách vzru-ené debaty.

Samotný zákon Lex Schwarzenberg je popsán v kapitole . 4., zde je vycházeno hlavn z pramen Ústavodárného Národního shromáffld ní. Není opomenuta ani hlavní slofka panství ó jeho zam stnanci. Kapitola . 5. jiff jen p ipomíná kone ný osud soukromého majetku je-t v roce 1947 a po p evzetí moci ve stát Komunistickou stranou eskoslovenska ó tedy zákon . 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy a zákon . 46/1948 Sb., o nové pozemkové reform .

Zákon lex Schwarzenberg nemá sice v eskoslovensku obdoby, protofle je jasn protiústavní, ale na druhou stranu vlastn není p ekvapením v rámci tehdej-í spole nosti

a jejich ideologických představ. Schwarzenberská primogenitura by o majetek přišla tak jako tak i v roce 1948 jako všichni ostatní, v etn sekundogenitury rodu.

Problém vyvstal až po revoluci, kdy se majetek snažili dostat zpět. Snahy Schwarzenbergů a jiných šlechtických rodů jsou blíže představeny v poslední kapitole práce.

1. Schwarzenbergové

1. 1. Stručná historie rodu Schwarzenberg

Rod Schwarzenberg se řadí k nejstarším rodům ve Svaté říši římské. Původně byli rytířským rodem, později dosáhli až na knížecí titul. Podle rozdělení Hechty v první polovině 19. století se Schwarzenbergové poštávají k takzvané první (nejprivilegovanější) skupině aristokracie, do které patřily hlavy starých rodů, bezprostředně podřízených říši se svým křeslem a virilním hlasem na říšském sněmu.³

Tento rod má kořeny v dnešním Rakousku a v Bavorsku. Schwarzenbergové mají společně původ s rodem ze Seinsheimu. Jejich předkové pocházejí ze svobodného statku Seinsheim z Frank (dnešní Bavorsko).

Prvním, kdo získal majetek v Čechách, byl Erkinger ze Seinsheimu, je považován za praotce rodu Schwarzenbergů, jež koupil panství Schwarzenberg od rytíře z Westenberku a Abensberku (mezi lety 1405 - 1411). Později se tedy začal nazývat Erkinger ze Seinsheimu a na Schwarzenberku. Jeho armádní služba ho zavedla v rámci husitských válek do Čech. Díky protihusitskému tažení a pomoci králi Zikmundovi, od něj získal do zástavy město fitec, Kadaň a Beroun, zámek Trosky, fitebrák a Bečov a dvůr Libanice. Dalším, kdo dal základ pozdější obrovské dynastii v říšských Čechách, byl Adolf Schwarzenberg, jež v roce 1660 přikoupil třeboňské panství. Vnuk Adolfa, Jan Adolf, měl od císaře zastavena panství Krušovice a Kivoklát. Roku 1661 přikoupil hlubocké panství, vesnice Bzí, Branovice, Nifflburk, Vlčice a fimitice. Syn Ferdinand Schwarzenberg od 80. let 17. století přikupoval další statky Butovice, Drahonice, Jinonice, Kestany, Postoloprty, Pečínov a Skočice, ve Vídni zakoupil palác na Novém trhu a v Praze koupil další paláce. Ferdinand je také autorem závěti, podle níž se majetek Schwarzenbergů sto let později rozdělil na dvě linie. *ŠPodle závěti z roku 1703 nechal kníže Ferdinand pro případ dvou mužských dědic rozdělit majetek na dvě samostatné jednotky.*⁴ Jeho nejstarší syn Adam František (1680 - 1732) zastával, jak již bylo zvykem, úřad ve Vídni u dvora, díky čemuž mu byl propůjčen řád zlatého rouna. Po otci pokračoval ve shromažďování majetku v Čechách a připadlo mu také dědictví po Eggenbercích vévodství český Krumlov; Drslavice, Chýnov, Netolice, Orlík, Vimperk, Volary a Zvíkov. V 2. polovině 18. století získali Schwarzenbergové

³ TMAŘÍ KOVÁ-SLABÁKOVÁ, R. *Rodinné strategie Hechty. Mensdorff-Pouilly v 19. století*. Praha, 2007. s. 101. ISBN 978-80-7203-859-6.

⁴ HUPANI, J. a STELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů země Koruny české*. Praha, 2001. s. 243. ISBN 80-86493-00-8.

vým nou kláterní statky Borovany, Tebo a Zlatá Koruna⁵, mimo to se začalo se stavbou schwarzenberského plavebního kanálu.⁶ Spolu s Františkem Gundakarem Colloredo-Mannsfeldem a Bedichem Nosticem založil c. k. obchodní banku, v níž zřídil penzijní fond pro své služebníky.

Jan Nepomuk (1742 – 1789) měl se svou ženou Marií Eleonorou Öttingen-Wallerstein tři muflské potomky: Josefa – zakladatele primogenitury rodu, Jana a Karla, zakladatele druhého majorátu.

1. 1. 1. Schwarzenberská sekundogenitura

Bratr Josefa, Karel I. Filip (1771 - 1820), byl první z tzv. druhého majorátu – sekundogenitury (orlická větev rodu). Druhý majorát byl ustanoven podle závěti Ferdinanda z roku 1703. Sídlem sekundogenitury byl zámek Orlická nad Vltavou.⁷ Karel si zvolil armádní kariéru. Za zásluhy v bitevním poli, hlavně v bitvě u Lipska, získal dohromady třicet dva evropských řádů. I na poli politickém zaznamenal mnoho úspěchů, když například figuroval jako jedna z hlavních postav v domluvě s atkou Napoleona Bonaparte a Marie Louisy. O jeho dítčství se tedy nejdříve staral jeho bratr Josef. Orlická převzal v roce 1802, ale až po útkem roku 1815 se zde natrvalo usadil.⁸ Od roku 1799 byl sezdán s Marií Annou z Hohenfeldu, s níž měl tři syny, Bedicha (1799 - 1870), Karla II. (1802-1858) a Edmunda. Věichni tři dlouho i krátce pobývali v armádě. Bedich –el ve stopách svého otce v rakouské armádě. Z jeho vojenských cest (i soukromých) je dochováno mnoho literárních děl, například *Rückblicke auf Algir* (1831), *Riese in Levante* (1837) a *Antidiluvianische Fidibusschnitzel*.⁹ Dítčství, jež mu bylo připadnout, přenechal mladšímu bratrovi Karlovi. Karel II. se po službě v armádě oženil s Josefínou Vratislav z Mitrovic. Jejich syn Karel III. (1824 - 1904) odešel po krátké kariéře z vojska, aby se mohl v novat správ rodinného majetku spolu s manželkou Vilemínou, roz. Öttingen-Wallerstein. Karel III. je obecně považován

---

⁵ Ott v slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 23. díl. Praha, 1905. s. 87. Bez ISBN.

⁶ RAMEL, V. Proměny schwarzenberského panství v letech. In BEZECNÝ, Z. - GAFI, M. - PUTNA, C., M.(edd.). *Schwarzenbergové v české a Středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. s. 30. ISBN 978-80-8503-10-6.

⁷ Tamtéž. s. 33.

⁸ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ročník 12, číslo 56. s. 103. ISSN 0862-091 X.

⁹ Ott v slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 23. díl. Praha, 1905. s. 91. Bez ISBN.

za p ímluvce v eských záležitostech ó usiloval o zrovnoprávní ní e-tiny a n m iny¹⁰, což dokazuje zavedení e-tiny jak v ú adech, tak i sama knířecí rodina za ala mluvit esky. Byl p edsedou eského muzea, podporoval eskou literaturu, pro efl byl zvolen za estného lena eské akademie v roce 1895.¹¹ V druhé polovin 19. století se orlické panství roz-í ilo o statek se zámek ímelice, Osov u Berouna, Sedlec u Kutné Hory s dv ma m sty a trnácti vesnicemi a statek Vavrařlov.¹²

Následníkem orlického majorátu byl Karel IV. (1859 - 1913). V pov domí ve-el díky kritice rakouské politiky, zam ené proti Jihoslovan m¹³ a obhajoval eské státoprávní hnutí. Byl i u vydání památného reskriptu z roku 1871. Ve ejného d ní se ú astnil prost ednictvím mnoha spolk , jako nap . eská lesnická jednota, Vlastenecká hospodá ská spole nost a v roce 1895 se stal estným lenem eské akademie v d a um ní. Z prvního manřelství s Marií, roz. Kinskou, m l prvorozeného Karla V. Podruhé se ořenil s Idou, roz. Hoyos-Sprinzenstein, jeřl mu dala t i syny: Arno-ta (1892 ó 1979), Josefa Adolfa (1894-1894) a Jana (1903 ó 1978). Bratr Karla IV. Bed ich (1862 ó 1936) vystudoval právníckou fakultu Univerzity Karlovy a stejn jako jeho star-í bratr se ú astnil ve ejného a politického řivota. V d dictví mu p ípadl statek Tochovice a Starosedlcký Hrádek. Manřelství s Marií Kristýnou, roz. Schönbornovou, bylo bezd tné a tak jeho majetek spolu s Nestra-ovicemi p ípadl synovci Arno-tovi.

Nestar-í syn Karel V. (manřelka Eleonora, roz. Clam-Gallasová), zem el za první sv tové války na boji-ti ve Vukovaru. Arno-t slouřil v armád také za první sv tové války, poté byl p elořen do zálohy a za al pracovat v Ringhofferových závodech. V 50. letech 20. století byl v zn n v komunistických pracovních táborech.¹⁴ Nejmlad-í z bratr Jan byl rakouským diplomatem ve Vatikánu. Za druhé sv tové války ode-el do Ěycarska a pracoval zde pro řervený k říl.¹⁵

Mlad-í syn Karla V., Franti-ek (1913 - 1992), hned po maturit vstoupil do armády, do které se op t vrátil za mobilizace. ř *Je-t p ed válkou studoval politické*

¹⁰ řUPANI , J. ó STELLNER, F. *Encyklopedie knířecích rod zemí Koruny eské*. Praha, 2001. s. 249. ISBN 80-86493-00-8.

¹¹ *Ott v slovník nau ný: Ilustrovaná encyklopedie obecných v domostí*. 23. díl. Praha, 1905. s. 92. Bez ISBN.

¹² RAMEřV. Prom ny schwarzenberského panství v echách. In BEZECNÝ, Z. - GAřI, M. - PUTNA, C., M. (edd.). *Schwarzenbergové v eské a st edoevropské kulturní historii*. eské Bud jovice, 2008. s. 34. ISBN 978-80-8503-10-6.

¹³ ZÁLOHA, J. *Stru né d jiny rodu knířat ze Schwarzenberku*. Bez ISBN.

¹⁴ RAMEřV. Prom ny schwarzenberského panství v echách. In BEZECNÝ, Z. - GAřI, M. - PUTNA, C., M. (edd.). *Schwarzenbergové v eské a St edoevropské kulturní historii*. eské Bud jovice, 2008. s. 34. ISBN 978-80-8503-10-6.

¹⁵ řKUTINA, V. *eský řechtic Franti-ek Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. s. 106. ISBN 0-946352-7-12.

v dy v Pa íflí na doporu ení Edvarda Bene-e, poté se stal diplomatem ve Vatikánu.¹⁶ V letech 1939 ó 1940 byl lenem Národního souru enství, odkud ode-el po tom, co odmítl p ísahat Adolfu Hitlerovi. Aktivn se ú astnil odboje, stejn jako jeho bratr Karel. Za druhé sv tové války musel p enechal Nalřovice SS za 1 500 marek.¹⁷ V pr b hu války se ofenil s Amálií z Lobkowicz, svatba se konala v roce 1944. Na konci války se mu na Wilsonov nádraří (dnes Hlavní nádraří) vzdal n mecký velitel s celým útwarem.¹⁸ Po zm n řeffimu v roce 1948 emigroval a u il na Loyov univerzit v Chicagu.¹⁹ Ve Spojených Státech podporoval eskoslovenský exil, byl v eskoslovenské národní rad americké, která de facto reprezentovala ob any eskoslovenského p vodou v í kongresu a vlád USA.²⁰ Po pádu komunismu obdrřel od Václava Havla ád Tomá-e Garrigue Masaryka, jeřl na prařském Hrad p evzala jeho řena Amálie.²¹

D dicem a vlastn posledním vlastníkem druhého majorátu byl PhDr. Karel VI. Schwarzenberg (1911 - 1986). Karel VI. studoval na Akademickém gymnázíu, pozd ji na Filozofické fakult Karlovy univerzity v Praze a lesnickou řkolu. Po studiu byl u dragounského pluku v Pardubicích. ř*Za jeho majorátu zasáhly rodový majetek t i osudové rány. Nejprve to byla v[e] dvacátých letech první pozemková reforma, p í které propadlo záboru t icet dva dvor z celkového po tu ty iceti, ty i revíry (z p vodních řestnácti) a n které p idruřené provozovny.*²² Za druhé sv tové války byla na schwarzenberský majetek uvalena okupa ní správa a t etí rána byl rok 1947.²³ P ed vyhlá-ením Protektorátu řechy a Morava spolu se svým nevlastním otcem Zdenko Radslavem Kinským sepsali dokument *Prohlá-ení p íslu-ník eské řechty*, který p edal prezidentovi Edvardu Bene-ovi.

Karel VI. se zabýval studiem historie a p edev-ím heraldiky. Studia dokon il po válce ve Vídni, kam ode-el v roce 1948 í s rodinou. Jeho nejznám j-ími díly jsou

¹⁶ TřKUTINA, V. *eský řechtic Franti-ek Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. s. 91-92. ISBN 0-946352-7-12.

¹⁷ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 2011, ro . 12, . 56. s. 110. ISSN 0862-091 X.

¹⁸ TřKUTINA, V. *eský řechtic Franti-ek Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. s. 40. ISBN 0-946352-7-12.

¹⁹ Tamtéřl. s. 176.

²⁰ Tamtéřl. s. 80.

²¹ VOTÝPKA, V. *Návraty eské řechty*. 2. vydání. Praha ó Litomy-ř, 2002. s. 51. ISBN 80-7185-506-5.

²² RAMEřV. Prom ny schwarzenberského panství v řechách. In BEZECNÝ, Z. - GAřI, M. - PUTNA, C., M.(edd.). *Schwarzenbergové v eské a st edoevropské kulturní historii*. eské Bud jovice, 2008. s. 34. ISBN 978-80-8503-10-6.

²³ Tamtéřl. s. 34.

Katalog chorvatských, polských a českých rukopis uložných v Rakouské národní knihovně (1972), *Adler und Drache, Feldmarschall Fürst Schwarzenberg a Die Sant-Wenzels-Krone*. Při shromáždění materiálů mu pomohla jeho zaměstnání, nejprve pracoval jako knihovník v Salzburku, pak v knihovně ve Vídni, kde spravoval věchna Bohemika. Podarilo se mu také vybudovat rodinný Schwarzenberský archiv na jejich zámku Murau. Karel VI. je taktéž jediným věchem, který získal po roce 1918 řád Zlatého rouna.²⁴

1. 1. 2. Schwarzenberská primogenitura

Kníže Josef (syn Jana a Marie Eleonory Öttingen-Wallerstein) se ujal správy vskutku velkého majetku, vévodství český Krumlov, panství Chýnov, Protivín, Tebo, Vimperk, pražských dom, panství v severozápadních a středních věchách a panství v Rakousku a Německu.²⁵ Koupil další statky v věchách Bore, Citoliby, Divice, Dlouhá Ves, Dobrá Voda, Domoušice, Lenešice, Nečnice, Píčov, Prácheň, Steinwasser, Tloskov, Vchynice, Vrcov, panství Libčice s věchicemi a Salmovský dům v Praze na Hradčanech. Dále zdědil zámek Neuwaldegg u Vídně. Podporoval vzdělání na svých panstvích a roku 1800 založil lesnickou školu ve Zlaté Koruně a v roce 1801 otevřel hospodářskou školu v českém Krumlově.²⁶ V roce 1794 se oženil s Pavlínou (Paulina) z Arenbergu²⁷, po její tragické smrti na plese v Paříži zůstalo devět dětí.²⁸

Josef v nejstarší syn Jan Adolf II. (1799 - 1888) se vnoval svému panství. Zavedl zde středověké hospodářství, pěstoval špek v roce 1852 založil cukrovar v Postoloprtech, první v věchách aj. Vnoval se také výstavb, nechal postavit zámek v Hluboké nad Vltavou, postavit rodinnou hrobku v Domaníně u Teboně a v roce 1842 otevřel lovecké a lesnické muzeum na zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou, které bylo prvním odborným muzeem v věchách. Dále v roce 1858 založil přírodní rezervaci

²⁴ KUTINA, V. *Český véchec František Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. s. 39. ISBN 0-946352-7-12.

²⁵ RAMEŠ, V. Proměny schwarzenberského panství v věchách. In BEZECNÝ, Z. - GAFI, M. - PUTNA, C., M.(edd.). *Schwarzenbergové v české a Středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. s. 30. ISBN 978-80-8503-10-6.

²⁶ ŠUPANI, J. a STELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů země Koruny české*. Praha, 2001. s. 245. ISBN 80-86493-00-8.

²⁷ Více k Paulině Schwarzenbergové: LENDEROVÁ, M. *Tragický bál. život a smrt Pavlíny ze Schwarzenbergu*. Praha, 2004. ISBN 80-7185-657-6.

²⁸ *Ott v slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 23. díl. Praha, 1905. s. 88. Bez ISBN.

Boubínský prales.²⁹ V rámci jeho hospodářské činnosti byl zvolen předsedou Vlastenecko-hospodářské společnosti v Království českém.

S manželkou Eleonorou z Lichtenštejna měl dceru Adolfa Josefa (1832 - 1914), který si vzal za ženu Idu z Lichtenštejna.³⁰ Felix (1800 - 1852) nejdříve bojoval v Itálii spolu s maršálem Radeckým a v říjnu 1848 se díky diplomatickým schopnostem stal ministerským předsedou a důležitou osobou na mezinárodním poli.³¹ Nejmladší bratr Jana Adolfa II., Bedřich Josef (1809 - 1885) si zvolil církevní kariéru. V roce 1835 se stal salzburským arcibiskupem a roku 1842 byl povýšen na kardinála a od roku 1849 do své smrti zastával úřad pražského arcibiskupa.³² Zasloužil se o dostavbu chrámu sv. Víta spolu se spolkem Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta.

Adolfův nejstarší syn Adolf Josef (1832 - 1914) se soustředil na rozvoj lesnictví, stejně jako jeho syn Jan Nepomuk (1860 - 1938), který ale bohužel musel řešit problémy spojené s první pozemkovou reformou. Ještě před první světovou válkou se stihl podílet na výstavbě železniční sítě v jiřních částech a na Třemšíně. Za války vypravil na vlastní náklad sanitární vlak pro raněné na frontě.³³

Po smrti Jana Nepomuka, téměř před rokem 1939, převzal pozici státního právníka JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890 - 1950). Šel studovat práva na univerzitu v Praze a za první světové války bojoval na ruské a italské frontě.³⁴ Jiř v roce 1937 daroval prezidentu Benešovi jeden milion korun na obranu Československa, později také podporoval exilovou vládu v Londýně. Se svojí ženou Hildou, roz. Lucembursko-Nasavskou (řádní potomci), opustili v roce 1939 Československo a odjeli do Itálie odtud v roce 1941 přes Švýcarsko do USA. Ve Spojených státech studoval Columbijskou univerzitu a udělal si zde druhý doktorát. Ještě než definitivně odjeli ze země, stihl ještě otevřít zoologickou zahradu na Ohradě. V roce 1940 byla na jejich majetek uvalena nucená správa a na zámku Hluboká nad Vltavou sídlilo gestapo.

---

²⁹ BUBEN, M., M. Schwarzenbergové. Primogenitura. In *Státní Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ro. 11, č. 54-55, s. 113. ISSN 0862-091 X.

³⁰ Ottův slovník naučný: *Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 23. díl. Praha, 1905. s. 89-90. Bez ISBN.

³¹ RAMEŠEK, V. Proměny schwarzenberského panství v 19. století. In BEZECNÝ, Z. - GAJDOŠ, M. - PUTNA, C., M. (edd.). *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. s. 31. ISBN 978-80-8503-10-6.

³² FIŠPANI, J. a ŠTELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů země Koruny české*. Praha, 2001. s. 245. ISBN 80-86493-00-8.

³³ BUBEN, M., M. Schwarzenbergové. Primogenitura. In *Státní Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ro. 11, č. 54-55, s. 114. ISSN 0862-091 X.

³⁴ FIŠPANI, J. a ŠTELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů země Koruny české*. Praha, 2001. s. 247. ISBN 80-86493-00-8.

Po válce v roce 1945 byla na majetek pro změn uvalena národní správa a začal boj o majetek, který skončil v roce 1947 zákonem zvaným Lex Schwarzenberg. Po jeho smrti zdědil majetek bratranec Josef, jež vlastnil panství ve Těšínsku. Jeho syn Josef III. (1900 – 1979) měl se svojí manželkou pouze dcery. Josefem III. tedy vymřela muflská část rodu. Titul krumlovského vévody a veškerý majetek zdědil bratranec Adolfa, Jindřich (1903 - 1965) - až po smrti Josefa III. Adolf je synem Felixe a Anny z Löwensteinu. Měl pouze jedinou dceru Alfbitu (* 1947) s manželkou Eleonorou Marií, roz. von Stolberg-Stolberg, provdanou von Pezold, narozenou ufl ve Vídni. Rozhodl se tedy k adopci svého synovce Karla VII. (* 1937), syna Karla VI. a Antoinetty Fürstenbergové ze sekundogenitury, který se tím pádem stal dědicem primogenitury. Sám Jindřich byl za druhé světové války v zajetí v koncentračním táboře Buchenwald, kam se dostal potom, co ho v roce 1943 zatkl gestapo v Itálii. Nepobyl tam však ani měsíc, pak byl až do konce války nasazen ve zbrojním průmyslu v Linci.³⁵

Karel s rodinou emigrovali v roce 1948, poslední švobodný rok proflili na zámku Orlík. Nejdříve odjel jejich otec v první polovině roku 1948 na dovolenou do Itálie po zápalu mozkových blan a později téhož roku v prosinci odjel Karel s matkou, bratrem Bedřichem, sestrami Annou Mariou a Marií Eleonorou.³⁶ V Rakousku studoval práva a lesnictví, ale ani jeden obor nedokončil, protože musel převzít rodinný majetek v roce 1965.³⁷ Na zámku Murau, spolu s dr. Vilémem Preanem, založili československé dokumentační středisko, kde shromáždili archiv zakázané literatury v československu a exilové literatury. V 80. letech 20. století se stal předsedou Mezinárodní helsinské federace, bojující za dodržování lidských práv v Evropě.

Po pádu komunismu v letech 1990 až 1992 se stal kanclérem československé federativní republiky. Po odchodu se vnoval správ svého majetku a později se znovu vrátil do politiky. Momentálně je členem politické strany TOP 09, 1. místopředsedou vlády, ministrem zahraničí³⁸ a kandidátem na prezidenta České republiky³⁹.

Karel VII. se oženil roku 1967 (podruhé se bral v roce 2008) s MUDr. Terezou, roz. hraběnkou z Hardeggu. Spolu mají dvě děti – Jana Nepomuka Ondřeje (* 1967) a

---

³⁵ BUBEN, M., M. Schwarzenbergové. Primogenitura. In *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ročník 11, čís. 54-55. s. 118-9. ISSN 0862-091 X.

³⁶ SCHWARZENBERG, K., J. *Knížecí život. Rozhovor s Karlem Hvířalou*. Praha, 1997. s. 29. ISBN 80-204-0673-5.

³⁷ Tamtéž. s. 39.

³⁸ <<http://karelschwarzenberg.cz/zivotopis.html>>[online][2011-10-22].

³⁹ <http://www.volba-prezidenta.cz/kandidati_na_prezidenta_ceske_republiky/>[online][2012-11-17].

Annu Karolinu (* 1968). Tereza z Hardeggu má ještě syna Karla Filipa (* 1979), kterého Karel VII. adoptoval.

2. První pozemková reforma

2.1. Události v první třetině 20. století

Československo vzniklo 28. září 1918 jako jeden z nástupnických států po rozpadu Rakouska-Uherska.⁴⁰ Německta, jakožto širniternacionální skupina, se s rozpadem Rakousko-Uherského soustátí vyrovnávala obtížně. Německtické rody byly po generace spojené se svým panovníkem, vázány loajalitou a tradicí předávanou z otců na syny. Pro Němce byl Německtic flijícím symbolem monarchie, monarchie, která vyvolala sv tovou válku. V novém státě byla silná šmóda zobrazovat Německtu jako národního nepřítele a švyko is ovatele.

Jednou z možností pro tuto německtu Německtu byla emigrace, ale mnoho Německtic neodešlo, vzhledem k tomu, že okolní státy (např. Německo, Rakousko) na tom nebyly díky první světové válce po ekonomické stránce nejlépe a také se zde uvažovalo o jistých reformách podobného charakteru jako v Československu. Státem pulsovala i vlna antiklerikalismu a nový český ideál byl hledán v době husitské. Jak bylo zřejmé, nový stát se Německtou prostě nepočítal. Německta s ní ani ve vládě, a by Německtici byli velmi uflightěni mladému státu díky mezinárodní provázanosti Německty, jejich znalostem a také by se na Německtu dalo pohlížet jako na svorník česko-německých vztahů.

Existovali ale i Německtici naklonění české otázce, o tedy souhlasili a podporovali vznik nového Československého státu, jako například Bedřich Lobkowitz a na druhé straně šbarikády stál Alfons Clary-Aldringen, jehož rodina se na severu Německech usadila v průběhu 30. leté války. Rodové sídlo měli v pohraničních Teplicích. Alfons se s existencí nového státu nikdy nesmířil a hlásil se k velkému německé ideologii.

Německta, díky svému internacionálnímu charakteru, dokázala však rozpoznat budoucí problémy nového, malého státu uprostřed Evropy. Tedy to, že Československo bude v závěsu velkých evropských států.

---

⁴⁰ Zákon č. 11/1918, o zřízení samostatného státu Československého. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/11-18.htm>>[online][2012-10-28].

Z prvních československých voleb vzešla takzvaná širudo-zelená koalice, tedy spojení politických stran sociálních demokratů a agrárníků, s hlavními představiteli Vlastimilem Tusarem a Antonínem Švehlou. Do platnosti nové ústavy schválené 29. února 1920⁴¹ začal závod ve vydávání rozličných zákonů, včetně pozemkové reformy. Samozřejmě československá republika nebyla jedinou evropskou zemí, kde se tato reforma prováděla. Většina nových států se právě touto otázkou zabývala velmi intenzivně. Jen v Evropě přistoupilo k pozemkové reformě 14 států a ve světě celkem 22 států. *„Kromě vyrovnání sociální nespravedlnosti a zajištění pro malé rolníky, resp. bezzemky, hrála jistou roli i tehdy rozšířená teorie, že pro moderní zemědělství je výhodnější hospodaření na středních a menších hospodářstvích.“*⁴² Pokud se budeme bavit o dědictví a jejích privilegích typu používání rodového titulu musíme mít na paměti nové specifické poměry v republice, které předurčovaly konec dědictví stavu. Cofl se ukázalo i na jednáních vlády, která se mezi prvními zabývala dědictví otázkou. Dne 10. prosince 1918 byl vydán zákon č. 61/1918 Sb.⁴³ (zmeny: č. 243/1920 Sb., č. 268/1936 Sb., č. 220/1939 Sb., č. 30/1945 Sb.) jímž se zrušilo dědictví, dědy a tituly. Šlo o dědictví tedy nesměla nadále užívat svá rodná jména s přídomkem nebo dodatkem vyznačujícím dědictví (§ 1). V okolních zemích, jako například v Polsku, byly dědictví tituly zrušeny v roce 1921, v Rusku již v roce 1917 v rámci bolševické revoluce a v roce 1931 ve Španělsku po vyhlášení republiky. Hned v sousední Německé republice tituly nebyly zakázány, pouze se nově neudělovaly od listopadu 1918. Dědictví přídomky nadále mohly používat jako součást jména pro všechny stupně dědictví, zjednodušené pouze na šlechtě.

Důležitým mezníkem v majetkových vztazích byl nostrifikační zákon. Z praktického hlediska byla hlavním problémem internacionalizace nostrifikace. Nostrifikační zákon se totiž zabýval firmami majícími sídla v cizině (především

---

⁴¹ Ústavní listina 121/1920 Sb. z. a n. § 109 šsokromé vlastnictví lze omezit pouze zákonem. Vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu, pokud zákonem není nebo nebude stanoveno, že se náhrada dáti nemá. Účinností od 1. března 1920. Návrh byl vypracován profesorem PF Univerzity Karlovy, právníkem Jiřím Hoetzelem. Dostupné v: PEICHOVÁ, A. Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století. Praha, 2011. s. 31. ISBN 978-80-87284-25-4.

⁴² KLÍMEK, A. *Velké dějiny země české*. Svazek XIII. 1918 až 1929. Praha - Litomyšl, 2000. s. 285. ISBN 80-7185-328-3.

ve Vídni nebo Budapešti). Česká ekonomika potřebovala mít sídla firem zde a nejlépe v českých rukou. Zároveň šprohla téftzv. nostrifikace (repatriace) kapitálu⁴⁴.

Zároveň se zrušením lechtických titulů se připravovala i rozsáhlá pozemková reforma, která postihla také hlavně lechtu, potažmo bohaté neurozené podnikatele s velkým majetkem nebo podnikatele se lechtickým přídomkem. A velcí podnikatelé měli mnohdy rozsáhlý majetek, tak se svým rozsahem asi nevyrovnal Schwarzenberské drflb, Schwarzenbergové před první pozemkovou reformou vlastnily skoro 248 000 ha půdy.

Politické strany se problematice stavěly různě, většinou se vesměs shodli alespoň na tom, že majetek Habsbursko-lotrinské dynastie bude zabrán bez náhrady. Socialistická strana kupodivu zaujala nejráznější stanovisko a požadovali zabrání půdy v rámci pozemkové reformy a bez náhrady. Tento krok by byl spíše oekáván od agrární strany. Nakonec slevili ze svých prohlášení, výměnou za pár míst navíc ve vznikajícím pozemkovém úřadu. Národní demokraté navrhovali zabrání majetku bez náhrady i majetek Německé císařství a statky, které majitelé získali v poblohorské době. Trochu jako mezi mlýnskými koly se pak musela cítit lidová strana, jeft se orientovala prokatolicky.⁴⁵

Pozemková reforma nebyla výtvorem revoluční nálady, ale dlouho připravovaná akce: *š František Udrflal se v rozpočetovém výboru říšské rady jifl 12. prosince 1917 v této souvislosti zmínil o rozparcelování latifundií v blízké budoucnosti. Ve svém programovém interview (jehoft obsah byl urit dojednán se Tvehlou) z 1. ledna 1918 poprvé vytyčil ideu velké pozemkové reformy (í) Další zásadní vyjádření pího na jaře 1918. Jeho autorem byl Jan Auerhan, statistik a pozdější přednosta eskoslovenského Státního úřadu statistického (SÚS). Ten fládal jifl znárodnění lesů a vyvlastnění velkostatků, na kterých nehospodaří sám majitel, rozprodání půdy rolníkům a podobně.*⁴⁶ Tomáš Garigue Masaryk ve washingtonské deklaraci mimo jiné píe, že *š velkostatky budou vyvlastněny pro domácí kolonizaci*⁴⁷ a lechtictví bude v nejbližší době zrušeno. Jeft před první pozemkovou reformou se majetek konfiskoval na základě *š recipovaného císařského nařízení ze dne 29. ervence 1916, o konfiskaci*

⁴⁴ KLIMEK, A. *Velké d jiny země koruny české*. Svazek XIII. 1918 a 1929. Praha - Litomyšl, 2000. s. 107. ISBN 80-7185-328-3.

⁴⁵ PEICHOVÁ, A. Konfiskace a vyvlastňovací prvek pozemkové reformy v době první republiky. In KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v eskoslovenských d jínách 20. století*. Praha, 2011. s. 34. ISBN 978-80-87284-25-4.

⁴⁶ KÁRNÍK, Z. *České země první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 454. ISBN 80-7277-027-6.

⁴⁷ Tamtéft. s. 454.

*majetku zrádců a nepřátel státu*⁴⁸. Dležitost pozemkové reformy dokládá zákon . 32/1918 Sb. z. a n., o obstarání velkostatků⁴⁹, vydaného je-t Národním výborem 9. listopadu 1918. P řed pro vyvlastn ění tedy m ěli zaji-t nou a nyní se politické boje soust edili na to, o jak velkou vým ru p dy se bude vyvlast ovat a za jakých podmínek. P řpravu podklad ů pro zákon m ěl na starost výbor pro pozemkovou reformu o 32 lenech, spolu s koloniza ním a zem d lským výborem. Po dlouhých jednáních, které -ly ruku v ruce s vládní krizí, byl vydán tzv. záborový zákon . 215/1919 Sb.⁵⁰ Podle p esného zn ění zákona m ěl být zabrán ve-kerý pozemkový majetek nad 150 ha zem d lské p dy a ostatní p dy nad 250 ha (§ 3). Autorem ur ění kone ě velikosti vým ry byl poslanec Rudolf Bechyn . Majetek se tedy za al vyvlast ovat. Ott v slovník nau ný pod heslem vyvlastn ění *šodn tí n. obmezení vlastnictví za náhradu v p řpadech, kde to vyřaduje obecné dobro*⁵¹. Zásada nedotknutelnosti je zde omezena konkrétními právními p edpisy. Skute ná vým ra zabraného majetku v-ak astokrát neodpovídala zákonu. Díky úplatk ům, p ímluvám, fládostem a výjimkám (na existenci mnoha takovýchto švýjimek ů se ostatn ě dovolávali pozd j-í politit í p edstavitelé zem ě, kte í usilovali o revizi pozemkové reformy). Zákon se samoz ejm ě netýkal majetku obecního, okresního a zemského a dále objekt ů právn ě hospodá sky samostatných, jeřl neslouří hospoda ění na zabraných nemovitostech (§ 3). Pokud cht ěli vlastníci p edejít záboru rozd lením majetku v rámci rodiny, nepochodili. Majetek v drření manřel a jejich d ětí byl brán jako majetek jedné osoby. S p dou odsouhlasenou k záboru a na kteréřl majitel je-t hospoda ěl, nebylo mořné svobodn ě nakládat. Ve-keré zm ny provedené na takovéto p d ěl musel odsouhlasit pozemkový ú ad, zalofřený k pot ebám pozemkové reformy.

⁴⁸ PEICHOVÁ, A. Konfiska ní a vyvlast ovatí prvek pozemkové reformy v dob ě první republiky. In KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastn ění v ěskoslovenských d ějinách 20. století*. Praha, 2011. s. 31-32. ISBN 978-80-87284-25-4.

⁴⁹ Zm na: Zákon ze dne 28. 2. 1924, jímř se řáste n ru-í zákon ze dne 9. listopadu 1918; . 32 Sb. z. a n., o obstarání velkostatk ů; vládní návrh ze dne 29. 10. 1926, kterým se zru-ují zákon o obstarání velkostatk ů, §4 zákon o mimo řdných p echodných ustanoveních na Slovensku a §5 zákona o pozemkovém ú ad ě.

⁵⁰ Zákon . 215/1919 Sb., o zabrán ě velkého majetku pozemkového. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=215&r=1919>>[online][2012-10-23].

⁵¹ Ott v slovník nau ný. *Ilustrovaná encyklopedie obecných v domostí*. 27. díl. Praha, 1908. s. 79. Bez ISBN.

Aby stát přešel úmyslně na majetku vlastníky, vydal speciální zákon č. 118/1920 Sb., o hospodaření na zabraném majetku pozemkovém⁵².

Bývalé vládnoucí Habsbursko-lotrinské dynastii byl veškerý majetek znkonfiskován bez náhrady jako nepřátelskému rodu.⁵³

Dalším důležitým zákonem spojeným s pozemkovou reformou byl návrh na zrušení fideikomisu z roku 1919. Tento návrh byl však neúplný. Druhý vládní návrh z roku 1921 se jít pustil dále, než do prostého zrušení svěřenectví a ten návrh z roku 1924⁵⁴ byl schválen jako zákon č. 179/1924 Sb., o zrušení svěřenectví⁵⁵. Fideikomis právně oteval majetek, který vlastník převedl na určitě leny rodiny, tak aby se majetek zachoval celý. Dále se neměl dít mezi jednotlivé příslušníky rodiny, aby se zabránilo případným rozporům, které by vedly k nerozvážnému hospodaření. Nový vlastník fideikomisu má vlivovací povinnost vůči ostatním členům rodiny. Vlastník by měl být pouze jakýmsi správcem majetku. Ve fideikomisu je jasně daná posloupnost dědiců, aby nedošlo k nedorozuměním. V případě Schwarzenbergů byl majetek rozdělen na tři zmíněnou primogenituru (nejstarší dědic z nejstarší linie) a sekundogenituru (nejstarší dědic z druhé linie rodu).⁵⁶

Vláda nezapomněla ani na pachtý. 27. května 1919 byl vydán zákon o výkupu dlouhodobých pachtů. Stanovená výměra odkupu byla maximálně 8 ha, přičemž pachtýři mohli pachtů vykupovat pouze pokud hospodařili na pozemcích ufl od roku 1901.⁵⁷

K negativní kritice, o které je třeba bude řečeno, spojené se zamýšleným šrozbitím prosperujících statků, jeft potěbují více než 150 ha pody, se možná pod jistým nátlakem v předlovém zákonu zakotvila možnost vytvářet tzv. zbytkové statky. Takovéto zřízení zachovávalo ekonomickou základnu statků, majitel zachován nebyl, nyní byla veškeráinnost statku na dosazeném správci. Průměrné velikosti zbytkových statků byly okolo 100 ha.

---

⁵² Zákon č. 118/1920 Sb., o hospodaření na zabraném majetku pozemkovém. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_155/701?number1=118%2F1920&number2=&name=text>[online] [2011-22-10].

⁵³ V etn bývámku Konopišt, jeft obýval arcivévodovi Františkovi dčEste. Více: PEKA, J. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. 3. vydání. Praha, 1923. Bez ISBN.

⁵⁴ <http://psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4766_00.htm#_h>[online][2012-03-16].

⁵⁵ <<http://iuridictum.pecina.cz/w/Sv%C4%9B%C5%99enstv%C3%AD>>[online][2012-03-16].

⁵⁶ <<http://www.archive.org/stream/ottvslavnknauni08ottogooq#page/n184/mode/2up>>[online][2012-03-16].

⁵⁷ KÁRNÍK, Z. *eské země první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 458. ISBN 80-7277-027-6.

K hladkému provedení pozemkové reformy byl založen Státní pozemkový úřad (dále jen SPÚ). SPÚ byl zřízen zákonem č. 330/1919 Sb., o Pozemkovém úřadu. Úřadinnost zahájil 15. října 1919. Jeho prezidentem byl člen agrární strany Karel Višnovský - o proklamované neutralitě úřadu tady nemohla být řeč. Ufí jednou zmíněný lukrativní zbytkový statek se dlouhodobě vyvíjel jako prostědek ke korupci.⁵⁸ Provádění pozemkové reformy a veškeré náležitosti s ní spojené mělo na starosti, ač na výjimky, SPÚ. *Š Jeho kontrola ze strany parlamentu a vlády byla v té době formální.*⁵⁹ SPÚ měl obvodové úřady a rozhodčí komise. Je zajímavostí, že SPÚ dlouhou dobu neregistroval nárůst půd. Pod SPÚ spadaly subkomitety, z nichž se jeden zabýval přímo poblohorskou situací. SPÚ v roce 1933 vyhlásil pozemkovou reformu za předasnou ukončenou. Samotný úřad byl zrušen zákonem č. 22/1935 Sb.⁶⁰ Dále byla založena organizace Domoviny, *š která sdruflovala řadatele o půdu z pozemkové reformy.*⁶¹

Zákon půdlový č. 81/1920 Sb.⁶² ze dne 30. ledna 1920 vydával *š ustanovení o půdu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku půdě lené půdy.* Zabraná půda se půdlovala podle §1 jednotlivcům (bezzemci, domkáři, legionáři); sdrufením; jednotlivcům nebo sdrufením na výstavbu obytných domů; sdrufením zemědělským a spotřebním; obcím a jiným veřejným svazům; jiným osobám právnickým; ústavům a zařízením kulturním v dědkým, lidumilným a obecně prospěšným. V §2 odst. 1 se promítá idea špůdy - emě. Půda je půdlována mezi hospodáři, kteří na dané výměře mohou hospodařit spolu se svou rodinou (bez stálé cizí pomoci) pro účely obřivý rodiny. Na půdlovanou půdu neměli podle zákona nárok pouze osoby pozbyté státního občanství, dále osoby se zápisem v rejstříku trestů⁶³ a osoby, které nejsou schopni hospodařit, s výjimkou válečných veteránů - invalidů. Dleřitým pro velké vlastníky půdy byl § 10 odst. 2, kde se doslovně píše: *š Dosavadní souvislé hospodářské lesní jednotky (polesí, revíry) buť zpravidla zachovány (í).* A § 20

⁵⁸ KLIMEK, A. *Velké dějiny země koruny české*. Svazek XIII. 1918 až 1929. Praha - Litomyšl, 2000. s. 288. ISBN 80-7185-328-3.

⁵⁹ KÁRNÍK, Z. *České země první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 459. ISBN 80-7277-027-6.

⁶⁰ PEICHOVÁ, A. *Konfiskace a vyvlastňovací prvek pozemkové reformy v době první republiky*. In KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. s. 40. ISBN 978-80-87284-25-4.

⁶¹ KÁRNÍK, Z. *České země první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 459. ISBN 80-7277-027-6.

⁶² <[http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_name=215\(1919&PC_8411_l=81/1920&PC_8411_ps=10#10821\)](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_name=215(1919&PC_8411_l=81/1920&PC_8411_ps=10#10821)>[online][2011-22-10]. Zm. na 665/1920 Sb.

⁶³ (í) jejichž následkem jest ztráta volebního práva do obce (í). Zákon č. 81/1920 Sb., §3.

na izující pozemkovým úřadům zachování krajinného rázu přírody spolu s historickými a uměleckými památkami. Na tento paragraf se často dovolávalo spousta vlastníků zámků s přílehlými udržovanými parky, které mnohdy tvořily dominantu obce i okolní krajiny. Mnoho zámeckých parků se také mohlo poskytnout vzácnou flórou dovezenou z nejrůznějších koutů světa zasazených do zdejších podmínek a tvořících ucelenou jednotku spolu se zdejší krajinou. Tudíž mohli dosáhnout o výjimky a byla jim ponechána větší výměra než klasických 150 ha půdy.

Vzhledem k tomu, že se před šabírád za náhradu bylo potřeba legislativně upravit výše vyplacení za zabraný majetek, jímž byl zákon náhradový č. 329/1920 Sb., o převzetí a náhradě za zabraný majetek⁶⁴. Autory jsou JUDr. Edvard Vondruška a profesor Jan Krém. Edvard Vondruška pak následně vydal soubor zákonů k pozemkové reformě.

Podle Vondruškova seznamu má být v první etapě pozemkové reformy převzato od Jana Schwarzenberga: Chýnov, celé panství Libjovice a věchná zemská půda, Netolice a věchná zemská půda, Krumlov a celé panství, Citoliby, Divice Brode, Křtovo, Měč a Hořovice, Červenice, Srbeč, Kounov, Nečnice, Teboř a Lufnice, Zborov, Urtinovice, Borovany, Nový Dvůr, Val, Val-Hamr, Dehetník, Hluboká: Světlík, Chava, Kenovice, Bejov, Protivín a věchná zemská půda, Radomilice a Radomilice. Karel Schwarzenberg převzal o panství Orlická a Krsice, Chrástice, Myslín, Zbenice, Holešice, od Nečtce 8 ha.⁶⁵ Jan měl před první pozemkovou reformou 176 146 ha půdy, z toho bylo 150 hospodářských dvorů, 96 revírů, 26 lesních kolek, 19 cihelen, 14 pil, 13 pivovarů, 7 mlékáren a 7 palíren, 6 kamenolomů a 2 cukrovary. Na jeho panství bylo zastavěno dohromady asi 30 000 dřevních a 1 600 vyříděných úrodných. Po ukončení pozemkové reformy mu zbylo 47 000 ha lesů, 3 250 ha rybníků, 2 250 ha zemědělské půdy, 9 pivovarů, 3 cihelny, elektrárna, sladovna, a výrobní ovocných zářiv.⁶⁶

Orlická Schwarzenbergové měli před první pozemkovou reformou 25 000 ha půdy. Z tohoto velkého územia mu bylo jen 10 914 ha z Orlicka, Čimelic a hradu Zvíkov a 1 641 ha Sedlece u Kutné Hory, Hrabčín, cukrovar v Čimelicích, Mitrovicích

---

⁶⁴ Zákon č. 329/1920 Sb., o převzetí a náhradě za zabraný majetek. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/z2.htm>>[online][2012-10-28].

⁶⁵ VONDRUŠKA, E. *Sbírka zákonů a nařízení o pozemkové reformě*. část II. Praha, 1921. s. 194. Bez ISBN.

⁶⁶ BUBEN M., M. Schwarzenbergové. Primogenitura. In *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ro. 11, č. 54-55. s. 115. ISSN 0862-091 X.

a Sedlci a pila v Modanech. Tedy celkov 12 555 ha. Ze ty iceti dvor mu bylo poneháno pouze osm dvor a ze –estnácti revír pouze ty i z stali rodin .⁶⁷

Celkem bylo zabráno 786 velkostatk , z toho 284 (tj. 36,1 %) v kategorii 250-500 ha. Náleželo jim v-ak pouze 4,8 % z ve-keré zabrané p dy. Velkostatká ských gigant s vým rou 500-1000 hektar bylo sice jen 169 (21,5 % ze zabraných), náleželo jim v-ak tém stejn p dy (4 %). S vým rou 1000-5000 ha (tedy latifundií beze v-ech pochyb) bylo 235 (29,9 %) a náleželo jim v-ak ufl 22,4 % zabrané p dy. Velkostatká ských gigant s vým rou 5000-10 000 ha bylo pouze 47 (6 %), vlastnily v-ak 14,8 % zabrané p dy. Kone n domén s vým rou 10 000-50 000 ha byl stejný po et, vlastnily v-ak jífl 37,5 % p dy v záboru. V rozmezí 50 000-100 000 ha existovaly jífl pouze t i p ípady (tj. 0,038 % z rozpo tu), vlastníci v-ak 9,9 % zabrané p dy. Nad 100 000 ha byl p ípad jediný, vlastníci v-ak 6,5 % zabrané p dy! Z velkostatk nad 10 000 ha, které vlastnila bez jediné výjimky aristokracie, pocházelo 53,9 % ve-keré zabrané p dy. Katolické církvi spadlo pod zábor 294 168,66 ha p dy, tvo ící 12,5 % ve-keré zabrané, a z toho 58 909,36 ha p dy zem d lské (tj. 7,9 % zabrané).⁶⁸

2. 2. Zakládání svaz jako obrany proti pozemkové reform

TMechta a velcí pozemkoví vlastníci nehdnali ne inn sed t a rozhodli se, fle budou proti reformám bojovat. Za aly tedy vznikat svazy velkostatká , jejichfl hlavní náplní bylo vyuffívát svoje osobní styky s politiky k prosazování svých práv a pofladavk . Pravd podobn si byli v domi toho, fle pozemkovou reformu ufl neodvrátí, ale snáflili se vystupovat proti ostrému provád ní reforem, sníflit celkový zábor, mořnost rozd lení svého majetku mezi rodinné p íslu-níky a proti náhrad za p edvále né ceny.

V kv tnu roku 1919 byl založen Svaz eskoslovenských velkostatká . P edsedou svazu byl Bed ich Schwarzenberg z orlické sekundogenitury, místop edsedy se stali Ervín Nádherný a Otto von Mettal. Uchaze mohl vstoupit do Svazu eskoslovenských velkostatká za spln ní následujících podmínek: vlastnit alespo

---

⁶⁷ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ro . 12, . 56. s. 111. ISSN 0862-091 X.

⁶⁸ KÁRNÍK, Z. *eské zem první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 465. ISBN 80-7277-027-6.

100 ha pody země lesní a musel být loajální republice (!). Uchazeš samozřejmě nemusel být lechtického pody.⁶⁹

V rámci svazu fungoval takzvaný tajný politický korupční fond, vyúfňvaný k uplácení politiků a úředníků tak, aby se zasazovali v zájmu velkostatků. Píspěvky do tohoto fondu byly vypočítávány dle velikosti majetku lena.

Vedle Svazu československých velkostatků fungoval i Svaz moravských velkostatků, s tímto totálním programem. Svaz československých a Svaz moravských velkostatků společně kooperovali.

Pody ve Svazu československých velkostatků byli i vlastníci pody mecké menšiny.⁷⁰ Ovšem po neshodách ve svazu se rozhodli odejít a založit vlastní Svaz německých velkostatků. Iničiátory vzniku německé frakce byli Eugen Ledebur a Wilhelm Medinger. Jedním z hlavních problémů pro ně byly ufl jen samotné podmínky vstupu do Svazu československých velkostatků. Loajalita k republice se mnoha lechticům minimálně nezamlouvala, nehledě na to, fl peníze z tajného korupčního fondu se pevně vyúfňovaly pro zachování statků ve vnitrozemí republiky a ne v pohraničí. Nový svaz se orientoval také na opomíjené Sudety a celkově německou menšinu v československu.

Německý svaz byl také iničiátorem stíflností na československý stát a jeho pozemkovou reformu u Společnosti národů. Tuto taktiku internacionalizace prosadil Eugen Ledebur. V rámci Společnosti národů totiž existovala takzvaná Speciální menšinová sekce, kde měli menšiny možnost podat stíflnost na stát. Svaz německých velkostatků tedy podal petici, která poukazovala na neuspokojivou situaci německé menšiny v československu. Hlavními body stíflnosti bylo kolství, jazyková diskriminace a v neposlední řadě agrární reforma. Snáflili se ovlivnit zahraniční veřejné mínění ve svj prospěch a vytvořit obraz československa jako utlačovatele menšin. Celkově bylo Společnosti národů podáno 13 stíflností.

Je však nutné dodat, fl oba šnepáteleně svazy spolu vcelku spolupracovaly, hlavně do roku 1921.⁷¹

---

⁶⁹ JELÍNKOVÁ, D. *ŠKdyfl taširá, r znorodá vlast p estala existovat...ě aneb Osudy rodiny ClaryAldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiálním sv t*. *Theatrum historiae*, 2010, . 6. s. 148. ISSN 1802-2502. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38305/1/JelinkovaD_KdyzTaSira_2010.pdf>[online] [2012-11-12].

⁷⁰ Mnoho z nich bylo souasně leny jak Svazu československých velkostatků tak Svazu německých velkostatků.

⁷¹ JELÍNKOVÁ, D. *ŠKdyfl taširá, r znorodá vlast p estala existovat...ě aneb Osudy rodiny ClaryAldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiálním sv t*

Rada Spole nosti národ u projednávala je-t jeden d leflitý zákon, který popudil celou n meckou men-inu ve stát a Svaz n meckých statká u vyuffil této p íleflitosti k podání dal-í stíflnosti. Stíflnost byla podána na tzv. Machník v výnos, který up ednost oval v zam stnáních echy a Slováky. Tento výnos se nakonec nerealizoval.

Poslední kapkou do ohn n mecké men-iny byl zákon . 131/1936 Sb., o obran státu⁷² (proti nacistickému N mecku), který by sám o sob nebyl -patný, pokud by nebyl siln namí en proti Sudet m. Nový zákon tedy velice lehce sklouzl k potírání N mc .

šZa státn nespolehlivé t eba pokládati zejména osoby, o kterých možno míti d vodn za to, fe by zneuffily svého postavení v duchu obran státu nep íznivém, zvlá-t pak ty, které vyvíjely nebo vyvíjejí innost, sm ující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, ústavní jednotnosti nebo demokraticko-republikánské státní form a bezpe nosti eskoslovenské republiky anebo proti obran státu, které k takové innosti podn cují nebo jiné osoby svěsti hledí, anebo takovou innost vychvalují, schvalují nebo podporují, které byly p íslu-níky politické strany, jefl byla po ú innosti tohoto zákona pro protistátní innost ú edn rozpu-t na, které mají podez elé styky s jinými osobami státn nespolehlivými anebo s cizinou a p.õ⁷³

Dal-ím organizací vytvo ená proti provád ní pozemkové reformy byla Strana agrární a konzervativní Karla Prá-ka, založená v roce 1924. A její zakladatel nebyl zrovna p íkladným politikem. Karel Prá-ek je dnes spí-e známý díky tzv. Prá-kov afé e, která m la za následek vydání zákona o inkompatibilit /neslu itelnosti (tzv. Lex Prá-ek). Tedy, fe p edseda poslanecké sn movny a p edseda senátu nesmí být sou asn lenem v n jakém zájmovém druffstvu.⁷⁴

Peníze pro stranu shán l u velkostatká a byla provedena i sb rná akce na podporu jeho politické strany. Ve volbách v roce 1925 Prá-kova strana totáln

---

Theatrum historiae, 2010, . 6. s. 148-9. ISSN 1802-2502. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38305/1/JelinkovaD_KdyzTaSira_2010.pdf>[online][2012-11-12].

⁷² Zákon . 131/1936 Sb., o obran státu. Dostupný z: VOREL, J. *Zákon o obran státu*. Praha, 1936. Bez ISBN.

⁷³ <http://iuridictum.pecina.cz/w/Z%C3%A1kon_o_obran%C4%9B_st%C3%A1tu>[online][2012-03-16].

⁷⁴ JELÍNKOVÁ, D. *šKdyfl ta -irá, r znorodá vlast p estala existovat...õ aneb Osudy rodiny ClaryAldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiólním sv t*. Theatrum historiae, 2010, . 6. s. 150-2. ISSN 1802-2502. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38305/1/JelinkovaD_KdyzTaSira_2010.pdf>[online][2012-11-12].

propadla, což vedlo k jejímu zániku společně s tím, že Karel Práek požadoval od dárců stále více peněz.

2. 3. Postoje poslanců a veřejných osob k pozemkové reformě a ke křecht

Projednávání zákonů týkajících se křechty mělo u politiků ostře vyhraněné názory. Karel Maruák, autor útlé knihy *Ťechta, velkostatek a pozemková reforma*, člen národní socialistické strany, se nepřítelstvím ke křecht a podporou pozemkové reformy rozhodně netajil. *šNS [Národní shromáždění - pozn. M. D.] vrátilo lidu moc, jifi uchválila křechta neprávem. A tomuto lidu vrátí také urvanou p du. Je to akt spravedlnosti, aby od ní byla bezprávi páchaná na lidu po staletí.*⁷⁵ Podle Maruáka by dokonce měl být vyvlastněn každý statek, který měla rodina v držení více jak 99 let.⁷⁶

Zastáncem křechty byl naopak profesor Josef Peka. V knize *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy* vyvrací zákonem negativní stereotypy o křecht. Například poukazuje na fakt, že ufi v předlohorské době byly v echách příslušníci šcizí křechty (tedy, že cizí křechta nepišla do echů aš po štragické Bílé hoři) a snaží se vyvrátit špatný pohled na dobu předlohorskou a rekatolizaci. Podle rukopisného sborníku z roku 1772 má křechta v držení 36-37% půdy a cizí křechta 62-63% půdy, z toho měla cizí křechta 27% půdy před Bílou horou. Nehledě na to, že česká křechta se částečně germanizovala z vlastní vůle. Nejčastěji kvůli kariéře u dvora.⁷⁷

Co se týká samotné pozemkové reformy, poukazoval na mnoho nedostatků a chyb, které jí provázejí. Vláda přijala program o vyvlastnění dolů a velkostatků podle Pekaře pod nátlakem jak poslanců, tak veřejnosti a výbor ustanovený Národním shromážděním měl na starosti zákon vypracovat do pouhých osmi dnů, poprvé se sešel 26. března 1919. Za osm dnů, i přes velkou snahu, to nestihl. Nehledě na abnormální politické a hospodářské poměry ve státě. Důsledné dodržování stanovených 150 ha zemědělské půdy a 250 ha lesní půdy by znamenalo konec pro již zavedené prosperující velkostatky. Je iracionální snižovat velikost půdy například pivovarů nebo cukrovarů, které potřebují velké pozemky nad 150 ha vlastní půdy. Nehledě na to, že čím větší

⁷⁵ MARUÁK, K. *Ťechta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 5. Bez ISBN.

⁷⁶ Tamtéž. s. 46.

⁷⁷ PEKA, J. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. 3. vydání. Praha, 1923. s. 33. Bez ISBN.

majetek je v drflb , tím víc pen z se z n j odvádí státu. Malé hospodá ství je od t chto poplatk osvobozeno.

Prezident republiky Tomá–Garrigue Masaryk, jak jifl bylo e eno, podporoval pozemkovou reformu, ale dostal se do váfného konfliktu s vládou díky zp sobu provád ní reformy: *š Zásadn shodují se v–ichni, i men–í velkostatká i v tom, fle ty p íli–velké velkostatky jsou ufl nemofny. Ov–em ó jaké má být m ítko velikosti? a jak velkostatk vyuffít?*

Velkostatky zdokonalily zem d lství, lesnictví a dobytka ství; výroba ve velkém má i tu, jak v pr myslu, své výhody. Velkostatká i se hájí, fle dodávali m st m a pr myslovým centr m potravu. Nepochybuji, fle by jistý po et v t–ích statk m l být zachován; bude t eba rozhodnout, jak mohou být veliké, a dále t eba uvařovat, má-li na nich hospoda it jen stát, i mohou-li být ponechány svým majitel m a za jakých podmínek, a nemohly-li být pronajímány. Nesmí se podlamovat individuální iniciativa a dovednost; p enechávat v–echo státu je chyba, proto fle stát na tak velký úkol není s dostatek p ipraven. Parcelování –mahem [heslo agrární strany ó pozn. M.D.], pokud dovedu soudit, neodpovídá na–im pot ebám. B fí také o to, vyuffít technické síly a dovednosti soukromých hospodá ských ú edník a z ízenc ; vzniká tu jifl dnes t fklá sociální otázka statisíc . V–eobecn se řaluje na nejistotu pom r . Jist je to velký nedostatek, v jehoř následku ztrácí stát miliony a miliony.

Agrární reforma je ohromné dílo. Dílo nejen pro n kolik let, nýbrř pro dalekou budoucnost. Musíme pamatovat na vzr st obyvatelstva a jeho budoucí pot ebyí e–ení agrární reformy nesmí být pau–ální. Máme velkou r znost území nejen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, nýbrř také v eských zemích.

Ústavní postavení Pozemkového ú adu a jeho organizace vyřaduje zdokonalení. Pozemkový ú ad je p íli–isolován, nemá dostate né souvislosti s ministerstvy a s celou správou a je bez kontroly. Tuto kontrolu vlastn vykonává do jisté míry jen správní soud; nebo ustanovení zákona, fle Pozemkový ú ad podléhá ministerské rad , svou neur itostí nezaru uje řádoucí kontroly. Národní shromářkl ní, respektive pat i ný výbor, má tu vd né pole innosti, tv r í kritiky a kontroly.

Byl u in n návrh na p em nu Pozemkového ú adu na ministerstvo; návrh patrnl vznikl z poznání té zvlá–tní izolovanosti Pozemkového ú adu. Na kařklý zp sob t íletá zku–enost nutí k oprav této d leřité instituce, a rozumí se mn samo sebou, fle Pozemkový ú ad musí být odpolitizován. Rozhodnými jsou zájmy celku, odborné vodítko technickohospodá ské a finan ní a státnické pochopení nejřivotn j–ích úkol na–í

republiky. Na-e pozemková reforma nemá pro svou rozsáhlost, rozmanitost ú el a r znost prost edí vzor ani doma ani v cizin . Musíme-li se jífl u it na své vlastní práci, na svých vlastních chybách, tofl rozeznávejme aspo rychle a hle me je odstranit brzo. Budou tomu brzy t i roky, co vydán byl zákon záborový. Od té doby ukázalo se, jak se jífl obecn uznává, fle jak na-e zákony o pozemkové reform , tak i organisace ú ad je provád jících, pot ebuje oprav ó tedy opravujeme.⁷⁸ Tato novoro ní e z roku 1922 jasn poukazuje na nespokojenost prezidenta republiky s tím, jak se provádí pozemková reforma, na p íli-né pravomoci SPÚ, které nad sebou nem lo fládnou kontrolu. Vybízí také ke snaze šodpolitizovat ō ú ad ó zbavit ho politické angaflovanosti a souboji mezi jednotlivými stranami. Nezapomíná dodat, fle pozemková reforma nemá fládný podobný vzor, tudífl se mohou vyskytnou chyby, ale ty se musí opravit ó ne jich vyuffívat. Musí se zahájit zm ny, které povedou k lep-í innosti a k efektivn j-ímu provád ní agrární reformy. Spolu s Josefem Peka em a Ferdinandem Peroutkou kritizoval i tzv. náhradový zákon.

3. Druhá sv tová válka a tzv. Bene-ovy dekrety

3. 1. Situace p ed vypuknutím druhé sv tové války

Je-t p ed vypuknutím druhé sv tové války bylo eskoslovensko v t flké situaci. V o ích západních státu bylo diskreditováno N mci, kte í se snažili dokázat, fle je s men-inami ó hlavn tou n meckou v eskoslovensku zacházeno -patn . Na tento popud byla do eskoslovenska vyslána tzv. Runcimanova mise, která se odehrála v srpnu 1938. Tato šmise ō m la zhodnotit situaci a šzprost edkovat jednání mezi Sudeton meckou stranou a eskoslovenskou vládou⁷⁹. Spojení této mise s p edstavitelem primogenitury Adolfem Schwarzenbergem je nasnad . Adolf se do mise necht l nijak zapojovat, vzhledem k tomu, fle byla siln pod vlivem pron mecky (nacisticky) smý-lející -lechty. Zpráva z Okresní pobo ky Státní bezpe nosti z roku 1946 k Runcimanovi misi zp tn dokládá pobyt delegace v jíflních

⁷⁸ KÁRNÍK, Z. *eské zem první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. s. 467-468. ISBN 80-7277-027-6.

⁷⁹ JELÍNKOVÁ, D. *Ťlechta v eských zemích v letech 1918 ó 1939 na p íkladu osobnosti Alfonse Clary-Aldringena*. P ísp vek k poznání flivota n meckojazy né -lechty v eskoslovensku. Pardubice, 2008. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická. s. 105. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/29811/1/JelinkovaD_Slechta%20v%20ceskych_ZV_2008.pdf> [online][2012-09-17].

echách. Je nutné říci, že Adolf Schwarzenberg sice lorda Runcimana pozval, ale pouze v myslivně v černém lese u Horní Plané. Na zámku Hluboká nad Vltavou ani na zámku v českém Krumlově nebyli přijati. Tento fakt dokládá, že Adolf Schwarzenberg nebyl nadšen z jejich přijetí a nepřijal je ve svém hlavním sídle.

Delegace přijela do českých Budjovic kolem druhé hodiny odpolední a byla ubytována v hotelu Slunce. Zde byli uvítáni šouze šwarzenberským editel m lesní správy Ing. Antonínem Niekendiem. Po setkání mise s Adolfem Schwarzenbergem v myslivně, Adolf hned odjel za svoji manželkou na Stoffku. Druhý den byl lord Runciman s manželkou pozván na oběd do Stoffky, kam přijel i tajemník mise Frank Ashton-Gwatkin. Obědem tato krátká návštěva de facto skončila. Poté se všichni vrátili do Prahy. O návštěvu lorda Runcimana se údajně Adolf Schwarzenberg vyjádřil takto: *Š To je divný chlap, neří, nepije a nemluví.*⁸⁰

Schwarzenbergové a další zástupci české vlády svj postoj k Velkon mecké říši vyjádřili jasně v tzv. *Prohlášení p íslu-ník historické vlády*, p edané v 17. září 1938 prezidentu dr. Edvardu Benešovi. Tímto prohlášením vláda dala najevo, že *š považuje za svoji povinnost uchovat d dictví svých otců*⁸¹. Chtěl jí zabránit porušení hranic a připomínají i *š v most českému státu*⁸². Hlavním iniciátorem prohlášení byl nevlastní otec Karla VI. ze Schwarzenbergu Zdenko Radslav Kinský z pro český smýšlející v tve rodu Kinských.⁸³

V září roku 1939 vláda pod tlakem nových událostí vydala, tehdy ufl novému protektorátnímu prezidentovi dr. Emilu Háchovi, druhé prohlášení vlády. Prohlášení sepsal František Schwarzenberg na fládost Huga Strachwitze a Františka Kinského.⁸⁴ Tento dokument vláda také vydala proto, aby zdraznila, že nepřistoupí na nátlak říše v otázce přijetí říšského občanství. P íslu-níci vlády se zde hrdě hlásí k českému národu, ne státu, ale národu. *š Rody, které sdílely po staletí osudy českého národa a neodcizily se nikdy svému kmeni, musí i dnes být po itány k národu, jehož krev v jejich žilách koluje.*⁸⁵ Dále se zmiňují o českých rodinách, žijících v Německu a hlásících se k jejich národnosti. Proč by cizí rodiny usazené v echách nemohli být

---

⁸⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, Ústředna Státní bezpečnosti, Projevy bývalých majitelů továren a národních správ, inv. . 6. s. 82.

⁸¹ Viz příloha . 1.

⁸² Tamtéž.

⁸³ KUTINA, Vladimír. *česká vláda František Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. s. 39. ISBN 0-946352-7-12.

⁸⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *česká země v é první republiky (1918 - 1938)*. 3. díl. O přeměně a o životě (1936 a 1938). Praha, 2003. s. 584. ISBN 80-7277-119-1.

⁸⁵ Viz příloha . 2.

přijati za své i tady? Nikdo by neměl znemohlo ovát špěšlu-ník m -lehtických rodin, zde usedlých, upírat právo, aby se hlásili k českému národu, s nímž žili jejich předkové po generace, sdílející práva i povinnosti, dobré i zlé (i) Zde ná pšlu-nost k národní pospolitosti není tedy určována okolnostmi dne, nýbrž jest zřobena skute ností spole enství řivota, politické, kulturní a hospodá ské spolupráce, jednotou d řin, osud a zodpov dností za budoucí generace národa.⁸⁶ Prohlá-ení ale bylo p e teno pouze v plénu Národního shromářdní, nikoliv uve ejn no.⁸⁷ Na zá átku práce žil bylo e eno, ře Adolf Schwarzenberg daroval 1 milion československých korun na budování pohrani ního opevn ní, je v-ak málo známé, ře také Karel VI. z orlického majorátu daroval 250 000 korun také k pot ebám budování opevn ní. V roce 1942 se jim podepsání tohoto Prohlá-ení vymstilo. Zastupující í-ský protektor Reinhard Heydrich vyřfil této listiny pro uvalení vnucené správy na majetek asi deseti českých -lehtických rodin v e le se Schwarzenbergů. Př í emř vnucenou správou se rozumí dosazení í-ského (nebo alespo ř sympatizanta) správce, který m ě plnou kontrolu nad spravovaným majetkem.

Po atentátu na í-ského protektora Reinharda Heydricha se orlí tí Schwarzenbergové museli odst hovat ze zámku Orlick na zámek do nedalekých imelic.

3. 2. Druhá sv tová válka

Druhá sv tová válka zasáhla výrazn ě do d ní na celém sv ě t ě. Nová Německá ří-e byla silným sv tovým ěnitem a d lala si nárok minimáln ě na celou Evropu. Politika Adolfa Hitlera byla agresivní a československo bylo jednou z první zemí, která se dostala pod podru í Německa. Nový název československa byl Protektorát Böhmen und Mähren a bývalé československo bylo v len no do ří-e jako spousta ostatních evropských stát ě. Protektorát vznikl na základ ě tzv. Výnosu o z řizení protektorátu echy a Morava ze 16. b ezna 1939.⁸⁸ Tímto výnosem se mimo jiné zm ěnilo postavení německých ob an ě v zemi. Němci se nyní stali řn meckými státními pšlu-níky

---

⁸⁶ Viz. p řloha ě 2.

⁸⁷ KÁRNÍK, Zden ěk. *české zem ě v ě e první republiky (1918 - 1938)*. 3 díl. O p řefití a o řivot (1936 ě 1938). Praha, 2003. s. 585. ISBN 80-7277-119-1.

⁸⁸ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 ě 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 10. ISBN 80-7239-115-1.

a í-skými ob any.õ⁸⁹ eskoslovenská vláda se odebrala do exilu do britského Londýna, stejn jako n které dal-í státy, kterým nebylo jífl ve své zemi dovoleno vykonávat suverénní státní moc (nap . Polsko).

Slovensko se od eskoslovenského státu odd lilo a fa-izovalo. Vznikla Slovenská republika, v ele s Jozefem Tisem. *š 14 b ezna 1939 se Slovenský sn m usnesla vyhlá-ení samostatného a nezávislého Slovenského státu po p edchozím jednání J. Tisa s A. Hitlerem. Ústavní zákon o autonomii Slovenské krajiny byl p íjat 22. listopadu 1938.õ⁹⁰* Slovensko se tedy stalo jakýmsi vlakovým státem nacistického N mecka v ele se Hlinkovou lidovou stranou.

Ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi byl p íjat spolu s autonomií Slovenské krajiny.⁹¹

V protektorátu se prezidentského postu po dlouhém p esv d ování ujal dr. Emil Hácha, který byl ve funkci od roku 1939 ó 1945. Státní prezident pot eboval nyní pro vykonávání ú adu *š d v ru v dce a í-ského kanclé e.õ⁹²* Na konci války byl Emil Hácha zat en za kolaboraci a zem el ve stejném roce ve v znici v Praze na Pankráci.

Vedle protektorátního prezidenta zde byl p ítomen i zastupující í-ský protektor SS-Obergruppenführer Konstantin von Neurath (1939ó1943), pozd jí SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich (1941ó1942), SS-Oberstgruppenführer Kurt Daluge (1942ó1943) a Wilhelm Frick (1943ó1945). Vláda za protektorátu, jak jífl bylo p edstaveno, formáln fungovala, ale nejvy-í muflem v echách a na Morav byl fakticky zastupující í-ský protektor. lenové vlády byli v ú adu potvrzování protektorem.⁹³

Samoz ejm nejd leflit j-í stranou ve stát byla Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei (DNSAP), jejífl p edch dkyní byla Deutsche Arbeiterpartei. Tato strana úzce spolupracovala se svým n meckým prot j-kem Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP). Dal-í povolenou stranou v Protektorátu echy a Morava bylo Národní souru enství.

V Protektorátu Böhmen und Mähren z stala formáln zachována i vláda v ele s p edsedou Rudolfem Beranem, p íslu-níkem agrární strany, která byla po válce na

---

⁸⁹ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 ó 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 10. ISBN 80-7239-115-1.

⁹⁰ Tamtéfl. s. 8-10.

⁹¹ Tamtéfl. s. 8.

⁹² Tamtéfl. s. 11.

⁹³ Tamtéfl. s. 11.

základ Ko-ického vládního programu zakázána. Rudolf Beran p sobil jako p edseda vlády jen krátce v roce 1939. Po n m se p edsednictví ujal Alois Eliá- (1939 - 1941), Jaroslav Krej í (1942 - 1945) a Richard Bienert (krátce v roce 1945).

Edvard Bene- se vzdal prezidentského ú adu tzv. druhé republiky 5. íjna 1938 a 22. íjna téhož roku opustil republiku. eskoslovenská exilová vláda byla formována eskoslovenským národním výborem v roce 1940. Exilová vláda sídlící v Londýn byla uznána a snažila se být ve spojení s protektorátem. *šDefinitivního uznání ze strany Velké Británie se eskoslovenské vlád dostalo afl s dopisem A. Edena J. Masarykovi ze dne 18. ervence 1941 v souvislosti s jmenováním britského vyslance u E. Bene-e jako prezidenta eskoslovenské republiky. V nóte se uvád lo: Toto rozhodnutí zároveň znamená, že vláda Jeho Veli enstva považuje nyní právní postavení prezidenta a vlády eskoslovenské republiky za totožné s postavením ostatních spojeneckých hlav stát a vlád, nyní sídlících v této zemi, a že nap ít p i ú edním ozna ování státního z ízení bude užíváno výraz eskoslovenská republika, prezident eskoslovenské republiky, vláda eskoslovenské republiky, vyslanectví eskoslovenské republiky atd.š⁹⁴* Prezidentem exilové vlády byl Edvard Bene-, p edsedou byl Jan Těmánek. Ve stejný den uznal exilovou vládu Svaz sovs tských socialistických republik, Spojené státy Americké 21. ervence 1941, ína 27. srpna 1941 a další státy v záv su.⁹⁵

Domácí a odboj v Protektorátu se prakticky ustanovil na ty ech velkých skupinách: Komunistická strana, která jako p e-la do exilu s celou stranickou hierarchií, Politické ústedí (PÚ), Peti ní výbor v rni z staneme (PVVZ) a Obrana národa (ON). Ostatní prvorepublikové strany znovu navazovaly kontakt v zahrani í afl po cest Edvarda Bene-e do Moskvy. Hlavní program odbojových skupin byl jasný: znovuobnovit eskoslovensko, ale vlastn ne úpln ve stejné mí e. V-ichni po ítali s jakousi *šprom nou politického, sociálního a ekonomického systémuš⁹⁶*. Tuto šzm nuš si vzal za své hlavn Peti ní výbor v rni z staneme. Navrhovali také znárodn ní hlavního pr mysly a zavedení hospodá ského plánování. *šZnárodn ní bylo též dáváno do souvislosti s rozsáhlými konfiskacemi na eský úkor neustále zv t-ovaného n meckého majetku, které se o ekávali po vít zné válce. A v n mecké otázce byl domácí*

---

⁹⁴ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 š 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 14-15. ISBN 80-7239-115-1.

⁹⁵ Tamtéž. s. 15.

⁹⁶ KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci š státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop*. Praha, 2010. s. 97. ISBN 978-80-87284-12-4.

odboj, v etn své vojenské slofky zvané Obrana národa (ON), od po átku zvlá-ť radikální.õ⁹⁷ Po sjednocení domácího odboje do Úst edního vedení odboje domácího⁹⁸ (ÚVOD) se znárodn ním majetku zabýval program *Za svobodu, do nové eskoslovenské republiky!*. Na autorství se podíleli mimo jiné Karel Bondy, Josef Friedl, Wolfgang Jankovec a dal-í. Hlavní bod, jak ufl bylo e eno, se upíral k znovuoobnovení p edmnichovských hranic eskoslovenska. Ale u hranic vracení do doby šzlaté éryõ eskoslovenska skon ilo. Ve vnit ní struktu e státu se chystaly velké zm ny ó socializace ve velké mí e. Navrhovala se kontrola soukromého vlastnictví a podnikání, znárodn ní, výslovn se zde jifl uvádí i zestátn ní Národní banky a v neposlední ad druhou pozemkovou reformu, která by se konala spole n s revizí první pozemkové reformy. Úst ední rada odbor , která vznikla o n co pozd ji nefl ostatní skupiny a za-ti ovala p edstavitele š *sociáln demokratického a komunistického odborového hnutíõ*. (í) *V depe-i Úst ední Rady odbor z 19. b ezna 1945, která byla odeslána do Moskvy, aby ovlivnila práv zahajovaná jednání o podob a slofení první povále né vlády, se jako hlavní posladavek pracujícího lidu doma objevilo znárodn ní dol . v-ech velkých pr myslových závod kovod lných, chemických, potraviná ských, bank, poji-oven, lesního majetku, jakofl i zespole en-ť ní zem d lských majetk nad 30 haõ⁹⁹*

Zahrani ní odboj v po átcích fakticky jen reagoval na p edkládané v ci od domácího odboje. Hlavní slovo ml v zahrani ní m exilu vlastn Edvard Bene-. Bene- sám p ejal mnohé my-lenky eské levice: š *Promý-letel jsem í jak p ejít od odumírajícího reftimu liberálního do nového stádia moderní spole nosti v její fázi socializující í õ¹⁰⁰*

V t chto exilových letech za druhé sv tové války byly vydávány tzv. dekrety prezidenta republiky, které m li platnost zákona vydaného londýnskou vládou. š *Krom prvního ústavního dekretu o ustavení Státní rady [. 1/1940 Ú . v st. sl. ó pozn. M.D.]*

⁹⁷ KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 96. ISBN 978-80-87284-12-4.

⁹⁸ Komunistická strana se ídila podle direktivy Komunistické internacionály. Odsuzovala i stanoviska šostatníhoõ domácího odboje. Komunistický odboj se dral do pop edí afl ke konci války a snafil se o obsazení klí ových ú ad .

⁹⁹ KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 101. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹⁰⁰ Vyjmutó z p edná-ky *Sv tová krize, kontinuita práva a nové právo revolu ní* E. Bene-e z 15. prosince 1945 na Právnické fakult Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné v: KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 106. ISBN 978-80-87284-12-4.

je vydával vřdy na návrh vlády. Dekrety prezidenta republiky, resp. zákony usnesené eskoslovenským zákonodárným sborem, vykonává ó není-li v nich stanoveno jinak ó vláda republiky.¹⁰¹ Dekrety byly schváleny a prohlá-eny za zákony ústavním zákonem . 57/1946 Sb.¹⁰² Do kone né podoby dekret se mimo jiné promítla i náv-t va Edvarda Bene-e v Moskv v roce 1943. Celkem bylo vydáno 44 dekret .¹⁰³ Nejv t-í etnost uve ej ování dekret bylo v roce 1945, od návratu Edvarda Bene-e do první sch ze Prozatímního Národního shromářd ní.¹⁰⁴ Je d leffité mítí na pam ti, že dekrety nebyly v reffii prezidenta exilové vlády, ale vydávaly je eskoslovenské exilové orgány ó konkrétní podoba dekret byla podávána jednotlivými ministerstvy. Ve-kerou koordina ní innost m lo na starosti P edsednictvo ministerské rady. Samotný Edvard Bene-se o podobu dekret za al více zajímat afl v roce 1944.¹⁰⁵

Vedle prezidenta a exilové vlády existovaly dal-í odborné orgány. První z nich byl Studijní ústav ministerstva zahrani ních v cí zapo al svoji innost v listopadu 1940, mimo jiné m l na starosti i vypracovávání podklad pro ur ování státního ob anství.¹⁰⁶ Právní rada, fungující od roku 1942, která posuzovala a vypracovávala podklady hlavn k retribu nímu a ústavním dekret m dekrety prezidenta republiky.

Pojem konfiskace je vý-e v textu jifl n kolikrát pouřit. Domnívám se, že je pot eba této ozna ení uvést na pravou míru. Ott v slovník nau ný ufl má zahrnuto toto slovo v heslech. Konfiskace (z latinského *fiscus*) je *řmajetkový trest spo ívající v odn tí majetkových p edm t , a sice takových, kterých bylo bu uřito ke spáchání inu trestného, anebo které inem trestným byly produkovány*¹⁰⁷. V římském právu se objevuje pojem *confiscatio* (principát), tj *řvyvlastn ní majetku nebo jeho ásti ve prosp ch státu*¹⁰⁸, pozd ji se konfiskoval majetek pouze za trest (*confiscatio bonorum*). V dal-ích staletích je pojem konfiskace spojen s velezradou a zlo iny proti

¹⁰¹ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 ó 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. ISBN 80-7239-115-1. s. 207.

¹⁰² Podle 1. 112 odst. 3 Ústavy R pozbyl zákon řústavnosti a je pouze oby ejným zákonem. JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 ó 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 17 a 950. ISBN 80-7239-115-1.

¹⁰³ MANDLER, E. *Budeme obhajovat Bene-ovy dekrety?* St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku, 1996, ro . 12, . 63. s. 78. ISSN 0862-091 X.

¹⁰⁴ GABERT, V. *N kolik poznámek k takzvaným Bene-ovým dekret m*. St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku, 1996, ro . 12, . 62. s. 107. ISSN 0862-091 X.

¹⁰⁵ KUKLÍK, J. *Mýty a fakta takzvaných řBene-ových dekret ō. Dekrety prezidenta republiky 1940 ó 1945*. Praha, 2002. s. 76-7. ISBN 80-7201-351-1.

¹⁰⁶ Tamtéřl. s. 83-4.

¹⁰⁷ *Ott v slovník nau ný. Ilustrovaná encyklopedie obecných v domostí*. 14. díl. Praha, 1899. s. 680. Bez ISBN.

¹⁰⁸ KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastn ní v eskoslovenských d jinách 20. století*. Praha, 2011. s. 8. ISBN 978-80-87284-25-4.

panovníkovi (*crimen laese maiestatis*), například husitské války a poblohorské konfiskace. Rakouský trestní zákoník z roku 1852 konfiskaci umožnil uje šp i p ijmání dar ve v cech ú edních a svád ní ke zlému uřívání moci ú ední (§§ 104 a 105), p i p e inu proti literárnímu a um leckému vlastnictví (proti autorskému právu, §467 trest. zák.) atd.¹⁰⁹ V rámci Benešových dekretů je konfiskace použita jako ploňý model vyvlastnění a znárodnění nepřátelského majetku, protože se jedná o zabránění majetku bez náhrady. Konfiskace může být použita i pro vyvlastnění s náhradou, která nebyla vyplacena v plné výši nebo v bec. Konfiskace v Benešových dekretech je tím la zvlátnost v tom, že konfiskáty nemusely putovat přímo státu. Stát mohl být jen jakási mezistanice. Konfiskáty se dále p erozd lovaly a p id lovaly konkrétním osobám v rámci osidlovacího zákona.¹¹⁰

Na konci války, na základ dekretů prezidenta republiky, byl konfiskován ve velkém majetek, jak fyzickým osobám tak právnickým subjektům. Hlavními dekrety zabývající se majetkoprávními vztahy jsou hlavně zákony . 5/1945 Sb., o neplatnosti n kterých majetkoprávních jednáních z doby nesvobody a o národní správ majetkových hodnot N mc , Ma ar , zrádc a kolaborant a n kterých organizací a ústav ; . 6/1945 Ú . v st. sl., o potrestání nacistických zloinců , zrádců a jejich pomaha a o mimoádných lidových soudech; . 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zloinců , zrádců a jejich pomaha a o mimoádných lidových soudech; . 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku N mc , Ma ar , jakofi i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa; . 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy N mc , Ma ar a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci; . 101/1945 Sb., o znárodnění n kterých podniků prmyslu potravinářského a . 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.¹¹¹

Dekret . 5/1945 Sb. o neplatnosti n kterých majetkoprávních jednání z doby nesvobody a o národní správ majetkových hodnot N mc , Ma ar , zrádců a kolaborant a n kterých organizací a ústav ¹¹², se soustřeďuje na konfiskaci majetku

---

¹⁰⁹ Ott v slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných v domostí. 14. díl. Praha, 1899. s. 680. Bez ISBN.

¹¹⁰ KUKLÍK, J. a kol. Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století. Praha, 2011. s. 10. ISBN 978-80-87284-25-4.

¹¹¹ Ve které jmenované dekrety dostupné v: JECH, K.-KAPLAN, K. Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945. Dokumenty. 2. vydání. Brno, 2002. ISBN 80-7239-115-1.

¹¹² Dekret prezidenta republiky . 5/1945 Sb., o neplatnosti n kterých majetkoprávních jednání z doby nesvobody a o národní správ majetkových hodnot N mc , Ma ar , zrádců a kolaborant a n kterých

výše vypsání skupin a jeho působení pod národní správou (§2, odst. 1). Dle článku 6 ve kterém se píše: *Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které v jakémkoliv státě lidu od roku 1929 se přihlásily k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.*

Je dokázáno, že při vyplňování národnosti v roce 1930 byla v nepřítomnosti dr. Adolfa Schwarzenberga vyplněna kolonka národnosti německá.

esky se na obou schwarzenberských panstvích mluvilo uhlávkem dávno před přihlášením národnosti., nehledě na to, že správa panství byla vedena také v uhelství od 19. století. Karel VII. Schwarzenberg k tomuto tématu dnes dodává, že s otcem mluvil esky celý život i když uhlávkem v Rakousku. S matkou mluvil esky pouze za války, *špon vadfl m la v e-tin hroznej p izvuk. Ale snafila se, etla literaturu, v-echno.õ*¹¹³

Dle článku také je, že dekrety prezidenta republiky neplatily automaticky na Slovensku. Na konci války vznikla Slovenská národní rada, která nechťla přijímat veškeré dekrety vyprodukované exilovou vládou v Londýně a později v Československu. Například velký retribuční dekret (dekret č. 16/1945 Sb.) byl sice přijat, ale bylo v něm spousta úprav. Na Slovensku byl vydán 15. května 1945 pod č. 33/1945 Sb. n. SNR, o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví.¹¹⁴ Neznamena tedy, že by dekrety prezidenta republiky automaticky platily i na Slovensku.

Pro tento zákon nemohl být uvalen na Schwarzenberg? Předně je obecně známo, že Adolf Schwarzenberg odjel za hranice státu již v roce 1939, rok po jeho odjezdu byla na panství Hluboká nad Vltavou uvalena nucená správa a na zámku sídlilo Gestapo až do konce války. Správcem Hluboké byl Fritz Hesse. Adolf Schwarzenberg měl na panství uvalenou nucenou správu hned od 8. května 1945, právo pro jeho německou příslušnost. Adolf Schwarzenberg dokonce dostal dobrozdání od Jana Masaryka o jeho chování za války. U dalších příslušníků rodu je níže v textu zmíněno jejich chování za druhé světové války. Věšichni spolupracovali s odbojem nebo

---

organizací a ústavů. Dostupné z: JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 216-223. ISBN 80-7239-115-1.

¹¹³ HORÁKOVÁ, A. *Jak jsem si ve Vídni živil pověst*. Mladá Fronta DNES, 2012, ročník 23, číslo 252. Příloha: Víkend DNES. s. 23.

¹¹⁴ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 248-249. ISBN 80-7239-115-1. Navazující text: provádění nařízení Sboru pověnců č. 55 Zb. n. SNR ze dne 5. 6. 1945 k nařízení SNR č. 33/1945 Zb. n. SNR; nařízení SNR č. 83/1945 Zb. n. SNR ze dne 25. 7. 1945, kterým se změnily a doplnily nařízení SNR č. 33/1945 Zb. n. SNR.

se jej alespoň pokoušeli podpořit ze zahraničí. Tedy nespádali ani pod jeden paragraf Hlavy I. zákona č. 16/1945 Sb.

Velký retribuční dekret byl zrušen 5. května 1947 na nátlak socialistů, ale po únorovém převratu byl znovu obnoven.¹¹⁵ Prezident E. Beneš jen podepsal prodloužení platnosti velkého retribučního dekretu 1. května 1948 až do 31. prosince 1948. 4. května 1947 zanikly i mimořádné lidové soudy.¹¹⁶

4. Zákon č. 143/1947 Sb., zvaný šLex Schwarzenbergů

4. 1. Roky 1945 - 1948

Období v letech 1945 až 1948 v Československu je označováno jako období tzv. druhé republiky. Československo již nenavázalo na kontinuitu s první republikou, jak vichni dlouze proklamovali, ale pomalu se přiklánělo k socialismu.¹¹⁷ *šSocialismu byl přijímán jako historická nutnost.*¹¹⁸

Vláda zpočátku vládla na základě Benešových dekretů. *šPro poválečný právní řád byl rozhodující ústavní dekret prezidenta republiky z 3. srpna 1944 č. 11 o obnovení právního pořádku, který právní formou vyjádřil koncepci kontinuity československého právního řádu a který se přizpůsoboval dva roky než byl vydán. Na území republiky byl novelizován a později vyhlášen zákonem č. 12/1946 Sb. Stal se východiskem pro vydání*

¹¹⁵ VEBER, V. *Osudové únorové dny 1948*. Praha, 2008. s. 32. ISBN 978-80-7106-941-6.

¹¹⁶ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945*. Dokumenty. 2. vydání. Brno, 2002. s. 248. ISBN 80-7239-115-1. *šNavazující text: dekret prezidenta republiky ze dne 19. března 1945, o Národním soudu; vládní nařízení č. 18/1945 Sb. ze dne 19. března 1945, jímž se provádí dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zloinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech; zákon č. 22/1946 Sb. ze dne 24. ledna 1946, jímž se schvalují a doplňují předpisy o potrestání nacistických zloinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (úplné znění upraveného zákona viz Sbírka z. a n. č. 23/1946); dříve předpisy ministerstva vnitra č. j. Z III-31366-45 ze dne 16. 1. 1946 a Z II-27072/45-1 ze dne 8. 3. 1946 Nacistické a fašistické organizace, výklad ustanovení §§2 a 3 retribučního dekretu; zákon č. 149 Sb. ze dne 8. března 1946 o prodloužení účinnosti dekretu prezidenta republiky o mimořádném lidovém soudnictví; zákon č. 245 Sb. ze dne 18. prosince 1946, jímž se mění a doplňují dekrety prezidenta republiky o mimořádném lidovém soudnictví a prodlužuje jejich účinnost; vyhláška ministra spravedlnosti ze dne 11. ledna 1947 č. 9/1947 Sb., o plném znění dekretu prezidenta republiky o potrestání nacistických zloinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, a dekretu prezidenta republiky o Národním soudu; zákon č. 33 Sb. ze dne 25. března 1948, jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení; zákon č. 34 Sb. ze dne 25. března 1948, o revizi trestního řízení a n kterých případech provinění proti národní cti.*

¹¹⁷ VEBER, V. *Osudové únorové dny 1948*. Praha, 2008. s. 6. ISBN 978-80-7106-941-6.

¹¹⁸ Tamtéž. s. 37.

*ady dal-ích p edpis vesm s platných jen v eských zemích.*¹¹⁹ Prozatímní národní shromáždění bylo ustanoveno a 28. října 1945.¹²⁰

Staronový stát se formoval na základě Košického vládního programu, který byl v konečné podobě projednán v Moskvě v březnu 1945, kam přímo z Londýna odletěla exilová vláda v čele s Edvardem Benešem. Tam se na jednání sešla s československými poslanci sídlícími v Moskvě (především členy KSČ) a představiteli Slovenské národní rady. Na základě Košického vládního programu vznikla Národní fronta čech a Slováků. Košický vládní program povolil existenci politických stran (tyto v čechách a dva na Slovensku), které všechny zároveň patřily do Národní fronty. V Národní frontě fungovaly tedy pouze vládní strany bez jakékoliv opozice. V čechách byly zastoupeny tyto politické strany: Komunistická strana československá, Národní socialistická strana, československá strana sociálně demokratická a československá strana lidová. Slovensko zastupovala Komunistická strana Slovenska a Demokratická strana. Poslední jmenovaná strana vyhrála první poválečné volby s velkou převahou.

Schwarzenbergům se majetek musel podle tehdejších dispozic vracet na základě restituce. Otázka restituce byla probírána již za druhé světové války. Restituce je řešena v rámci zákona č. 128/1946 ze 16. května 1946, o neplatnosti některých majetkových jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů

do majetků vcházejících (zákon č. 79/1948 Sb., ze dne 7. dubna 1948): *§ Zákon předpokládá dva základní způsoby provedení restituce: (a) restituci provedenou úřadem, který zřídil národní správu ve smyslu §24 dekretu č. 5/1945 Sb.; k provedení této formy restituce vydalo ministerstvo pro myslu zvláštní směrnici č. 519/45 Sb., (b) restituci soudní v případech, že správní úřad žádost o restituci zcela či zčásti zamítl nebo pokud nebyla žádost vyřízena ve lhůtách tím sice ode dne podání žádosti musela být podána příslušnému okresnímu soudu ve třetí lhůtě.*¹²¹

Novou pozemkovou reformou se intenzivně zabýval poválečný ministr zemědělství Július Furiš, známý takzvaným balíčkem Furišových zákonů. Nyní již ministr zemědělství nebyl neznámá osoba v Komunistické straně československa, byl

¹¹⁹ JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. s. 21. ISBN 80-7239-115-1.

¹²⁰ Tamtéž, s. 207.

¹²¹ KUKLÍK, Jan. *Znárodně československo. Od znárodnění k privatizaci a státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v československu a jinde v Evropě*. Praha, 2010. s. 143. ISBN 978-80-87284-12-4.

lenem jifi od 20. let 20. století a za dramatických okolnosti z této strany vystoupil v roce 1968.

Jak jifi bylo e eno, na majetek primogenitury byla uvalena nucená správa a konfiskoval se zem d lský majetek (lesy a podniky se nekonfiskovali). Adolf Schwarzenberg se s tím samoz ejm nehodlal smít a tak za al boj o majetek. V echách st floval situaci i ten fakt, fle se Adolf po válce do ech nevrátil a má také –výcarské ob anství. Situace se stala velice nep ehlednou, Adolf se dokonce zapojil do diskuze o p evodu majetku a nabízel vlastní podmínky. Situaci švy e–ilø afl zákon zvaný Lex Schwarzenberg.

4. 2. Projednávání zákona . 143/1947 Sb., o p evodu vlastnictví majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na zemi eskou v Ústavodárném shromáfd ní NS

Rok 1947 znamenal pro –lechtu a velké pozemkové vlastníky poslední ránu. Nejd íve byl vydán zákon . 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy a kone n zákon . 143/1947 Sb., o p evodu vlastnictví majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na Zemi eskou, zvaný Lex Schwarzenberg. Speciáln v zákon Lex Schwarzenberg se mluví taktéfi o p evedení ve–kerého vnit ního vybavení zámku (§ 1, odst. 2.). U zákona . 142/1947 Sb. vnit ní vybavení objekt nepodléhalo zákonu, ale z stalo ve vlastnictví bývalých majitel , tudífi jim bylo v roce 1950 od ato právo disponovat s mobiliá em zestátn ných objekt .¹²²

Návrh na zákon . 143/1947 Sb. vypracoval kolektiv kolem poslance Ústavodárného Národního shromáfd ní Blafje Vilíma. Blafj Vilím (1909 - 1976) byl lenem strany sociálních demokrat , za druhé sv tové války byl v zn n gestapem a po únoru 1948 emigroval do Velké Británie. Návrh byl projednáván na 65. sch zi Ústavodárného NS R S z 10. ervence 1947. Jako první na ad se na sch zi projednávala společná zpráva výbor zem d lského, právního, pr myslového a rozpo tového o návrhu poslance Vilíma a druh (tisk 433) na vydání zákona o p evodu vlastnictví majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na zemi eskou (tisk 723). íslem 2. na sch zi byla opat ena Zpráva výboru zem d lského, právního a rozpo tového (podle §35 jedn. ádu) o vládním návrhu zákona (tisk 691) o revizi pozemkové reformy. Ú astnilo se jí 221 poslanc za místop edsednictví poslankyn

---

¹²² UHLÍKOVÁ, K. *Národní kulturní komise 1947 ó 1951*. Praha, 2004. s. 39-40. ISBN 80-903230-8-1.

Aneflky Hodinové-Spurné (Komunistická strana eskoslovenska), poslance Aloise Petra (eskoslovenská lidová strana), dr. Jána Těv íka (Demokratická strana) a posl. Franti-ka Komzala (Komunistická strana Slovenska).

Jako první k 1. bodu programu m l proslov zpravodaj za zem d lský výbor poslanec Miroslav Sedlák (eskoslovenská strana sociáln demokratická). Poslanec Sedlák se k návrhu vyjad uje velice kladn a p edkládá historii rodu, p i emfl nezapomíná zmínit i obrovské majetkové zázemí Schwarzenberg v N mecku a Rakousku. Podobn jako poslanci za 1. republiky se odkazuje na od in ní Bílé Hory: *šK nám se dostávají [Schwarzenbergové ó pozn. M. D.] v d sledku ne-astné Bílé Hory.(í) Koup [panství v echách ó pozn. M.D.] se uskute uje jednou od -pan lského generála Maradase, jindy od rakouského velkovévody Leopolda Viléma, kte í mají sv j zisk z Bílé Hory rad ji v tvrdých tolarech nefl v zemi pot ísn né krvím která nep estane býti flalobcem.*¹²³ Dále šhrajeõ na strunu dobrého vlasteneckého ob ana, kterému *š drobný majetek vze-lý z práce jednotlivceõ*¹²⁴ dává odpov dnost díky *šstarosti o rodinu a potomkyõ*¹²⁵ Kdeflto *šstarost o osud majetku p evafluje starost o národõ.*¹²⁶

Poslanec Sedlák dále p edstavuje t i moflné varianty p evedení Schwarzenberského majetku na stát. První varianta po ítá s postihem v rámci p ipravované pozemkové reformy. Bohuflel *š tato forma znamenala by v-ak roztrflení a d lení majetku. Nad to by ze záboru vypadl drobný znárodn ní nepodléhající pr mysl a historické památky nedozírné ceny, které by hospodá sky odum ely a jsouce o sob p írozen neproduktivní, posléze by se staly vysloveným balastem. Tím by utrp l ve ejný hospodá ský zájem, zejména také se z etelem na dosavadní sociální úrove eských zam stnanc tohoto panstvíõ.*¹²⁷ ímfl vlastn p iznává, fl toto panství je výnosné a zam stnanci nejsou vyko ísováni, naopak se mají velmi dob e. Není fládné nové tvrzení, fl panství bylo vedeno velice p íkladn .

Druhou moflností odebrání majetku by bylo vrátit se zp t k Bene-ovým dekret m a konfiskovat majetek na základ zákona . 5/1945 Sb. Pro Adolfa Schwarzenberga mluví to, fl *š za okupace byl [jeho ó pozn. M. D.] majetek zabrán*

¹²³ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065001.htm>>[online][2012-07-31].

¹²⁴ Tamtéfl.

¹²⁵ Tamtéfl.

¹²⁶ Tamtéfl.

¹²⁷ Tamtéfl.

n meckou správou¹²⁸, v neposlední ad vládní kruhy šp edloflili potvrzení o nezávadném chování v cizin za okupace¹²⁹. Na druhou stranu poslanec Sedlák považuje za š velmi závažné, že se jmenovaný nevrátil po konci okupace zp t do vlasti a u inil by tak jen, aby p evzal majetek¹³⁰. Jeho majetek byl ale ufl v roce 1945 pod národní správou, podle dekretu . 5/1945 Sb. Roku 1946 se snažil národní správu zru-ít ó bezvýsledn .

T etí a poslední v po adí je konfiskovat Schwarzenberský majetek zvlá-tním zákonem, š který by zabránil restituci ō¹³¹. Dnes jiřl víme, že restituce primogenitury se asi nikdy neuskute ní (viz kap. 6.).

Záv rem p ednesu poslance Sedláka je zmínka o tom, že tato událost je d leflitá i v zahrani í, zejména ve Těycarsku, kde mají Schwarzenbergové druhé ob anství. š K tomu lze jen dodat, že ve Těycarsku jako v-ude jinde je si pracující lov k v dom, že ob an má povinnost pracovat v národ a p estává jím být, kdyřl vy kává v cizin a prost ednictvím ru-ívých řoldné místo o zájem národa usiluje o finan ní prosp ch.ō¹³²

Jako druhý v po adí se k projednávání bodu . 1 dostává zpravodajský poslanec dr. Jan Bartu-ka za právní výbor. Jan Bartu-ka (1908 ó 1970) byl lenem Komunistické strany a byl poslancem Ústavodárného shromářd ní NS v letech 1946 ó 1948. Pozd ji v letech 1954 ó 1956 zastával ú ad ministra spravedlnosti a po tomto dvouletém funk ní období se stal generálním prokurátorem SR. Bartu-ka se ve svém projevu dostává je-t dále v d jinách ó do doby husitské, která se v komunistické propagand stala d leflitým initelem. Pro KS bylo jen výhodou, že zrovna Jiflní echy byly centrem husitského odboje v 15. století. Jak praví Bartu-ka: š T fce leflela ruka této n mecké -lechty na národn nejryzej-ím jiho eském kraji, na kraji Husov , řifřkov a Chel ického, na kraji p vodn drobných eských zeman a dnes malých a st edních rolník ō¹³³, nehled na to, že Schwarzenbergové poskytli vojsko králi Zikmundovi na taflení proti Husit m. Dále pokračuje: š Respektovali jsme vřldy zájmy a pot eby poctivého eského pracovního kolektivu. Těb nám také vřldy o ve ejnou ochranu historických památek a p řrodních krás. Ale teprve tehdy, kdyřl se vytvo ıla spole ná cesta nás v-ech k tomu, aby zákonným zásahem, a to podtrhuji, nastal p evod

¹²⁸ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065001.htm>>[online][2012-07-31].

¹²⁹ Tamtéřl.

¹³⁰ Tamtéřl.

¹³¹ Tamtéřl.

¹³² Tamtéřl.

¹³³ Tamtéřl.

schwarzenberského panství do rukou zeměské, dali jsme souhlas a respektovali jsme i tím i zájmy národohospodářské. Bránili jsme tak dle sledných zájmy jiho zeměského země dle lského lidu, zajistili jsme zákonnou úpravou jeho volání po p d a splnili jsme také pání obcí a lesních družstev po menších a izolovaných lesních komplexech. V této formě upravený zákon provádí, jak již jsem řekl, pozemkovou reformu sui generis v jiho zeměské oblasti, zbavuje jiho zeměský kraj zbytek stárodních feudálních pout a naplňuje tak vli a pání v-eho jiho zeměského lidu, sjednoceného v tom, že schwarzenberská doména musí zmizet. Bylo tedy uinno zadost zákonu a schwarzenberská doména bude likvidována. Tím se naplňuje v oblasti slavné jiho zeměské husitské tradice od in ní k ivdy, kterou páchali Schwarzenbergové na této jiho zeměské oblasti od toho okamžiku, kdy se spojili na pomoc s císařem Zikmundem proti jiho zeměským husitům a kdy se spojovali s německými utlačovateli a germanisátory, aby tam stavili hráz proti e-ství, aby se stali nástrojem cizí moci a cizí vli. Právní výbor, v domě si této historické události, doporučuje proto slavnému ústavodárnému Národnímu shromáždění, aby tento návrh přijal jako zákon. 134

Poslanec Ústavodárného NS Josef Plojhar (1902 - 1981), který byl sice členem československé lidové strany, ale již od roku 1945 aktivně spolupracoval s KSČ, měl na schůzi hlavní slovo, vzhledem k tomu, že byl od roku 1945 předsedou jiho zeměské krajské organizace lidovců. V duchu nového ovzduší v československu měl jednoznačný názor, že v nové lidové demokratické republice neměly být lečtici a k tomu Němec majitelem tak rozsáhlého majetku, jako byli Schwarzenbergové na zeměském jihu. 135 Nezapomene také říci, že dosavadní majitel v době svého pobytu v zahraničí během okupace jako zásadní odpůvce nacismu a hitlerismu se nedopustil vli zeměskému národu žádné zrady, nebylo lze poufít v tomto případě dekretu presidenta republiky o konfiskaci majetku zrádců a nepřátel. Proto Národní fronta zvláštním zákonem, který též pamatuje na určení odškodnění, jeví má určit vláda, e-í tento problém. 136 Sám podotýká (a není jediný), že tento případ je ojedinělý, ale samozřejmě se vyslovuje pro přijetí zákona.

Za rozpočtový výbor vystoupil poslanec dr. Alois Neuman (1901 - 1977), člen československé strany národně socialistické, pozdější ministr po-t (spoj.) a ministr spravedlnosti. Zpravodaj dr. Neuman op t ve svém proslovu vyzvedává jedinečnost

¹³⁴ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065002.htm>>[online][2012-07-31].

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

projednávaného návrhu: *š Jde jen o p ípad zvlá-tní a je tudífl jasno, fle tento p ípad m fle být e-en jen zvlá-tním, jedine ným opat ením.* Na rozdíl od ostatních poslanců p ípou-tí, fle *šjde o majetek, který organisa n a zp sobem své správy dosáhl významných úsp ch . Jde o majetek, který v oboru pé e o zam stnance -el p ed svou dobou a svým zp sobem razil cesty pro e-ení na -ír-ím podklad ě.*¹³⁷ Takfle se neuchyluje k proslovu kolegy Bartu-ky z KS , fle zam stnanci na Schwarzenberském panství byli pouze vyko is ováni a který tvrdil, jak tato doména brzdila hospodá ský vývoj Jiflních ech a je-t dnes je *šjednou zp í in chudoby*¹³⁸ v tomto kraji. Dr. Neuman se p íklání také k tomu, aby se majetek ponechal celý.

Ke slovu se dostávají i e níci. Prvním z nich není nikdo jiný nefl dr. Milada Horáková (1901 ó 1950), poslankyn za eskoslovenskou stanu národn socialistickou. Dr. Horáková nezapomíná zd raznit, fle eská republika na sebe nebere nejenom práva ale i povinnosti. V druhé ásti své e i se jako první zaobírá otázkou roz-í ení ústav , k emufl je pot eba mnoho budov. Nehled na to, fle budovy Schwarzenberského panství jsou napojeny na plynulé zásobování. Plus p ípomíná nemalý kulturní závazek k tomuto majetku, p i emufl uvádí, fle údrflba zámk Hluboká nad Vltavou a eský Krumlov stojí ro n 2 miliony korun.

Po Milad Horákové p edstupuje p ed Ústavodárný NS hlavní aktér celého jednání, a to poslanec Blaflej Vilím (SSD). Ve finále se samotným zákonem úpln nezabývá, spí-e se dlouze zaobírá minulostí republiky ó hlavn první republikou a posledními dv ma lety nového eskoslovenska. Blaflej Vilím vyzdvihuje šmasarykovské ě eskoslovensko a sám íká, fle by se spole nost m la vrátit k ideál m první republiky ó k demokracii. Na druhou stranu se dotýká Mnichovské dohody a ozna uje ji za *štragédii mezinárodních a pokrokových demokratických sil*¹³⁹ ó tady bych vid la jasnou negaci západních soused , kdy v dal-ím odstavci p ípomíná, fle celá *šzejména socialistická cizina*¹⁴⁰ sleduje pokroky eskoslovenského *špracujícího lidu*¹⁴¹. Vilím chce aby se nová republika pou ila z té prvé republiky a p idala k demokracii politické i demokracii hospodá skou. Neznamená totífl, fle kdyfl je stát politicky demokratický, budou se mít v-ichni lidé dobře a budou mít co jíst. Proto je

¹³⁷ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065002.htm>>[online][2012-07-31].

¹³⁸ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065001.htm>>[online][2012-07-31].

¹³⁹ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065004.htm>>[online][2012-08-29].

¹⁴⁰ Tamtéfl.

¹⁴¹ Tamtéfl.

poté bať podle Viléma mít i demokracii hospodářskou, a to znárodněním velkých podniků.

V krátkosti přejímá slovo poslanec Alois Soukup (1905 – 1970) za československou stranu lidovou. Na tohoto poslance po únoru 1948 byla dle sledu aplikována listina KSČ ve vládě, nejdříve byl zbaven funkce a posléze byl v letech 1953 – 1955 v zůstal. Jako další v pořadí uznává, že Schwarzenberské panství tvoří šmoderně vybavený celek¹⁴². Na základě tří hlavních bodů vysvětluje, proč je tento zákon vhodný k přijetí. Prvním kladným bodem je přerozdělení části majetku pro uspokojení drobných zemědělců a uspokojit samosprávné celky. Dalším bodem je sociální stránka zákona, tedy zajištění části majetku pro vznik ústav sociální péče. Poslední, tedy třetí bod, označuje zachování kulturních statků.

Dalším poslancem, který dostal slovo, byl Josef Janoušek (1904 – ?) za KSČ. Jeho řeč je na první pohled podbarvená komunistickou propagandou: *š Jifňí echy m ly své Schwarzenbergy, kte í jako polyp, jako chobotnice, natahovali svá chapadla do v-ech okres jifňích ech, která obepínala a vyko isovala v-echny obory lidského podnikání¹⁴³, nic naplat nebyl ani obecně známý a jifňn kolikrát e ený fakt, že panství Schwarzenberg bylo jedním z nejvysp lej-ích ekonomických celků v československu. Podle poslance Josefa Janouška byly jifňí echy vysávány šupíremě se jménem Schwarzenberg a š byly brzd ny ve svém vývoji¹⁴⁴.* Jak jinak si poslanec Janoušek představoval vývoj jifňích ech mi není známo.

Posledním poslancem, který si vzal slovo pro vlastní poznámku byl JUDr. Michal Zibrín (1899 – 1968), člen Demokratické strany Slovenska. Jeho prohlášení bylo velice stručné a nic neříkající. Pouze potvrzoval, že Demokratická strana bude hlasovat pro návrh zákona. Dalo by se říci, že byl pouze do potu.

Poté poslanci přešli k hlasování o návrhu zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi československou. Návrh zákona obsahoval osm paragrafů a úvodní formulaci. Ústavodárné Národní shromáždění přijalo návrh zákona v prvním čtení ve čtvrtek 10. července 1947 dopoledne. Následně pokračovali druhým čtením. Nejdříve byli poslanci dotázáni, zda mají připomínky a návrhy oprav a textových změn. Nikdo se nepřihlásil o slovo. Zákon tedy bez problému přešel i druhým čtením.

¹⁴² <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065004.htm>>[online][2012-08-29].

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž.

*šJednomysln stojí Národní fronta za tím, aby majetek tvořil samostatnou jednotku po stránce právní, hospodářské, územní, spravovanou p edstavenstvem.*¹⁴⁵

Ústavodárné NS R S se tedy usneslo: na zemi ěskou bude p eveden majetek primogenitury rodu zapsaný pod knířetem Josefem Adolfem, Janem a JUDr. Adolfem. Do majetku je zahrnut nemovitý majetek zem ělský, lesní, rybní ní, pr myslový, obchodní a řivnostenský, ve-keré budovy a zámky se v-emi právy i závazky, řivý a mrtvý inventá se zásobami a v-echen provozní kapitál! (§1, odst. 2) Do p evodu se po ítá ve-kerý majetek ve vlastnictví rodu ke dni 9. kv tna 1947. (§1, odst. 3.) Pokud po tomto dni do-lo k n jakým zm nám ve vlastnictví, jsou neplatné. (§1, odst. 4.)

Ve-kerý majetek nabytý zemí ěskou má být spravován jako celek na základ sm rnic zemského národního výboru v Praze. (§2, odst. 1.) Tato úprava v-ak nevydrřela dlouho ó v roce 1948 byl vydán zákon . 280/1948 Sb., o krajském z ízení. Tento zákon ru-il zemské z ízení a zavád l krajské rozd lení zem . Zem ěská tedy zanikla k 31. prosinci 1948. (§39, odst. 1) a majetek byl p esunut na stát.¹⁴⁶ V roce 1950 byl schwarzenberský majetek rozd len mezi ěskoslovenské státní statky a ěskoslovenské státní lesy.¹⁴⁷

Majetek p e-el na zemi ěskou bez náhrady. (§5, odst. 1) Správou majetku bylo nyní pov ěno p edstavenstvo, skládající se ze 16 len .

Celý paragraf 3 se zabýval zam stnanci panství. Zam stnanc m m li být zachovány jejich dosavadní pracovní smlouvy. Dále ve-kerá za ízení ku prosp chu zam stnanc m la z stat zachována. Jaká ale byla realita?

4. 3. Otázka zam stnanc panství

D lefitým aspektem tohoto zákona se staly debaty o tom, jak bude nalofeno s dosavadními zam stnanci na panství Schwarzenberg v jifních ěchách. Poslanec Neumann uvedl, ře se jedná zhruba o 3700 lidí, z toho asi 3000 osob p ipadá do kategorie d lnické. Kdyřl pomineme asté oso ování Schwarzenberg z toho, ře svoje zam stnance vyko is ovali, nejvíce se této otázce v novali poslankyn Milada Horáková a poslanci Neumann a Vilím.

¹⁴⁵ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065002.htm>>[online][2012-08-29].

¹⁴⁶ Zákon . 280/1948 Sb., o krajském z ízení. Zru-en ke dni 17. kv tna 1954. Dostupný z: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=280&r=1948>>[online][2012-11-17].

¹⁴⁷ RAMEŤ V. Prom ny schwarzenberského panství v ěchách. In BEZECNÝ, Z.-GAŤI, M.-PUTNA, C., M.(edd.). *Schwarzenbergové v ěské a St edoevropské kulturní historii*. ěské Bud jovice, 2008. s. 33. ISBN 978-80-8503-10-6.

Sami zam stnanci, podle poslance Neumanna zastávali názor, že *špokud jde o majetek (í) musí býti e-en jako celek a že nesmí býti droben nebo kouskovan. V tomto sm ru panuje mezi nimi [zam stnanci ó pozn. M. D.] taková jednotnost názor , že p ed ní musí ustoupiti a ustoupí kařlá opa ná snaha nebo snad i pokus o ni.*¹⁴⁸ V-ichni si jsou v domi toho, že zam stnanci p edstavují d leřlitou, snad i hlavní aktivum panství a je nutno s nimi zacházet nanejvý–obez etn : *šP esv d ujeme se stále více, že stejná veli ina [zam stnanci ó pozn. M. D.] je velice d leřtým initelem u podnik a závod . Jde vlastn o to, co by m lo být ozna eno jako základ pracovní morálky. Jen v p ípad dobrého pom ru zam stnanc k závodu je mořno po ítati s p im eným a odpovídajícím projevem pracovní morálky. To je základ, na n mřl je mořno stav t. U p evád něho majetku je mořno bezvýhradn po ítat se zmín nou veli inou a pro nové pom ry reprezentuje tato skute nost kapitál, kterého je jinde veliký nedostatek.*¹⁴⁹ K § 3, odst. 1 se poslanec Neumann vyjad uje velmi pozitivn a doufá, *šže nikdo n jakým zásahem do p edm tných práv zam stnanc nevezme zase na sebe hanbu toho, skrze n hořl by vze-to pohor-ení. Promarnil by jedno z nejv t-ích aktiv p evád něho majetku a zasáhl by novou oraganisaci na míst nejcitliv j-ím.*¹⁵⁰

Milada Horáková navazuje na Aloise Neumanna ve v ci zam stnanc panství. Je d leřtíe myslet v první ad na zam stnanecký aparát a mít na pam ti, že tam j-í lidé pracovali nejen pro svého zam stnavatele, ale taktěřl vtiskli panství jeho eský ráz a tudířl nebude problém v p echodu panství na zemi eskou. Úkolem zam stnanc z stává p evést tento rozsáhlý komplex do rukou *šlidov demokratických zásad.*¹⁵¹ Je asi jasné, že v-ichni poslanci si uv domovali potenciál (hlavn finan ní) panství, a báli se neuvářleného zásahu do zam stnaneckých práv.

Pokud poslanec Blafej Vilím p edkládá, že mluvil se zam stnanci panství a popisoval s jakou láskou se starají o tak velký majetek, m li by to vzít v potaz i ostatní e níci, kte í s dlouze zabývali ve svém proslovu staletým porobováním eských pracovník . Oba p íslu-níci KS , kte í m li slovo na sch zi, oponovali lety prov enými prvorepublikovými hesly *šOd i me Bílou Horuõ a šSchwarzenbergové jsou N MCIõ, na která lid sly-el, a bylo uřl n kolikrát eno, že schwarzenberské panství bylo moderní a dob e fungující celek.*

¹⁴⁸ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065002.htm>>[online][2012-08-29].

¹⁴⁹ <<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065003.htm>>[online][2012-08-31].

¹⁵⁰ Tamtéřl.

¹⁵¹ Tamtéřl.

Karel Skalický, jehož otec pracoval na schwarzenberském panství jako lesník, hovoří o osudu jeho otce po únoru 1948: *šKdyž došlo k vítěznému únoru, z českého Krumlova, kde se stal pánem panství a lesním editel, ho okamžitě přeložili do Horní Plané a za pár měsíců nato ho odvezli do pracovního tábora.š*¹⁵² Jen dodám, že Karel Skalický st., byl zaměstnaný na panství už od roku 1926, skončil v roce 1949 na skoro čtyřicet let v táboře nucených prací. Odmítal totiž vstoupit do KSČ v době, kdy byl editel českokrumlovského panství (1945 až 1948).¹⁵³

Pracovníci ministerstva vnitra a samotná Státní bezpečnost se totiž obávali (a právem), že bývalí zaměstnanci jsou stále loajální svému bývalému zaměstnavateli.

Dr. Adolf Schwarzenberg myslel také na osud svých zaměstnanců a po vydání zákona č. 143/1947 Sb. sepsal dne 18. srpna 1947 prohlášení:

šSluflebním místem!

V případě, že by zaměstnanci, kteří mi zůstali v zemi, byli vzhledem k tomuto svolání nuceni, zaujmouti kterýmkoliv způsobem stanovisko proti mně, nebudu jim to nikdy zazlívat. Pochopím je, neboť takový postup je mi znám z dob nedávno minulých.

*Katsch a/Mur, dne 18. srpna 1947š*¹⁵⁴

Tento dopis je jasným znamením toho, jak kladný a dá se říci i silný vztah měli Schwarzenbergové ke svým zaměstnancům. Toto dokládá i Karel Schwarzenberg, který popisoval, že jejich bývalí zaměstnanci se naopak často obraceli, pokud se dostali do emigrace. Sám Karel VII. ubytoval ve svém vídeňském paláci emigranty, kteří ze země odcházeli v polovině roku 1968.¹⁵⁵

Bývalí zaměstnanci Schwarzenbergů vskutku neměli lehký život po únoru 1948. Na pracovníky, kteří se pohybovali nejbližší u Schwarzenbergů, byli nasazováni tajní agenti a byli na nich vedené spisy, taktéž se často stávalo, že tyto pracovníci byli zvaní (ne jednou) k výsledkům na místní pobožce Státní bezpečnosti. V ABS v Kaničích se objevuje řádost poslance ÚNS Mirko Sedláka z 29. prosince 1947, který řádá o prošetření osob zaměstnaných na Schwarzenberském panství: *šJe tu nebezpečí velezrádného zalofnění těchto jednotlivců a řádám Vás, pane ministře, o laskavé sdělení*

¹⁵² Historie.cz, Lex Schwarzenberg. TV, 2. 8. 10. 2009, 21:00. Dostupné také z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exluzivne-na-ct24/70513-lex-schwarzenberg/>>[online][2012-09-01].

¹⁵³ SKALICKÝ, K. Na lesní cestě vroubené lupinou. In BEZECNÝ, Z. a GAFFI, M. a PUTNA, C. M.(edd.) *Schwarzenbergové v české a Středoevropské kulturní historii*. české Budějovice, 2008. s. 19. ISBN 978-80-85033-10-6.

¹⁵⁴ Archiv bezpečnostních složek, ABS Kaničice, odd. archivních fondů StB., fond Krajská správa SNB české Budějovice a Správa StB. inv. j. 47, s. 77.

¹⁵⁵ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 2011, ročník 12, číslo 56. s. 115. ISSN 0862-091 X.

*jaká opatření hodláte v této věci uiniti.*¹⁵⁶ žádost byla postoupena ústřední Státní bezpečnosti k prošetření osob udrflujících vztahy se zahraniím, v první řadě se Schwarzenberg. Státní bezpečnost prošetřovala mimo jiné i Roberta Tusara bývalého lesního zaměstnance na panských lesích. Robert Tusar byl několikrát vyslýchán na úřadech StB ufl v roce 1948. Vyslýcháný byl dotazován na náplň jeho práce a na svého zaměstnavatele.¹⁵⁷ Dalším, koho prošetřovala Státní bezpečnost, byl úředník - administrátor Jan Neubauer z českého Krumlova, který se objevuje i v několika dalších záznamech.¹⁵⁸ Jan Neubauer přiznal, že byl dvakrát v cizině - konkrétně ve Vídni. Poprvé zde byl v roce 1945, ale Adolf Schwarzenberg tehdy ještě pobýval mimo Evropu. Jan Neubauer uvádí na vysvětlenou, že byl ve Vídni sepisovat válečné kody ve vídeňském schwarzenberském paláci, kterýfto byl také za druhé světové války v rukou Geheime Staats Polizei (Gestapa), na konci války utrpěl těžké poškození při náletech. Po druhé byl ve Vídni v roce 1946, kdy se opravdu s Adolfem Schwarzenbergem setkal.¹⁵⁹ V dalším výslechu nezapomněl dodat o svých cestách do zahraničí, že byly oficiální a proplaceny ústřední správou.¹⁶⁰ Tudíž by neměly být brány jako nějaký projev proti československé republice.

Nebyli sledováni jen bývalí pracovníci, ale i samotní členové rodu Schwarzenberg - jak u nás, tak v zahraničí. Na Arnošta Schwarzenberga byl nasazen agent s krycím jménem Pírek. Pírek se viděl s Arnoštem Schwarzenbergem v Praze. Dozvídáme se, že zde pobývá u dcery v Dejvicích. Zmínka padá i na jeho bývalý velkostatek Tochovice, který mu byl zkonfiskován v roce 1948 a poté byl neznámo jak dlouho zaměstnán v lese u Mitrovic jako dělník. Jeho majetek propadl konfiskaci i přesto, že mu byla doložena ilegální činnost za druhé světové války, za kterou byl dvakrát vyznamenán. Na jeho statky byla za Protektorátu uvalena nucená správa. Taktéž pomáhal svým zaměstnancům za okupace a *špobíral* [potravinové - pozn. M. D.] *lístky jako echť*¹⁶¹. Po převzetí moci ve státě Komunistickou stranou byl jeden rok držen ve vazbě v Praze na Pankráci. V roce 1953 byl odsouzen na deset let ve vazbě ve vykonstruovaném procesu. Pracoval v táborech nucených prací, delší dobu se zdržel

---

¹⁵⁶ Archiv bezpečnostních složek, ABS Kanice, odd. archivních fondů StB., fond Krajská správa SNB české Budějovice - Správa StB. inv. j. 47, s. 24r.

¹⁵⁷ Tamtéž. s. 111-112.

¹⁵⁸ Tamtéž. s. 110r.

¹⁵⁹ Tamtéž. s. 24.

¹⁶⁰ Tamtéž. s. 29-30.

¹⁶¹ Archiv bezpečnostních složek, odd. AF FMV - NA Struže, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, Ústředna StB. Prošetřování průmyslových i jiných podniků, doložené podle § 7 dekretu 100/45 Sb. - znárodnění. inv. j. 7, s. 55.

i v proslulých uranových dolech v Jáchymov, dokonce ve v zení pracoval jako truhlář.¹⁶² Jeho bratr Jan se ze zahraničí snažil o bratrovo omilostnění, ať se dostal v roce 1957 i díky špatnému zdravotnímu stavu Arnošta. V roce 1968 byl rehabilitován. A smrti dokonce mohl být pohřben v rodinné hrobce na Orlíku.¹⁶³

Arnošt byl jediný z rodiny, kdo zůstal v Československu a neemigroval, k čemuž ho rodina často přemlouvala. Dr. Jana Seidl vzpomíná na své rodiče, kteří pracovali u Schwarzenbergů. U jeho maminky přýnašel Arnošt po propuštění azyl. *Šmaminka mu uvolnila pokoj, kde mohl pobývat, kdykoliv se mu zachce, vařila mu jeho oblíbené polévky a kaše, stala se jeho pozornou hostitelkou, zatím co tatínek se stal jeho neméně pozorným posluchačem a diskutérem. (í) Když maminka pak opustila tento svět (í) po téměř padesáti letech od doby, kdy záměstnanecký poměr mých rodičů s rodinou Schwarzenbergů byl násilně přerušán, její hrob zdobil v noci a na něm dvě modrobílé schwarzenberské stuflky.*¹⁶⁴

Dalším člověkem který sledoval Adolfa Schwarzenberga byl agent Frank. Jedna z listin z Archivu bezpečnostních složek datovaná 12. srpna 1950 pojednává o jeho stycích a spojeních v Československu. Mluví se zde o osobách v kterých bývalých zaměstnancích a zároveň členech SSD, kteří se snažili zachovat Schwarzenberský majetek v největším rozsahu. Zainteresován v těchto osobách je podle agenta Franka i bývalý poslanec za SSD Mirek Sedlák, jenž se toho času znal i s poslancem Plojharem.¹⁶⁵ Je tedy jasné, že všichni bývalí zaměstnanci knížete se rozhodli vykonat své povinnosti a je třeba mít elán snažit se udržet bývalé panství v dobrém stavu.

Karla VII. Schwarzenberga údajně sledovali také, ale jeho složilka byla podle jeho slov, snad v prosinci 1989 zničena.¹⁶⁶

V následující zprávě agenta Franka je zmínka i o těchto schwarzenberských zaměstnancích Kostiukovi, Neubauerovi a Rollovi. Ti se mohli najít kdy v letech 1947-1948 vypravit do Vídně za knížetem Adolfem, který je měl instruovat jak si mají pořídit na jeho majetku.¹⁶⁷ Dalším bývalým pracovníkem, majícím na starosti finanční záležitosti

¹⁶² VOTÝPKA, V. *Příběhy české lechtý.* Praha, 1995. s. 114. ISBN 80-204-0529-1.

¹⁶³ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ro. 12, . 56. s. 109. ISSN 0862-091 X.

¹⁶⁴ SEIDL, J. Na panství u Schwarzenbergů. In *Obnovená tradice*, 2002, . 26. Dostupné z: <<http://www.hss.barok.org/text-clanku.php?t=432&c=25&cc=1#top>>[online][2012-11-15].

¹⁶⁵ Archiv bezpečnostních složek, ABS Kanice, odd. archivních fondů StB., fond Krajská správa SNB České Budějovice o Správa StB. inv. j. 47, s. 62.

¹⁶⁶ HORÁKOVÁ, A. *Jak jsem si ve Vídni získal pověst.* Mladá Fronta DNES, 2001. ro. 23, . 252. Příloha: Víkend DNES, s. 24.

¹⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek, ABS Kanice, odd. archivních fondů StB., fond Krajská správa SNB České Budějovice o Správa StB. inv. j. 47, s. 58.

a který m l pravd podobn styky se Schwarzenberg v zahrani í ó konkrétn ve Vídni byl jistý dr. Jan Adamec. Agent Frank ho sledoval v jeho novém pracovi-ti, firm LIGNA. Pracovní cesty v této firm ho ásto zavedli do Vídni , kde se podle agenta pravd podobn scházal s Felixem Schwarzenbergem.¹⁶⁸ To, fle se údajn ve Vídni se-el s n kým z rodiny Schwarzenberg je asi nepravd podobné. Ve své výpov di z 8. b ezna 1948 udává, fle nebyl p íli- oblíbený mezi ostatními zam stnanci protofle byl v Komunistické stran . P edpokládám tedy, fle nikdo z vedení by ho neinformoval o delikátních zálefitostech týkajících se styk se zahrani ím. Je v-ak p esv d en, fle n kte í bývalí zam stnanci skute n stále je-t udržují styky s Schwarzenberg v zahrani í.¹⁶⁹

Dr. Adolf Schwarzenberg se k nov schválenému zákonu zvanému Lex Schwarzenberg vyjád il v dal-ím dopise zaslaném svým bývalým zam stnanc m:

V-em mým v rným zam stnanc m v echách!

Dne 10. ervence 1947, t. r. usneslo se Národní shromáfd ní v Praze na zákonu, kterým se vyvlast uje bez náhrady majetek Schwarzenberské primogenitury ve prosp ch zem eské. Zákon ten byl nyní vyhlá-en.

Nechci se o tom zmi ovati, jak hluboce se mn dotklo toto usnesení representant národa, pro který m j rod po staletí tolik vykonal. Chci se s Vámi do asn rozlou iti a pod kovati Vám za Va-í spolupráci, jakoí i za v rnost, kterou jste mi prokázali i v dobách, kdy cesta k Vám mi byla i z stala uzav ena. D v uji Vám i nadále.

Zákon tento neodporuje toliko dosud platné ústav a slavnostním Ko-ickým prohlá-ením prezidenta i vlády, nýbrí je téí i v íkrém rozporu s v-eobecnými lidskými právy, zakotvenými v Chart spojených národ a p íjatým a uznanými téí eskoslovenskem. President, vláda i parlament v dom poru-ili ústavu, za eí nesou plnou a výhradní zodpov dnost. Zákon z stane nav ky nevymazatelnou skvrnou v d jinách eskoslovenského práva.

Neuznávám právoplatnost tohoto zákona, nikterak se nevzdávám boje a budu ze v-ech sil hájit i nadále svá a Va-e práva, nebo po staletí jsme byli jako jediná a veliká rodina ó m j rod a jeho zam stnanci.

¹⁶⁸ Archiv bezpe nostních sloflek, ABS Kanice, odd. archivních fond StB.,fond Krajská správa SNB eské Bud jovice ó Správa StB. inv. j. 47, s. 57.

¹⁶⁹ Tamtéí. s. 33.

Nezapomenu na Vás a jsem p evz d en, fle i vy nezapomenete na m j rod a na na-i spole nou tradici.

*Katsch a/Mur, dne 18. srpna 1947.*¹⁷⁰

4. 4. Národní kulturní komise a osud schwarzenberských zámek v prvních letech po skon ení druhé sv tové války

Národní kulturní komise m la na starosti p evzetí a správu zkonfiskovaného a zestátn ného kulturn -historického majetku. Komise fungovala v letech 1946 afl 1958 na základ zákona . 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku.¹⁷¹ Komise spadala pod ministerstvo -kolství a osv ty a byla slofena ze zástupc pod které komise pat ila, dále ministerstva vnitra, financí, zem d lství, dopravy, vnit ního obchodu, národní obrany a Státního ú adu plánovacího (§§1 a 2). Mezi její povinnosti pat ilo zaji- ovat majetek spadající pod kulturní komisi, p ebírat jej do správy od vlastník , po izovat seznamy mobiliá e (a to jak jednotlivých kus , tak celých um leckých sbírek), rozhodovat o p ípadném p evozu cenných v cí do muzeí a galerií a v neposlední ad se o nabytý majetek ádn starat.¹⁷² Soupis inventá e m l na starosti dosazený národní správce.

Od roku 1949 byla postupn p evád na agenda Komise na krajské národní výbory. Velkou v t-ínu pravomocí Komise p evzalo Ministerstvo -kolství, v d a um ní; odd lení pro ochranu památek.¹⁷³

Vedle národní kulturní komise fungoval Fond národní obnovy, který m l v popisu práce rozprodávat zabavené um lecké p edm ty a ostatní vnit ní mobiliá .

*š V zá í roku 1949 pofkádál na popud Komise [Národní kulturní komise] ministr -kolství, v d a um ní o souhlas ministra zem d lství, aby zámecké objekty Hluboká, eský Krumlov, Ohrada a T ebo spadající v té dob do jeho resortu mohly být prohlá-eny státním kulturním majetkem.õ*¹⁷⁴ Souhlas ministr dostal v roce 1950.

¹⁷⁰ Archiv bezpe nostních sloflek, ABS Kanice, odd. archivních fond StB.,fond Krajská správa SNB eské Bud jovice ó Správa StB. inv. j. 47, s. 1.

¹⁷¹ Zákon . 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku. Dostupný z: < <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=137&r=1946>>[online][2012-10-24].

¹⁷² UHLÍKOVÁ, K. *Národní kulturní komise 1947 ó 1951*. Praha, 2004. s. 11. ISBN 80-903230-8-1.

¹⁷³ Tamtéfl. s. 58.

¹⁷⁴ Tamtéfl. s.48.

Parky a zahrady přiléhající k objektům spravoval od roku 1948 generální inspektor zahrad sídlící na zámku v Libochovicích.¹⁷⁵

Na zámku Český Krumlov Komise chtěla ponechat veškeré sbírky, které měly odkazovat na slavný rod Rožmberků. *„Sbírka gobelínů měla být umístěna z malých místností na velké plochy stěn v galerii a v přední. Uvolněné prostory chtěla Komise využít pro instalaci sbírky obrazů. Z historických místností s renesančními stropy plánovala odstranit původní mobiliář a vybavit je pouze náznaky kopiemi renesančního nábytku. V místnostech bez památkového charakteru měla být instalována expozice, která by pomohla dokreslit obraz politické a hospodářské moci Rožmberků a jejich význam v tehdejší společnosti.“*¹⁷⁶

Správcem zámku za fungování Komise byl Karel Pávek.

Zámek Hluboká nad Vltavou spravovala Komise od roku 1951. Zámek byl v dobrém stavu a nepotřeboval výraznější stavební zásahy. Zvnitřního vybavení zámku mělo být ponecháno pouze to, co odpovídá stavebnímu romantickému (tudorovskému) slohu. Druhé patro mělo sloužit krajskému muzeu nebo *„zde měla být instalována expozice názorující rozklad feudalismu v umění a stavebnictví.“*¹⁷⁷

Těleský zámek převzala Komise v roce 1950. Kastelánem jmenovaným Komisí byl František Zavadil. Do převzetí byl zámek využíván pro potřeby Státního zemědělského archivu a byla zde zřízena i ubytovna. Komise chtěla zámek využít takticky k umístění *„expozice hospodářského, společenského a politického přezru doby, v níž dochází k rozkladu politické moci Rožmberků.“*¹⁷⁸

5. Revize pozemkové reformy a druhá pozemková reforma

Poslední etapa pozemkové reformy byla představena na Hradeckém programu 4. dubna 1947. Ostatní strany tento návrh nepřijaly a realizován byl až v březnu 1948 - po nástupu komunistické strany k moci. Zábor půdy byl stanoven hranicí 50 ha, u církví to bylo 30 ha. Pokud jejími vlastníky ji pronajímali, ale sám na ní nehozdili, má propadnout konfiskaci. U této půdy nehrála roli velikost výměry.¹⁷⁹

¹⁷⁵ UHLÍKOVÁ, K. *Národní kulturní komise 1947 až 1951*. Praha, 2004. s. 57. ISBN 80-903230-8-1

¹⁷⁶ Tamtéž. s. 173.

¹⁷⁷ Tamtéž. s. 176.

¹⁷⁸ Tamtéž. s. 212.

¹⁷⁹ VEBER, V. *Osudové únorové dny 1948*. Praha, 2008. s. 125. ISBN 978-80-7106-941-6.

Den po odhlasování zákona Lex Schwarzenberg byl přijat 11. července 1947 zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy a tedy zákon č. 215/1919 Sb. Revizi byl podroben majetek z §3 písm. a) a §11 v té druhé; zákona č. 215/1919 Sb.; §20 zákona č. 81/1920 Sb. Dále zabraný majetek, o kterém nebylo dosud rozhodnuto, zemědělské a lesní podniky a zbytkové statky¹⁸⁰. Zákon stanovil také tak zvanou revizní komisi, mající 6 členů a 6 náhradníků. Členy komise jmenovala vláda

a spadali pod ministerstvo zemědělství. Vlastníci majetku obsaženého v §1 revizního zákona měli povinnost svůj majetek řádně sepsat v etn uvedení jeho stavu. Za majetek spadající pod revizi první pozemkové reformy byla také stanovena náhrada a to blíže určuje náhradový zákon. Prováděním výnosem revize první pozemkové reformy byl zákon č. 1/1948 Sb.¹⁸¹ ze dne 7. ledna 1948, kterým se provádějí některá ustanovení zákona o revizi první pozemkové reformy. Ostatní politické strany v zásadě i třeba mohli souhlasit s revizí pozemkové reformy, ale rozhodně nebyli nadšení z toho, že hlavní pravomoci mají rolnické komise a národní výbory, v rukou KSČ.

eskoslovenská strana národně socialistická vydala vnitřní směrnice pro své členy, kteří musí mít na zřetel vhodné zastoupení strany v rolnických komisích. Každá strana totiž navrhovala do rolnických komisí svého zástupce a náhradníka. Snáhli se předejít tomu, aby byl zákon vyvolán jako prostědek v politickém boji s národně socialistickou stranou.¹⁸²

Ne každým občanem, jak přesvědčivě hlásala Komunistická strana, byl nadšen z revize pozemkové reformy. Dokladem mluvčím za vše byla protestní manifestace na bývalém panství otce Karla VI. Schwarzenberga v Chlumci nad Cidlinou. Rezolucí¹⁸³, kterou sepsali na manifestaci 10. srpna 1947 dali jasně najevo nesouhlas

---

¹⁸⁰ Ke zbytkovým statkům se jasně v tehdejší duchu vyjádřil Jiří Kořítko: *Štíhlé zbytkové statky agrárních zemanů připravily zemědělcům o nejlepší část půdy, pracujícím rolnictvu nebylo pomoheno, (...)* MACHA KA, J. a SEMRÁD, J. *O nové pozemkové reformě*. Praha, 1949. s. 5. Dále k tématu: KOŘÍTKO, J. *Konfiskace, rozdělování a osídlování půdy*. Praha, 1946.

¹⁸¹ Zákon č. 1/1948 Sb., který se provádějí některá ustanovení zákona o revizi první pozemkové reformy. Změna: 90/1948 Sb. Dostupné z: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?page=0&idBiblio=16834&recShow=0&fulltext=z~C3~A1kon~20o~20obc~C3~ADch&nr=&part=&nm e=&rpp=50>>[online][2012-10-24].

¹⁸² Národní archiv Praha, oddělení ÚS NSS-AMV 35, eskoslovenská strana národně socialistická - ústřední sekretariát, Praha, sign. není, karton 23. s. 157-158.

¹⁸³ Rezoluce byla zaslána Předsednictvu Ústředního národního shromáždění, Zemědělskému výboru národního shromáždění, Úřadu předsednictva vlády republiky eskoslovenské, ministrové vnitra, zemědělství a spravedlnosti, Jednotnému svazu českých zemědělců, generálním sekretariátem strany s. národně socialistické, lidové a soc. dem., -ředitelství denních listů uvedených stran, redakcím krajského tisku oblastí východních území. Národní archiv Praha, oddělení ÚS NSS-AMV 35, eskoslovenská strana národně socialistická - ústřední sekretariát, Praha, sign. není, karton 23. s. 104.

s pozemkovou reformu v Československu a v době s tím, co se tehdy je v zemědělství. I šoby stejným lidem, ne jenom z důležitosti i velkostatká se nelíbily směr, kterým se Československo vydává. Nejdříve jím výtky padaly na neschopnost povolených úad zajistit dostatek pracovních sil a katastrofální zaostalost mechanizace v zemědělství. Když už mají vichni podléhat parcelaci, proč se neparcelují státní statky? A proč se parcelují zavedené prosperující statky s výměrou nad 50 ha? *Š jako rovnocenní pro službu-níci tohoto národa a občané demokratického státu nesneseme a nestrpíme, aby bylo zneužíváno politické moci pro službu-ník jedné strany, kteří zaujali po revoluci rozhodující místa ve veřejné správě a ve všech jejích pomocných a veřejnoprávních orgánech, korporacích, institucích a podnicích, zejména ve znárodněném průmyslu.*¹⁸⁴ V bodech rezoluce se neztratila ani kritika lidových kampaní KSČ v tisku (nejlépe za účelem znemohout nepohodlné osoby nebo konkrétní stranu). Neodbornost článků v tisku, zvláště v Zemědělských novinách a rozhlase.¹⁸⁵

Hned po špevzetí státu Komunistickou stranou, v březnu 1948 vydala staro-nová vláda zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě¹⁸⁶. Dřívejším prvkem pozemkové reformy, ale i celé komunistické ideologie byl pojem znárodnění. Podle Jana Kuklíka znamená znárodnění ve zkratce *š nucené vyvlastnění ve prospěch státu*¹⁸⁷. Karel Marxrazil teorii: znárodnění rovná se socializace. Po únoru 1948 elita v tomto kontextu pracuje se silným ideologickým podtextem. O ideologickém podtextu (i když ne marxistickém) by se dalo konec konců klidně uvažovat i v případě první pozemkové reformy. Ott v slovníku naučném tento pojem ještě nezná. Masaryk v slovníku naučném na hledaném pojmu znárodnění odkazuje na nacionalizaci, čímž mimo jiné rozumí přechod podniků z rukou cizinců do šdomácích rukou (pravděpodobně nepřímo odkazuje na nostrifikaci).¹⁸⁸

Nyní se už de facto znárodnělo úplně všechno v novém duchu bezúctní pracující společnosti. *ŠP da patří t m, kdož na ní pracují.* (§ 1, odst. 1). Socialistická republika začala v pozemkové reformě na nejnižší stupeň ponechání půdy - maximálně 50 hektarů, a to jen v případě, že na ní dotyčný pracuje, pokud ne tak je půdy

¹⁸⁴ Národní archiv Praha, oddělení ÚS NSS-AMV 35, Československá strana národně socialistická - ústřední sekretariát, Praha, sign. není, karton 23. s. 105.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 106 a 215.

¹⁸⁶ Zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě. Dostupný z: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=46&r=1948>>[online][2012-10-24].

¹⁸⁷ KUKLÍK, J. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v Československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. s. 10. ISBN 978-80-87284-25-4.

¹⁸⁸ Masaryk v slovníku naučném. *Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*. V. díl. Praha, 1931. s. 8. Bez ISBN.

vyvlastněna, bez ohledu na to, zda má majitel méně jak 50 ha výměry. Dle zákona se upravovaly šlechtické pozemky k zemědělské půdě, jež sloužily zemědělské výrobě (§1, odst. 7 zák.)¹⁸⁹ Za zemědělskou půdu vhodnou k provedené reformy je považována půda pro polní hospodářství, lesnictví a zvláště oddělení rostlinné a živočišné výroby. Pokud na zemědělské půdě stály nějaké budovy, spadaly také do působnosti pozemkové reformy. V zákoně je sice uvedeno, že se půda vykupuje a pouze ve výjimečných případech vyvlastňuje. Náhrady vypláceny nebyly!

Veškerý soukromý majetek byl dříve nebo později (majetek živnostníků) znárodněn. Oficiálně půda jakoby špatila jednotlivým vlastníkům a ti ji prodávali v rámci kolektivizace venkovských spolků a nově vznikajícím Jednotným zemědělským družstvům. Prakticky ale veškerá půda byla státu.

Po těchto dramatických změnách na počátku roku 1948, se k emigraci rozhodli i orlíští Schwarzenbergové. Nejprve bylo Karlovi VI. k 1. březnu 1948 odebráno dispoziční právo na lesy na panství Orlík, které měly rozlohu 9 802 ha. 3. října 1949 mu bylo vyvlastněno i jejich rodové sídlo Orlík, zámek Vimelice a hrad Zvíkov. Karel VII. popisuje, jak se byl spolu se svými dětmi podívat v roce 1978 na zámek Orlík. *Š P ijedeme na Orlík, jdeme dol k zámku, rozhlížím se kolem, ale ufl nikoho neznám. V-ichni známí zem eli, kolem byli jen cizí lidé. Pofládal jsem p útele, aby koupil lístky. Nem l jsem chu kupovat si do svého domu vstupenky, to mi p ipadalo nejapné. P i-la pr vodkyn , takové sympatické d v e, asi studentka, kdyfl se narodila, byli jsme ufl v Rakousku, a -li jsme s ní do domu. Otev ela dve e, vpustila nás dovnit , pe liv zav ela, podívala se na syna, oto ila se ke mn a povídá: š To je malý Jení ek, fle ano!š To byl ten nejtaktn j-í pozdrav, který jsem kdy zafil. To lov k hned v d l, fle je doma. Tím té náv-t v dala správnou dimenzi.*¹⁹⁰

6. Snaha o restituci

6. 1. Stát a restituce

Po sametové revoluci v Československu a nástupu demokracie se mnoho lidí v etnělechy snažilo získat zpět svůj majetek o který půdli ve velké většině na základě tzv. Benešových dekretů a na základě zákonů vydaných po únoru 1948.

¹⁸⁹ MACHA KA, J. Š SEMRÁD, J. *O nové pozemkové reformě*. Praha, 1949. s. 15. Bez ISBN.

¹⁹⁰ <<http://www.karelschwarzenberg.cz/zivotopis.html>>[online][2012-10-24].

Za al tedy boom restitucí. Slovo restituce (*restitution in integrum*), je známo jifi ímskému právu. Prakticky doslovn se jedná o navrácení do p ede-lého stavu. Do ech p i-la spolu s restituenty i éra privatizace. Hlavním lov kem pov eným zákony o privatizaci byl ekonom Tomá-Jeflek, který se stal ministrem vlády pro privatizaci a správu národního majetku. Mimo to stihl je-t zaloffit Ob anskou demokratickou alianci. Privatizace a s ní spojené zákony se nutn museli promítnout i do ústavy a pozm nit ji. Spolu s touto zm nou jde i p íjetí Listiny základních práv a svobod z roku 1990, která taktéfi siln promluvila do zp sobu provád ní privatizace a restitucí. Privatizace je d lena do dvou blok na malou a velkou. Malá privatizace se týká malých a st edních majetkových soubor jako nap íklad restaurací a obchod . Velká privatizace, tzn. zákon . 92/1991 Sb., o podmínkách p evodu majetku státu na jiné osoby¹⁹¹ se ve které se *šjednalo o p evod majetku ve vlastnictví státu do vlastnictví právnických a fyzických osob, a to jak eskoslovenských, tak zahrani ních*¹⁹². Ve velké privatizaci se e-ili hlavn st ední a velké pr myslové podniky a i metody byly jiné. D lefité je, fle šz velké privatizace byl vy at majetek, který podle ústavních nebo zvlá-tních zákon mohl být pouze ve vlastnictví státu. Majetek ze schwarzenberské primogenitury tedy spadal pod tuto klauzuli, protofle byl p eveden p ímo na zemi eskou.

Nový stát po ítal s tím, fle d íve nebo pozd ji bude muset e-it nároky restituent . Restituce nem ly být brány jako ur íté od-kodn ní, ale spí-e jako navrácení v cí p vodním majitel m nebo jejich d dic m. Za alo se tedy s p ípravami tzv. restitu ních zákon . V-em bylo jasné, fle takto rozsáhlou v c nevy e-í pouze jeden zákon, ale bude se muset po ítat s více úpravami. Touto zvlá-tní úpravou je nyní aktuální šsporõ o církevní majetek, který se také e-il jifi na po átku devadesátých let.

áste n církevní (my-leno k es anské, protofle o ffidovském majetku se také jednalo) restituce e-í jifi zákon 298/1990 Sb., o úprav n kterých majetkových vztah eholních ád a kongregací a arcibiskupství olomouckého.¹⁹³ Restituce nem ly být brány jako

---

¹⁹¹ Zákon . 298/1990 Sb., o úprav n kterých majetkových vztah eholních ád a kongregací a arcibiskupství olomouckého. Zm na: zákony . 92/1992 Sb., . 544/1992 Sb., . 264/1992 Sb., . 541/1992 Sb., . 210/1993 Sb., . 306/1993 Sb., . 224/1994 Sb., . 27/2000 Sb., . 220/2000 Sb., . 179/2005 Sb., . 227/2009 Sb. Dostupné z: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=92~2F1991&rpp=15#seznam>>[online][2012-10-28].

¹⁹² KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 403. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹⁹³ Zm na zákon . 338/1991 Sb. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/298-90.htm>>>[online][2012-10-28].

urité odkodní, ale spíše jako navrácení v cí p vodním majitel m nebo jejich d díc m. U p vodních majitel byl postup jasný, dále navrácení spadalo na d dice uvedeného v záv ti. Pak na jeho d ti a manfela nebo manfelku. Dal-í skupinou byli rodi e p vodního majitele, pak sourozenci p vodního majitele a poslední skupinou jsou ostatní p íbuzní. *š Jednalo se vlastn o speciální úpravu d dického práva. Zvlá-tní pravidla ur il zákon pro stanovení podíl a také pro p ípady, fle p vodní v c byla spoluvlastnictví.*¹⁹⁴ V tomto p ípad se majetek navracel p ímo jim. Prvním významným zákonem e-ící tuto problematiku byl zákon ze dne 21. února 1991 . 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích.¹⁹⁵ Zákon jasn pojednává o tom, fle pod restitu ní nárok spadá majetek zabraný afl od 25. února 1948, tedy šVít zným dnemõ afl do 1. ledna 1990 (§1, odst. 1.). Tato doba je brána jako tzv. rozhodné období. Schwarzenbergové (primogenitura) tedy nemohli pomý-let na p ípadné navrácení majetku na základ tohoto zákona. Jak jifl bylo uvedeno vý-e, zákon Lex Schwarzenberg byl p íjat je-t v roce 1947, s ú inností od 13. srpna 1947. Také se nemohli dovolávat zru-ení škonfiskaceõ na základ soudního rozhodnutí, protofle p í-í o majetek na základ speciálního zákona. Schwarzenber-tí restituenti neusp li ani s pokusem oddálit praktické provád ní zákona . 143/1947 Sb. afl za únor 1948, protofle oficiáln byl majetek p edán afl 23. kv tna 1948.¹⁹⁶

P vodní vlastník (i dal-í d dícové v po adí ur eném zákonem v §3, odst. 2.) museli také splnit podmínku fládostí o restituci v §3, odst. 1.; tedy mít ob anství na území eskoslovenské federativní republiky a mít zde i trvalý pobyt. Zákon m nil i dosavadní ustanovení v d dických ízeních. Lidé, jejichfl fládosti o navrácení majetku se projednávali podle tohoto zákona, museli podat písemnou fládost na p íslu-ný ú ad nejdéle *šdo -esti m síc ode dne ú innosti tohoto zákona, jinak nárok zanikneõ* (§ 5, odst. 2). Pokud je nemovitost ze fládosti o restituci v dezolátním stavu, tedy stavu nevhodného k uflívání mohla oprávn ná osoba fládat o finan ní náhradu. Ta byla vyplácena maximáln ve vý-i do 30 000 K . Jistá jednání oddaloval §8, odst. 6. hlavn pro majitele v cí, jefl se staly národní kulturní památkou. Tady se ekalo afl na *š nový*

---

¹⁹⁴ KUKLÍK, Jan. *Znárodn né eskoslovensko. Od znárodn ní k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 401. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹⁹⁵ Zákon . 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. P edpis m ní: 40/1964 Sb.; P edpis ru-í: 117/1955 Ú.l. Datum ú innosti od 1. dubna 1991. Dostupné z: <http://www.czechoffice.org/zakony/87_1991.htm>[online][2012-10-24].

¹⁹⁶ RAMEŤV, V. Prom ny schwarzenberského panství v echách. In BEZECNÝ, Z. - GAŤI, M. - PUTNA, C., M.(edd.). *Schwarzenbergové v eské a st edoevropské kulturní historii*. eské Bud jovice, 2008. s. 33. ISBN 978-80-8503-10-6.

zákon o správě a ochraně kulturních památek. Majetek Schwarzenberg pod tento paragraf nespadal. Bývalé schwarzenberské zámky Hluboká nad Vltavou, Ohrada a Tebo byly prohlášený za národní kulturní památku a v roce 2001 na základě vládního nařízení ze dne 28. března 2001 . 132/2001 Sb., o prohlášení n kterých kulturních památek za národní kulturní památky. Stejným nařízením se změnil stav i Schwarzenberské hrobky s přilehlým parkem v Domanín u Tebon . Prohlášení zámku Orlický (celý zámecký areál s přilehlými pozemky) za národní kulturní památku spadá a v do roku 2008. Nařízením vlády ze dne 28. dubna 2008 . 170/2008 Sb., o prohlášení n kterých kulturních památek za národní kulturní památky. To u v byl zámek Orlický ve vlastnictví Karla Schwarzenberga. Jediný zámek prohlášený za národní kulturní památku byl je-t před rokem 1990 zámek v eském Krumlov , vládním prohlášením ze dne 19. dubna 1989 . 55/1989 Sb.¹⁹⁷ Hrad Zvíkov pat ící sekundogenitu e byl státu od roku 1948 a prohlášení za národní kulturní památku se dostavilo nařízením . 70/1978 Sb. ze dne 24. dubna 1978. eská republika prohlásila op tovn usnesením vlády . 147/1999 Sb. hrad Zvíkov (Zvíkovské podhradí) za národní kulturní památku.¹⁹⁸ Zámek ve Vimperku pat ící rodin do roku 1948 byl špový-eně na národní kulturní památku usnesením vlády 8. února 2010 . 50/2010 Sb. Nabyvatel šsvéhoo majetku zp t ale nep ebíral jen samotnou v c, ale i práva a povinnosti vyplývající z jejího vlastnictví, zvlá-t pokud jsou v prostorách bytových a nebytových nap íklad -koly, kulturní za ízení, diplomatické a konzulární místa apod. (§ 12, odst 2).

V zákon . 87/1991 Sb. nepojednával pouze o šv cechě movitého a nemovitého majetku. Nařízením ru-ilo vylou ení ze -kol kv li politickým d vod m, za azení do pracovních tábor dle zákona . 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, výnosy na základě zákona . 88/1950 Sb., trestní zákon správní atd.

Výjimkou úpravou musela mít také země d lská p da spadající do revize první pozemkové reformy a druhé pozemkové reformy, uplat ované po únoru 1948. Sem spadá zákon zmín ěný níže v textu: 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztah k p d

---

¹⁹⁷ Zákon . 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztah k p d a jinému země d lskému majetku. Změna: . 112/1991 Sb.; . 262/1995 Sb.; . 171/1998 Sb. Dostupné z: <http://www.czechoffice.org/zakony/229_1991.htm>[online][2012-10-28].

¹⁹⁸ Vládní nařízení . 147/1999 Sb., o n kterých o prohlášení a zrušení prohlášení n kterých kulturních památek za národní kulturní památky ru-í p edchozí vládní nařízení SR . 251/1962 Sb.; . 181/1971 Sb.; . 70/1978 Sb.

a jinému zemědělskému majetku.¹⁹⁹ *Šel tedy omezen na zemědělskou a lesní půdu*²⁰⁰ a na budovách na ní stojících (§1, odst. 2. a 3.). Schwarzenbergové tedy mohli žádat o navrácení jejich rozsáhlého majetku včetně lesů, půdy a mrtvého a živého inventáře. Žádosti šel pozemkový fond. Karel Schwarzenberg z orlické větve rodu, adoptovaný (v zákoně šel i na takovýto případ pamatovalo) otcem Alfbřem Reginy Pezoldové (von Pezold) Jindřichem na základě tohoto restitučního zákona získal zpět (panství) Orlicko vřetmímeliš s hrobkou Schwarzenberské sekundogenitury, Hřabůřín u Kutné Hory, více jak 10 000 ha lesů, 454 ha polí, 439 ha luk, 362 ha rybníků, 30 ha pastvin a 242 ha ostatní plochy.²⁰¹ Jednalo se také o náhradu za pozemky zatopené vytvářením přehřady Orlicko. Jako náhrada mu byly nabřzeny pozemky v o 320 ha v Hevlín u Znojma.²⁰² Tento majetek sekundogenitury totiž špal do rozhodného období uvedeného v zákoně, které bylo také od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Pro případné nedorozumění je v paragrafu 6, odst. 1b jasně eno, že vydání majetku náleží osobám, jejichž majetek podléhal zákonu č. 142/1947 Sb. a č. 46/1948 Sb. 26. března 1992 tedy byla založena společnost s ručeným omezeným Orlicko nad Vltavou s. r. o.²⁰³ starající se o restituovaný majetek a další aktivity. Momentálně je jednatelem společnosti Johannes von Schwarzenberg, syn Karla Schwarzenberga. V české republice byla založena obecně prospěšná společnost navazující na stejnojmenné eskoslovenské dokumentační středisko Karla VII. v Rakousku, její schraňuje dělitě dokumenty z dřiny eskoslovenska a eskoslovenského exilu.²⁰⁴ Majetek, který Karel VII. vlastní v zahraničí spojil (podobně jako u fideikomisu) v rodinnou nadaci, její spravuje asi 22 000 ha půdy, z ehož zaujímá 17 000 ha lesy, vídešský palác, kamenolomy a kapitálové ústie ve firmách.²⁰⁵ Jeho manželka nezůstala pozadu ve veřejném životě a založila Medical Helpline Foundation, pomáhající českým lékařům při organizování

¹⁹⁹ P edpis m ní: č. 142/1947 Sb.; č. 61/1977 Sb.; č. 102/1963 Sb.; č. 162/1990 Sb.; č. 46/1948 Sb.; P edpis ru-í: č. 123/1975 Sb.; č. 81/1949 Sb. SNR; č. 2/1958 Sb. SNR; č. 215/1919 Sb.

²⁰⁰ KUKLÍK, Jan. *Znárodně eskoslovensko. Od znárodnění k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evropě*. Praha, 2010. s. 403. ISBN 978-80-87284-12-4.

²⁰¹ <<http://www.schwarzenberg.cz/panstvi-orlik/clanek/21-zamek-orlik>>[online][2012-08-29].

²⁰² TK. Karel Schwarzenberg ó tvřtý nejbohatší řlechtic v Rakousku. In *Lidové noviny* (novin. výstřfek), 15. srpna 1997. s. 5.

²⁰³ Ministerstvo spravedlnosti, Obchodní rejstřík. Dostupný v: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-vypis?subjektId=isor%3a56818&typ=actual&klic=m7vayc>>[online][2012-10-23].

²⁰⁴ Oficiální stránky společnosti: <<http://www.csds.cz/cs/index.html>>[online][2012-10-23].

²⁰⁵ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *Střdní Evropa. Revue pro stř edoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ro. 12, č. 56. s. 115. ISSN 0862-091 X.

stáhlí v zahrani í, p edev-ím ve ^{TM}ýcarsku, Rakousku a N mecku.²⁰⁶ Dnes asto Karel Schwarzenberg obývá záme ek v D eví i, jeř mu pat í od roku 1991.

Nad je svítla i dal-ím restituent m, kte í nepadali do rozhodné p dy, ale dál do historie. Dopl ující zákon . 243/1992 Sb., kterým se upravují n které otázky související se zákonem . 229/1991 Sb. Tady se po ítalo i s restitucí uřl pro osoby postifené Bene-ovými dekrety . 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb., s tím, že tyto postifené osoby prokářl bezúhonnost v letech 1938 ó 1945 a *řop tn nabyly do roku 1953 eskoslovenské státní ob anství*²⁰⁷ na základ dekretu prezidenta republiky . 33/1945 Sb.; zákony . 245/1948 Sb.; . 194/1949 Sb. a . 34/1953 Sb. Práv tímto zákonem se rozjely velké restitu ní kauzy, z níř n které trvají do dnes. Schwarzenberská primogenitura nemohla pomý-let na vrácení majetku ani na základ tohoto zákona. Paragraf 7 mluví jasn : *řZmír n í n kterých dal-ích majetkových vzniklých v d sledku platnosti nebo zvlá-tního pouřtí n kterých právních p edpis nebo na základ jiných d vod jen na území eské republiky nebo Slovenské republiky upraví eská národní rada nebo Slovenská národní rada zvlá-tním zákonem.ř*

Alřb ta Pezoldová podala řádost o restituci majetku Schwarzenberg v lednu roku 1993 také na základ zákona . 229/1991 Sb. Jednalo se o zámky Hluboká nad Vltavou, eský Krumlov, ervený Dv r, Postoloprty, Salm v a Schwarzenberg v palác s p ilehlými pozemky a um lecké sbírky. Spory vedla i o t i pozemky ve Zlaté uli ce na prařském Hrad ²⁰⁸, budovu pivovaru Regent v T eboni, domy na Smíchov , inflovní d m na Novém M st v Praze, pozemky v Prachaticích a dnes pivovar ve Vimperku (dnes ^{TM}amavský pivovar). Neúsp -n . Odhadní řástka tohoto majetku je asi 40 miliard korun. Oficiáln by o majetek m l vlastn řádat nevlastní bratr Karel. Podle záv ti jejířho otce se má snařit o získání majetku do svých rukou. Karel Schwarzenberg o majetek neusiluje, protože je podle n j je zákon Lex Schwarzenberg v esku právn nenapadnutelný.²⁰⁹ Proto na n j Alřb ta Pezoldová podala řalobu u rakouského soudu

²⁰⁶ BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku, 1996, ro , 12, . 56. s. 116 ISSN 0862-091 X.

²⁰⁷ KUKLÍK, Jan. *Znárodn é eskoslovensko. Od znárodn í k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop* . Praha, 2010. s. 403. ISBN 978-80-87284-12-4.

²⁰⁸ HÁJEK, A. Pezoldová neusp la ve sporu o pozemky ve Zlaté uli ce. In *iDnes.cz* [online][2010-03-25][2012-10-14]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/pezoldova-neuspela-ve-sporu-o-pozemky-ve-zlate-ulicce-pfv-/krimi.aspx?c=A100325_115132_krimi_aha>[online][2012-10-14].

²⁰⁹ ^{TE}VELA, V. Válka Schwarzenberg . In *Týden* (novin. výst iflek), 2011, ro . 18, . 22. s. 25.

a chtěla zpět majetek, jeřl zd ělila Karel VII. po jejím otci Jindřichovy. Dvanáct let trvající soud ukončený tento rok skončil ve prospěch Karla Schwarzenberga.²¹⁰

Nejrozporuplnější případy restitucí projednává Výbor OSN pro lidská práva. Řádosti se posuzují podle Paktu OSN o občanských a politických právech (1966), hlavně na základě článku 26.²¹¹ Česká restituce projednává Evropský soud pro lidská práva ve Strasburku na základě Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. Alfiřta Pezoldová se zde soudila s Českou republikou. Řialoba byla podána dne 30. září 1996 a projednávána byla pod č. j. 757/1997 a odkazovala na porušení lidských práv na základě článku 26, 2 a 14, paragraf 1. Paktu OSN z roku 1966.²¹² Vřácena byla Schwarzenbergovi pouze hrobka u Tebon na základě 8. článku Evropské charty lidských práv. Zkráceně eno: rodinná hrobka je soukromý majetek pietního charakteru, a jako takový má být navrácen rodině.²¹³

Do dnešního dne se o majetek stále soudí. Spolu s manřelem Rüdigmrem von Pezold se se svými sedmi dětmi starají o rozsáhlý majetek v Rakousku, Velké Británii a v africkém Zimbabwe. Hlavním odvětvím rodinného podnikání je lesní hospodářství óp edevěím v Rakousku a Anglii. V Africe mají řzné podíly ve firmách. Podle Alfiřty Pezoldové navazují vlastně na rodinnou tradici Adolfa Schwarzenberga. On koupil farmu v Keni, která mu patřila ařl do jeho smrti. Potom farmu prodala jeho manřelka Hilda do amerických rukou.²¹⁴

Dcera Arnořta Schwarzenberga z orlického majorátu Anna Marie, jeřl m ěl spolu s Alfiřtou Széchényi de Sárvár-Felsővidek. Anna Marie byla úspěšná v restituci Tochovic, jeřl byly Arnořtovi v roce 1948 zestátněny.

Zámek Nalřovice, patřící do roku 1948 Frantiřkovi Schwarzenbergovi, získala jeho manřelka zpět v restituci s okolními pozemky řtající asi 400 ha.²¹⁵ Za komunismu zde byl umístěn Ústav sociální péře fungující dodnes.²¹⁶

---

²¹⁰ TK ó iDnes.cz. Schwarzenberg vyhrál spor o rakouské d ědictví a bavorské zámky a usedlosti. In *iDnes.cz* [online][2012-08-11][2012-11-15]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-vyhral-spor-d04-/zahranicni.aspx?c=A121108_192820_zahranicni_ts>[online][2012-11-15].

²¹¹ KUKLÍK, Jan. *Znárodně eskoslovensko. Od znárodnění k privatizaci ó státní zásahy do vlastnických a dalřích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evropě*. Praha, 2010. s. 405. ISBN 978-80-87284-12-4.

²¹² <<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/89c3690a4d0d447cc1256c950033f43d?OpenDocument>>[online][2012-10-09].

²¹³ <<http://restitution.cz/cs/historie/dilci-uspech>>[online][2012-08-30].

²¹⁴ PELÍřEK, A. Rozd ěluje nás majetek, řká nevlastní sestra Karla Schwarzenberga. In *iDnes.cz* [online][2008-10-11][2011-10-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/rozděluje-nas-majetek-řika-nevlastni-sestra-karla-schwarzenberga-p9h-/domaci.aspx?c=A081011_103940_domaci_klu>[online][2011-10-22].

²¹⁵ VOTÝPKA, V. *Návraty eské řechty*. 2. vydání. Praha ó Litomyřl, 2005. s. 55. ISBN 80-7185-506-5.

6. 2. Příklad dalších lechtických restituent

Zákon č. 229/1992 Sb. se stal pilířem řady velkých lechtických rodů, kteří chtěli svůj majetek zpět.²¹⁷ Rod Kinských ovládl s nabyvatelem Radslavem Kinským, kteří byli úspěšní a získali zpět například zámecký areál fideiář nad Sázavou s polnostmi čítající necelých 7 000 hektarů. K zvelebování majetku byla založena v roce 1992 společnost KINSKÝ fideiář, a. s., na jejím řízení se podílí Constatntin Kinský (* 1961), Charles Nikolas Kinský a Jan Kinský. Vedlejší vtev rodu Kinsky dal Borgo získali v restituci hrad Kost v českém ráji, zámek Karlova Koruna, lesy a půdu. Dnes tento majetek spravuje akciová společnost Kinský dal Borgo, a. s.²¹⁸, nyní v čele s Dr. Fancescem Kinsky dal Borgo, Carlem Kinsky dal Borgo, Dr. Pio Kinský dal Borgo a Giovanni Kinský dal Borgo (* 1949).

Také Kristýna Colloredo-Mannsfeld požádala o restituci v roce 1991, zpočátku byla úspěšná a získala panství s zámkem v Opocně. Dlouho si ho však neužívala, protože Nejvyšší soud rozhodnutí v roce 2006 zrušil a Kristýna Colloredo-Mannsfeld musela zámek Opocno vrátit zpět státu.²¹⁹ O zámek a mobiliář zámku se dále soudila. Mobilář jí Ústavní soud nepříkl na základě rozsudku z února 2012. Ústavní soud také zamítl na počátku roku 2012 vydat zpět do soukromých rukou i samotný zámek Opocno s odvodněním, podle kterého nespadá tento objekt do vymezeného období napravování květin 1948-1989. Zámek Opocno byl totiž zkonfiskován už v roce 1945²²⁰, dříve již doba konfiskace není tzv. rozhodné období v rámci zákona č. 243/1992 Sb. Ve vlastnictví státu je opocenský zámek zatím dodnes. Lesy a pozemky okolo zámku Opocno spravuje Kristýna Colloredo-Mannsfeld prostřednictvím firmy Správa les KCM²²¹. Bratranec Kristýny Jerome Colloredo-Mannsfeld (zemřel v roce 1998) se

---

²¹⁶ Nalžovický zámek, p. s. s. Oficiální stránky: <<http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/onas/>>[online][2012-11-15].

²¹⁷ Před první pozemkovou reformou vlastnili vichní členové rodu Kinských 51 391 ha půdy. MARUŠÁK, K. *Třecha, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 25. Bez ISBN.

²¹⁸ Ministerstvo spravedlnosti, Obchodní rejstřík. Dostupné v: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-vypis?subjektId=isor%3a600001407&typ=full&klic=2rg4bq>>[online][2012-10-23]. Oficiální stránky: <<http://www.kinsky-dal-borgo.cz/>>[online][2012-10-09]. a <<http://kinskycastle.com/>>[online][2012-10-09].

²¹⁹ HRUDKA, Jan. Colloredo-Mansfeldová vrátila zámek v Opocně státu. In *iDnes.cz* [online][2007-10-04][2012-10-08]. <http://zpravy.idnes.cz/colloredo-mansfeldova-vratila-zamek-v-opocne-statu-fxl-domaci.aspx?c=A070410_175827_domaci_joh>[online][2012-10-08].

²²⁰ TĚŽEK, J. Ústavní soud po čtyřletém zkoumání nechal zámek Opocno v rukou státu. In *iDnes.cz* [online][2012-24-04][2012-11-21]. Dostupné z: <http://hradec.idnes.cz/ustavni-soud-nechal-zamek-opocno-statu-d92/hradeczpravy.aspx?c=A120424_164805_hradec-zpravy_cen>[online][2012-10-09].

²²¹ Oficiální stránky Kristýny Colloredo-Mannsfeld: <<http://www.kcmopocno.estranky.cz/>>[online][2012-10-09].

snadil získat zpět majetek rodiny. Stejně jako u jeho sestřince mu byl zpět v roce 1998 vydán pouze zámek Dobří (bývalý Domov spisovatelů) s francouzským parkem, zabavený v roce 1945, nikoliv však jeho vnitřní vybavení. O to se soudil až do roku 2008, kdy Nejvyšší soud (definitivně) zamítl jeho žalobu. Jeho syn Jerome zbirofské panství o velikosti asi 12 500 ha spravuje pod firmou Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld Lesní a rybníkářská správa Zbiroh²²² od roku 2000.²²³

Rod Mensdorff-Pouilly pocházející z Francie, musel odejít ze své rodné země v roce 1790. Později dostali i inkolát v českých zemích, rod byl spjatý s Jihlávou (a Dietrichsteiny). Rod v restituci získal zpět zámek a hrad v Boskovicích nedaleko Moravského krasu a přilehlé pozemky.²²⁴ Majetek je spravován pod společností MP Holding, a. s.²²⁵ vzniklou roku 1993.

Rod Lobkowicz byl v restituci velmi úspěšný díky tomu, že se dnes řadí k nejvýznamnějším pozemkovým vlastníkům v České republice. Společnost Lobkowicz Collections o. p. s.²²⁶ a American Friends for the Preservation of Czech Culture se dnes starají o Lobkowiczův palác na pražském Hradě (jediný palác na pražském Hradě, který byl vrácen původnímu majiteli), zámek Nelahozeves, hrad Střekov a zámek Roudnice nad Labem. Blízký příbuzný Jiří Lobkowicz získal v restituci zámek Mlýnský a panství Hořín, ležící nedaleko Mlýnska. Jiří Lobkowicz rekultivoval i přilehlé zámecké vinice.²²⁷

Kvůli restituci má Česká republika také napjaté vztahy s Lichtenštejnem. Tamní vládnoucí dynastie v roce s Hansem Adamem II. podala na počátku 90. let žalobu o restituci majetku, o který přišli Liechtensteinové po druhé světové válce na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Dlouho plnil české noviny spor o obraz Velká vápenka (známo také pod názvem Scéna kolem římské vápenky) od holandského mistra Pietera van Laera. Obraz byl zapůjčen na výstavu do Kolína nad Rýnem, zstal

²²² Ministerstvo spravedlnosti, Obchodní rejstřík. Dostupné z: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-vypis?subjektId=isor%3a451619&typ=actual&klic=3wamrj>>[online][2012-10-23].

²²³ Colloredo-Mannsfeldové vlastnili před první pozemkovou reformou 57 866 ha půdy. MARUŠÁK, K. *Večta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 25. Bez ISBN.

²²⁴ Dnes spravují asi 5000 ha majetku. Před první pozemkovou reformou vlastnil rod 7 222 ha. MARUŠÁK, K. *Večta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 28. Bez ISBN.

²²⁵ Ministerstvo spravedlnosti, Obchodní rejstřík. Dostupné z: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-vypis?subjektId=isor%3a191132&typ=actual&klic=090875>>[online][2012-10-23].

²²⁶ Tamtéž. Dostupné z: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-vypis?subjektId=isor%3a348659&typ=actual&klic=dmbj62>>[online][2012-10-23] nebo oficiální stránky firmy: <<http://www.lobkowicz.cz/AFPC-203.htm>>[online][2012-10-08].

²²⁷ Rod Lobkowicz vlastnil před první pozemkovou reformou 7 759 ha půdy. MARUŠÁK, K. *Večta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 28. Bez ISBN.

tam ale skoro osm let. V N mecku byl afl do roku 1998 na základ p edb fného opat ení kv li flalob Hanse Adama II. o u ení vlastnictví.

Liechtensteinové m li hlavní pozemkovou základnu na Morav . Pat il jim Lednicko ó valtický areál, zámky Bu ovice, Krnov, Moravská T ebová, Úsov, Velké Losiny, Záb eh a hrad T ernberk. P ed první pozemkovou reformou m li v drflb skoro 136 000 ha p dy.²²⁸

---

²²⁸ MARUŠÁK, K. *Večta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. s. 27. Bez ISBN

Závěr:

V této práci jsem se snažila postihnout zejména na základě platných zákonů na majetku Schwarzenberského rodu.

Je až s podivem, že zákon Lex Schwarzenberg byl přijat celkem v tichosti. žádné velké diskuze se v tomto případě neodehrály, jako například u první pozemkové reformy. Návrh zákona byl schválen hned v prvním čtení Ústavodárného NSR SR.

Jak již bylo řečeno, tento zákon postihující pouze jeden konkrétní rodina v takovém rozsahu nemá analogii. Tudíž je problematické najít vhodné právní řešení v otázce restituace tohoto majetku, o níž se nás od času dozvídáme z tisku. Už v roce 1947 se poslanci zabývali otázkou restitucí, tedy toho jak tento majetek dostat do svých rukou tak, aby Schwarzenbergové nemohli v pozdějších letech svůj majetek řídit zpět. Tuto problematiku řeší poslední kapitola mé práce. V krátkých medailoncích v níž jsem poučila hlavně soudobý tisk, jsem se snažila představit i ostatní řešení, kteří se pokoušejí zrestituovat svůj majetek v letech. Ti, jež mají úspěch u českých soudů často spravují svůj často velký majetek prostřednictvím společnosti s ručením omezeným i obecně prospěšnými společnostmi. Je tedy patrná snaha zachovat majetek, a hlavně se znovunabytý majetek snaží uvést do původního stavu. Po letech, kdy se o majetek staral stát, dostávali restituenti většinou takzvaně dezolátním stavu, pokud zámecké objekty nebyly využívány například jako ústav, internát, aj.

Na mnohaletou vládu Schwarzenbergů navazuje alespoň na základě zachování v povědomí lidí periodikum Obnovená tradice, vydávané Historickým spolkem Schwarzenberg.

Summary

This bachelor thesis summarizes the big property transfers that happened in the 20th century in Czechoslovakia within the noble family of Schwarzenberg.

The thesis is divided into six chapters that contain the most important laws concerning private property.

The first chapter deals with a brief family history of Schwarzenbergs, emphasizing the property they owned in Bohemia. Especially the last owners of the manor are analyzed in a great detail – Charles VI. of the secundogeniture and Charles VII., who inherited both the primogeniture and secundogeniture.

Next, Adolf Schwarzenberg is presented; he was the last owner of the primogeniture before the Act No. 143/1947 Coll. *about the transfer of property ownership of hlubocká branch of Schwarzenberg in Bohemia*.

Concerning the changes in the asset holdings in the 20th century, the land reform that started in 1919 was the most important. This so-called first land reform affected mainly the big land owners and nobility and was prematurely terminated in the mid-30th of the 20th century.

Other great and nowadays still debated topics in Bohemia, described in Chapter 3, are so-called presidential decrees, which were issued by the Government in Exile. The thesis mentions primarily the great retribution decree and the decree concerning the national administration.

The central topic of this bachelor thesis is the Act No. 143/1947 Coll., *about the transfer of property ownership of hlubocká branch of Schwarzenberg in Bohemia*. This law is unprecedented in Czech nor Czechoslovak law as the confiscation affects one particular genus to the fullest extent.

The fifth chapter completes the thesis by a brief reminder of laws concerning the revision of the first and the second land reform made after February 1948 in Czechoslovakia.

The last chapter of this bachelor thesis deals with the restitution of the property on the basis of laws from 1991 and 1992. Thank to these laws, Charles VII. Schwarzenberg gained a considerable portion of the property of Orlick secundogeniture.

Also the case of Elisabeth Pezold, the half-sister of Charles VII., is being described in the thesis. She tries to get back the property of Schwarzenberg primogeniture.

At the very end of the thesis, other noble families who were trying to get their property back in the restitution proceedings are shortly summarized.

Seznam pramen

Archiv bezpečnostních složek, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, Ústřední Státní bezpečnost, Projevy bývalých majitelů továren a národních správ, inv. č. 6.

Archiv bezpečnostních složek, ABS Kanice, odd. archivních fondů StB., fond Krajská správa SNB České Budějovice o Správa StB. inv. j. 47.

Archiv bezpečnostních složek, odd. AF FMV o NA Struže, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, Ústřední StB. Projevy pro myslivých i jiných podniků, dle podle § 7 dekretu 100/45 Sb.- znárodnění. inv. j. 7.

Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Digitální knihovna. Ústavodárné národní shromáždění NSR S 1946-1948 o stenoprotokoly. 65. schůzka (obsah, po ad, přílohy). úterek 10. srpence 1947. /online/

Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Digitální knihovna. NSR S 1920-1925. Poslanecká sněmovna. Tisky. /online/

Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Digitální knihovna. Úvod. Jednání a dokumenty. /online/

Národní archiv Praha, oddělení ÚS NSS-AMV 35, československá strana národně socialistická - ústřední sekretariát, Praha, sign. není, karton 23.

Seznam použité literatury

AUERHAN, J. *Vyvláštění velkostatků a zůstavní lesy*. Praha, 1919. Bez ISBN.

BEZECNÝ, Z. - GAJDOŠ, M. - PUTNA, C., M. *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. ISBN 978-80-8503-10-6.

DAŠENICKÝ, J. *Lesní pozemková reforma z hlediska právního, národohospodářského, národního, sociálního a. j.* Praha, 1926. Bez ISBN.

DVOŘÁK, L., F. *Zemědělská družstva a zlidovnění půdy*. Praha, 1920. Bez ISBN.

HOLOUBEK, J. *Pozemková reforma a soukromé vlastnictví*. Vyškov na Moravě, 1927. Bez ISBN.

JECH, K.-KAPLAN, K. *Dekrety prezidenta republiky 1940 až 1945. Dokumenty*. 2. vydání. Brno, 2002. ISBN 80-7239-115-1.

JELÍNKOVÁ, D. *Účelová reforma v českých zemích v letech 1918 až 1939 na příkladu osobnosti Alfonse Clary-Aldringena. Příspěvek k poznání životní a meckojazyčné účelové reformy v Československu*. Pardubice, 2008. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

KÁRNÍK, Z. *České země první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. 1. díl. Praha, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 - 1938)*. 3. díl. O přelomu a o životě (1936 až 1938). Praha, 2003. ISBN 80-7277-119-1.

KLÍMEK, A. *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XIII. 1918 až 1929. Praha - Litomyšl, 2000. ISBN 80-7185-328-3.

KOŠTÁK, J. *Konfiskace, rozdělování a osídlování půdy*. Praha, 1946. Bez ISBN.

KREJČÍK, A., L. *Pozemková reforma a archivy velkých statků*. Praha, 1937. Bez ISBN.

KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých d jínách 20. století*. Praha, 2011. ISBN 978-80-87284-25-4.

KUKLÍK, J. *Mýty a fakta takzvaných šBene-ových dekret ů. Dekrety prezidenta republiky 1940 ō 1945*. Praha, 2002. ISBN 80-7201-351-1.

KUKLÍK, Jan. *Znárodn ě eskoslovensko. Od znárodn ě k privatizaci ō státní zásahy do vlastnických a dal-ích majetkových práv v eskoslovensku a jinde v Evrop ě*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87284-12-4.

LENDEROVÁ, M. *Tragický bál. ťivot a smrt Pavlíny ze Schwarzenbergu*. Praha, 2004. ISBN 80-7185-657-6.

MACHA KA, J. ō SEMRÁD, J. *O nové pozemkové reform ě*. Praha, 1949. Bez ISBN.

MARUŠKA, K. *Ťehta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno, 1919. Bez ISBN.

N MEC, J. *Sv tová krise a na-e pozemková reforma*. Brno, 1931. Bez ISBN.

PEKA ě, J. *Omyly a nebezpe ě í pozemkové reformy*. 3. vydání. Praha, 1923. Bez ISBN.

SCHWARZENBERG, K., J. *Kníťecí ťivot. Rozhovor s Karlem Hvíťalou*. Praha, 1997. ISBN 80-204-0673-5.

ŤKUTINA, V. *eský ěchtic Franti-ek Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. ISBN 0-946352-7-12.

ŤVA Í KOVÁ-SLABÁKOVÁ, R. *Rodinné strategie ěchty. Mensdorff-Pouilly v 19. století*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7203-859-6.

UHLÍKOVÁ, K. *Národní kulturní komise 1947 ō 1951*. Praha, 2004. s. 39-40. ISBN 80-903230-8-1.

VEBER, V. *Osudové únorové dny 1948*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.

VONDRUŠKA, E. *Sbírka zákonů a nařízení o pozemkové reformě*. část II. Praha, 1921. Bez ISBN.

VOREL, J. *Zákon o obraně státu*. Praha, 1936. Bez ISBN.

VOTÝPKA, V. *Návraty české lechtý*. 2. vydání. Praha a Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-506-5.

VOTÝPKA, V. *Příběhy české lechtý*. Praha, 1995. ISBN 80-204-0529-1.

FIŠUPANI, J. a STELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Praha, 2001. ISBN 80-86493-00-8.

lánky

TK. Karel Schwarzenberg je čtvrtý nejbohatší lechtic v Rakousku. In *Lidové noviny* (novin. výstřih), 15. srpna 1997.

TK a iDnes.cz. Schwarzenberg vyhrál spor o rakouské dědictví a bavorské zámky a usedlosti. In *iDnes.cz* [online][2012-08-11][2012-11-15].

HÁJEK, A. Pezoldová neuspěla ve sporu o pozemky ve Zlaté uličce. In *iDnes.cz* [online][2010-03-25][2012-10-14].

HORÁKOVÁ, A. Jak jsem si ve Vídni získal pověst. In *Mladá Fronta DNES*, 2012, ročník 23, číslo 252. Příloha: Víkend DNES.

HRUDKA, Jan. Colloredo-Mansfeldová vrátila zámek v Opocněnsku. In *iDnes.cz* [online][2007-10-04][2012-10-08].

KALKUŠOVÁ, S. a NIKENDEY, A. Lex Schwarzenberg a co mu předcházelo. In *Obnovená tradice*, 1994, ročník 4, číslo 10.

PELÍČEK, A. Rozdíl je nás majetek, říká nevlastní sestra Karla Schwarzenberga. In *iDnes.cz* [online][2008-10-11][2011-10-22].

TEVELA, V. Válka Schwarzenberg . In *Týden* (novin. výstřih), 2011, ro . 18, . 22. s. 25.

TEČEK, . Ústavní soud po čtyřech letech zkoumání nechal zámek Opočno v rukou státu. In *iDnes.cz* [online][2012-24-04][2012-11-21].

Encyklopedie

Masaryk v slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných v domostí. Praha, 1931. Bez ISBN.

Ott v slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných v domostí. Praha, 1888-1909. Bez ISBN.

Internetové zdroje

<http://www.archive.org/>

<http://www.ceskatelevize.cz/>

<http://www.csds.cz/>

<http://www.czechoffice.org/>

<http://dspace.upce.cz/>

<http://google.cz/>

<http://www.hss.barok.org/>

<http://idnes.cz/>

<http://iuridictum.pecina.cz/>

<http://www.volba-prezidenta.cz/>

<http://karelschwarzenberg.cz/>

<http://www.kcmopocno.estranky.cz/>

<http://kinskycastles.com/>

<http://www.kinsky-dal-borgo.cz/>

<http://www.kohoutikriz.org/>

<http://www.lobkowicz.cz/>
<http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/>
<https://or.justice.cz/>
<http://portal.gov.cz/>
<http://www.pravnipredpisy.cz/>
<http://www.psp.cz/>
<http://restitution.cz/>
<http://specp.prf.cuni.cz/>
<http://www.unhchr.ch/>

Studie

BUBEN M., M. Schwarzenbergové, Sekundogenitura II. In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ro . 12, . 56. s. 101-116. ISSN 0862-091 X.

BUBEN M., M. Schwarzenbergové. Primogenitura. In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 1995, ro . 11, . 54-55. s. 95-119. ISSN 0862-091 X.

GABERT, V. N kolik poznámek k takzvaným Bene-ovým dekret m. In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ro . 12, . 62. s. 107-110. ISSN 0862-091 X.

JELÍNKOVÁ, D. ŠKdyfl ta -irá, r znorodá vlast p estala existovat...õ aneb Osudy rodiny ClaryAldringen po rozpadu Rakouska-Uherska a její hledání nové cesty v postimperiálním sv t . In *Theatrum historiae*, 2010, ro . 6. s. 125-162. ISSN 1802-2502.

MANDLER, E. Budeme obhajovat Bene-ovy dekrety? In *St ední Evropa. Revue pro st edoevropskou kulturu a politiku*, 1996, ro . 12, . 63. s. 77-87. ISSN 0862-091 X.

PEICHLOVÁ, A. Konfiska ní a vyvlast ovací prvek pozemkové reformy v dob první republiky. In KUKLÍK, J. a kol. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastn ní v eskoslovenských d jinách 20. století*. Praha, 2011. s 31-40. ISBN 978-80-87284-25-4.

RAMEŤ V. Proměny schwarzenberského panství v letech. In BEZECNÝ, Z. - GAŤI, M. - PUTNA, C. M. (edd.). *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. s. 25-36. ISBN 978-80-8503-10-6.

SEIDL, J. Na panství u Schwarzenberg. In *Obnovená tradice*, 2002. . 26. /online/

SKALICKÝ, K. Na lesní cestě vroubené lupinou. In BEZECNÝ, Z. a GAŤI, M. a PUTNA, C. M. (edd.) *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice, 2008. s. 19-22. ISBN 978-80-85033-10-6.

ZÁLOHA, J. Lex Schwarzenberg. O slávě a rozpadu jednoho majetku v letech. In *Dějiny a současnost*, 1994, ro. 16, . 2.

Televizní pořady

Historie.cs, Lex Schwarzenberg. TV, . 2, 8. 10. 2009, 21:00.

Ostatní

POSPÍŠILOVÁ, M. *HLUBOKÁ* (brožura). Praha, 1993. ISBN 80-85386-42-9.

ZÁLOHA, J. *Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenberku* (brožura). Bez ISBN.

KUTHAN, J. *Zámek Hluboká* (brožura). Bez ISBN.

TRÁKA, M. *Jihní Čechy. Hrady a zámky. Historická místa* (brožura). České Budějovice, 1997. Bez ISBN.

Seznam příloh

1. Prohlášení příslušník historické lechty, předané 17. září 1938 prezidentu dr. E. Benešovi.
2. Prohlášení příslušník historické lechty, předané v září 1939 prezidentu dr. Emilu Háchovi.
3. Zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na zemi českou.
4. Josef A. Kopy. Podobizna Terezie, kněžny Schwarzenbergové, roz. z Trautmannsdorffu se synem princem Adolfem, posledním majitelem Hluboké (1912).
5. Fotografie Karla VII. Schwarzenberka a Terezy z Hardeggu v roce 1967.
6. Fotografie zámku Hluboká nad Vltavou po novogotické přestavbě za Jana Adolfa II. Sídlo primogenitury rodu.
7. Fotografie zámku Orlík nad Vltavou, sídla sekundogenitury rodu.
8. Fotografie schwarzenberské hrobky v Domaníně u Třeboně.
9. Fotografie Schwarzenberského paláce v Praze (detail sgrafitové výzdoby).

Přílohy:

1) Prohlášení p říslníků historické řechty, p ředané 17. zá í 1938 prezidentu dr. E. Bene-ovi

Pane presidente,

za t chto dn v-echny stavy a t ídy na-eho národa svorn ě projevují svou v ěli, zabránit poru-ení starých hranic na-eho státu. Proto i ada ělen starých rod ě na-í vlasti nás pov ěla, abychom se k vám dostavili s podobným projevem. V ěnost eskému státu, který na-í p ředkové pomáhali budovat a po tisíc let udržet, je pro nás povinností tak samoz ějmou, ře jsme se rozmý-řeli ji výslovn ě zd raznit. Povařujeme za svou povinnost, uchovat d ědictví svých otc ě. Zem ě Koruny eské byli pohromad ě po tolik v ěk a p řetrvali spolu touhou í, ře douřáme v p řejít t chto řas nepokoje a násilí.

Na-ě p řání, aby staré hranice eské koruny z staly neporu-eny, vychází zajisté také ze starosti o budoucnost na-ích potomk ě i z pocitu odpov ědnosti za svobodu a blaho eských N ěmc ě. Na-í p ředkové vřdy usilovali o p řátelský pom ěr obou národ ě v zemi usazených, a tak i my touříme po tom, aby i na-í krajané n ěmeckého jazyka mohli sd ělet s námi lásku k ned ělitelné vlasti. D ěv śjeme, ře se tak m ře stát. Zejména douřáme, ře zásady k řes anské udrží v této zemi po řádek a vzd ělanost.

Vyslovující v ěru v lep-í budoucnost, śji- śjeme, ře jsme si v domi svých zd ědných povinností k vlasti a ke státu, který byl domovem na-ích p ředk ě a jehofl stará práva jsme vřdy cht ěli a i dnes chceme hájit.

Toto prohlá-ení p ředali: Karel Schwarzenberg, Jan z Lobkowitz, Z. R. Kinský, Franti-ek Kinský, Zden ěk z Kolowrat, Rudolf Czernín, Leopold Sternberg, W. Colloredo-Mansfeld, Karel Parish, Jind ěich Dobřfenský, Hugo Strachwitz, Karel Belcredi.²²⁹

---

²²⁹ TĚKUTINA, Vladimír. *eský řechtic Franti-ek Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. ISBN 0-946352-7-12. s. 253.

2) Prohlášení p íslu-ník historické -lechty, p edané v zá í 1939 prezidentu dr. Emilu Háchovi

Slovutný pane prezidente,

v poslední dob bylo jednáno o postavení -lechty v eském národ a objevily se v tomto ohledu r zné nejasnosti. Povafluje proto za vhodné v tomto sm ru podat n která vysv tlení.

^Tlechta byla, jako v-ude, svou podstatou z ízením státním a jakofito celistvé spole enství bývala u-et ena národnostních spor . Její politické povinnosti bývali ur ovány slufbou eskému státu a králi. Jádrem tohoto stavu vřdy ov-em pat ilo k eskému národu netoliko kulturn , nýbrfi i krví a jazykem. Za raných do království, kdy celý venkov byl jazykov eský, prost edí -lechty bylo rovn fl takové. Tato -lechta, p vodem a jazykem eská, tvo ila panující nebo politickou vrstvu eského státu p ed vznikem monarchie domu Rakouského i dlouho potom. Zanechala nám památku své kultury v eských zpracováních rytí ských zp v , v knihách zemských práv, v názvosloví vojenském, ve svých hradech a zámcích a ve vybudování institucí kulturních. Rody, které sdílely po staletí osudy eského národa a neodcizili se nikdy svému kmeni, musí i dnes být po ítány k národu, jehofl krev v jejich flách koluje.

Vedle této ryze domácí -lechty p ist hovalo se pr b hem d jin a usadilo se na území eského státu mnoho rodin p vodu cizího, nikoli v-ak pouze n meckého. Tyto rodiny, jimfl p íslu-elo místo na sn mu, jehofl jednáni se v Praze, Brn a Olomouci ú astnily a jimfl p íslu-ela i vrchnostenská moc, která je spojovala stálým správním stykem s lidem, splynuly v krajích eského jazyka s národem tak, fl jejich r zný p vod nem fl ni eho zm nit na jejich nepopíratelné p íslu-nosti k eské národní pospolitosti.

Obdobn n kte í, v n meckém prost edí flující potomkové eských rodin, honosících se ryze eskými jmény a vze-lých z nejstar-í krve eské, hlásí se k národu n meckému, který je u v domí jejich n meckého smý-lení velmi ochotn za své syny uznává a v jejich eském p vodu fládné p ekáfky nevidí.

Jsme p esv d eni, fl tak jako my p iznáváme t mto jedinc m právo hlásit se k národu, uprost ed n hofl fljí, který za sv j zvolili a který je za své p íslu-níky p íjmá, tak i ze strany druhé nebude nikdo p íslu-ník m -lechtických rodin, zde usedlých, upírat právo, aby se hlásili k eskému národu, s nímfl flili jejich p edkové po generace, sdílející práva i povinnosti, dobré i zlé, by rodiny ty nebyly po me i vřdy p vodu eského.

Zdání náplně k národní pospolitosti není tedy určována okolnostmi dne, nýbrž jest zájmem skutečné společnosti života, politické, kulturní a hospodářské spolupráce, jednotou dějin, osudů a zodpovědností za budoucí generace národa.

Národ český, jenž slavnostním zájmem byla zaručena v dětech národa německého a říšským kancléřem jeho národní svěbytnost, zajisté může považovati za své právo i svou povinnost tvrditi se v něm dle rázů kdyby o tom pochybnost vznikla o skutečnosti, že má českou věřnost jako svou slověku, jež od této národního se nikdy neoddlá a nikdy svým příjímáním oddělena nebude.

Při posledním sítání lidu v Německé říši byla náplně k národnosti postavena na základ dobrovolného přiznání. Náplně správní předpisy vycházejí ze zásady, že každý jest náplněm toho národa, s nímž se cítí niterně spjat a k němuž se hlásí. Nepochybně se budou německé říšské orgány řídit touto zásadou i na zdejších územích. V úplné shodě s národem německým, který řádí ode všech svých náplněm přání konání všech povinností v říši národní pospolitosti, jsou dle vodní český lid a česká věřnost přání o své sounáležitosti. Vycházejíce z přání o jednotě národa ve všech slověkách a zejména o tom, že potomci německých spoluvěrců a nositelů české státnosti je-t mohou svému národu a své vlasti za všech poměrů platně posloufiti, chceme se vždy a za všech okolností hlásiti k českému národu.

V září 1939.²³⁰

---

²³⁰ TUKUTINA, Vladimír. *Český věřnost František Schwarzenberg*. 2. vydání. Praha, 1990. ISBN 0-946352-7-12. s. 254-255.

3) Zákon . 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na zemi eskou

Ústavodárné Národní shromáždění republiky eskoslovenské usneslo se na tomto zákon :

§ 1.

(1) Vlastnictví majetku rodu Schwarzenberg , v tve t. zv. primogenitury na Hluboké n. Vlt., pokud se tento nachází v eskoslovenské republice, přechází v rozsahu stanoveném v odstavci 2 ze zákona na zemi eskou.

(2) Majetkem podle odstavce 1 rozumí se nemovitý majetek zemědělský, lesní, rybní, průmyslový, obchodní a živnostenský, zapsaný knihovně na Josefa Adolfa knížete ze Schwarzenberg , Jana knížete ze Schwarzenberg a Dr. Adolfa Schwarzenberga, v to patří všechny budovy a zámky s jejich zařízeními, se všemi právy a závazky, dále živý i mrtvý inventář se zásobami a konečně veškerý provozní kapitál.

(3) Pro posouzení, které majetkové části přecházejí podle odstavců 1 a 2 na zemi eskou, jest rozhodným stavem ke dni 9. května 1945. Předmětem převodu nejsou nemovitosti nabyté osobami třetími podle zákona ze dne 16. dubna 1919, . 215 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového, a předpis jejich podmínkách nebo doplňujících. Záběr podle tohoto zákona k předmětem v odstavcích 1 a 2 uvedeným, pokud nebyly dosud převedeny na osoby třetí, se ruší.

(4) Změny, provedené v majetku nebo jeho částech po 9. květnu 1945 jsou neplatné, byly-li zemským národním výborem v Praze proti nim nejpozději do účinnosti tohoto zákona vzneseny námitky.

§ 2.

(1) Majetek v § 1 uvedený bude spravován jako celek podle směrnic zemského národního výboru v Praze.

(2) Ve lhůtu 3 měsíců ode dne počátku účinnosti tohoto zákona určí ministerstvo zemědělství a zemský národní výbor v Praze dohodou, které části zemědělské půdy, jejichž není k hospodářskému celku zapotřebí, a v jaké výměře budou přiděleny oprávněným uchazečům podle zásad dekretu presidenta republiky ze dne 21. června 1945, . 12 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakofň i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, a dekretu presidenta republiky ze dne 20. července 1945, . 28 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců,

Ma ar a jiných nep átel státu eskými, slovenskými a jinými slovanskými zem d lci. Podle zásady t chto dekret bude nalofeno s lesní plochou, pokud tvo í osam lé lesní celky men-í neff 100 ha. Ve sporných p ípadech rozhoduje vláda.

(3) Zem eská jest povinna pe ovati o historické památky, jichff vlastnictví nabyla na základ tohoto zákona.

§ 3.

(1) Zam stnanc m na majetku v § 1 jmenovaném z stávají zachovány jejich slufební a pracovní smlouvy se v-emi nároky nabytými podle dosavadních, pro n platných slufebních p edpis .

(2) Ve-kerá za ízení ve prosp ch zam stnanc , jako nadace, fondy a pod., p ebírá zem eská a spravuje a dotuje je dosavadním zp sobem z dosavadních zdroj ve prosp ch p evzatých zam stnanc , jakofl i osob, poflívajících starobní, nemocenské, sirot í nebo jiné d chody.

(3) Povinnost poskytovatí z prost edk , plynoucích z hospoda ení na majetku v § 1 jmenovaném, starobní, nemocenské, vdovské, sirot í a jiné d chody, p echází dnem ú innosti tohoto zákona na zemi eskou.

(4) Reáln patronáty, jak jsou spojeny s nemovitostmi, jakofl i dobrovolná pln ní, z stávají ve svém obsahu a rozsahu nedot eny.

§ 4.

Vklad vlastnického práva, jakofl i ve-kerých jiných práv podle ustanovení § 1 ve prosp ch zem eské provedou soudy nebo ú ady, u nichff se vedou ve ejné zápisy o nemovitém majetku nebo jiných právech na fládost zemského národního výboru v Praze.

§ 5.

(1) Majetek p echází do vlastnictví zem eské bez náhrady dosavadním vlastník m.

(2) Dosavadním vlastník m jmenovaným v § 1, odst. 2 poskytne zem eská zaopat ovací d chod ve vý-i, kterou ur í vláda.

§ 6.

(1) Majetek tvo í samostatnou jednotku po stránce právní, hospodá ské a ú etní, spravovanou p edstavenstvem.

(2) P edstavenstvo se skládá ze 16 len , z nichff jmenují jednu tvrtinu minist í vnitra, zem d lství a pr myslu, dv tvrtiny zemský národní výbor v Praze, a to ty i z jiho eské oblasti; jednu tvrtinu volí zam stnanci na p evedených statcích

a podnikách. Za každého člena je jmenován nebo volen náhradník. Funkční období je tři lety.

(3) Velepředstavenstva je zemský referent zemského národního výboru v Praze. Představenstvo volí ze svého středu dva náměstky na funkční období tří let. Jeden z náměstků je vždy z adzamtanců. Představenstvo je zpsobilé se usnášeti za přítomnosti aspoň poloviny svých členů a usnáší se prostou většinou hlasů.

(4) Směrnice o pravomoci a odpovědnosti jednotlivých orgánů vydá zemský národní výbor v Praze.

§ 7.

Veškerá jednání a úkony k provedení tohoto zákona jsou osvobozeny od daní, dávek a poplatků. Provedené vlastnictví se zprohje daní z vystřhování.

§ 8.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedou jej všichni členové vlády.

Dr. Beneš v. r.

Gottwald v. r.

Dr. Zenkl v. r.

Lau-man v. r.

Ursíny v. r.

uri v. r.

Fierlinger v. r.

Zmrhal v. r.

Trórký v. r.

Dr. Pietor v. r.

Masaryk v. r.

Ing. Kopecký v. r.

arm. gen. Svoboda v. r.

Hála v. r.

těfl za nám. předsedy vlády

Dr. Ripka a Msgr. Dr. Trámka

Nosek v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

Dr. Dolanský v. r.

Dr. Procházka v. r.

Dr. Stránský v. r.

Majer v. r.

Dr. Drtina v. r.

Dr. Franek v. r.

Kopecký v. r.

Dr. Clementis v. r.

Lichner v. r.²³¹

Schváleno/vydáno: 10. července 1947

Účinnost od: 13. srpna 1947

Uveřejněno v . 66/1947 Sb., str. 0697²³²

---

²³¹ <http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1947/143947/Sb_143947_-----_.php>[online][2012-08-31].

²³² <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/701?b=143/1947>[online][2011-10-22].

4) Josef A. Kopay. Podobizna Terezie, kn ěny Schwarzenbergové, roz. z Trautmannsdorffu se synem princem Adolfem, posledním majitelem Hlubok (1912).²³³

²³³ P evzato z: POSPTLOV, M. *HLUBOK* (broflura). Praha, 1993. ISBN 80-85386-42-9.

5) Fotografie Karla VII. Schwarzenberka a Terezou z Hradeggu v roce 1967.²³⁴

---

²³⁴ P evzato z: < <http://www.kohoutikriz.org/priloha/schwk.php> > [online][2012-11-15].

6) Fotografie zámku Hluboká nad Vltavou po novogotické přestavbě za Jana Adolfa II.²³⁵

---

²³⁵ Převzato z: KUTHAN, J. *Zámek Hluboká* (brožura). Bez ISBN.

7) Fotografie zámku Orlík nad Vltavou, sídla sekundogenitury rodu.²³⁶

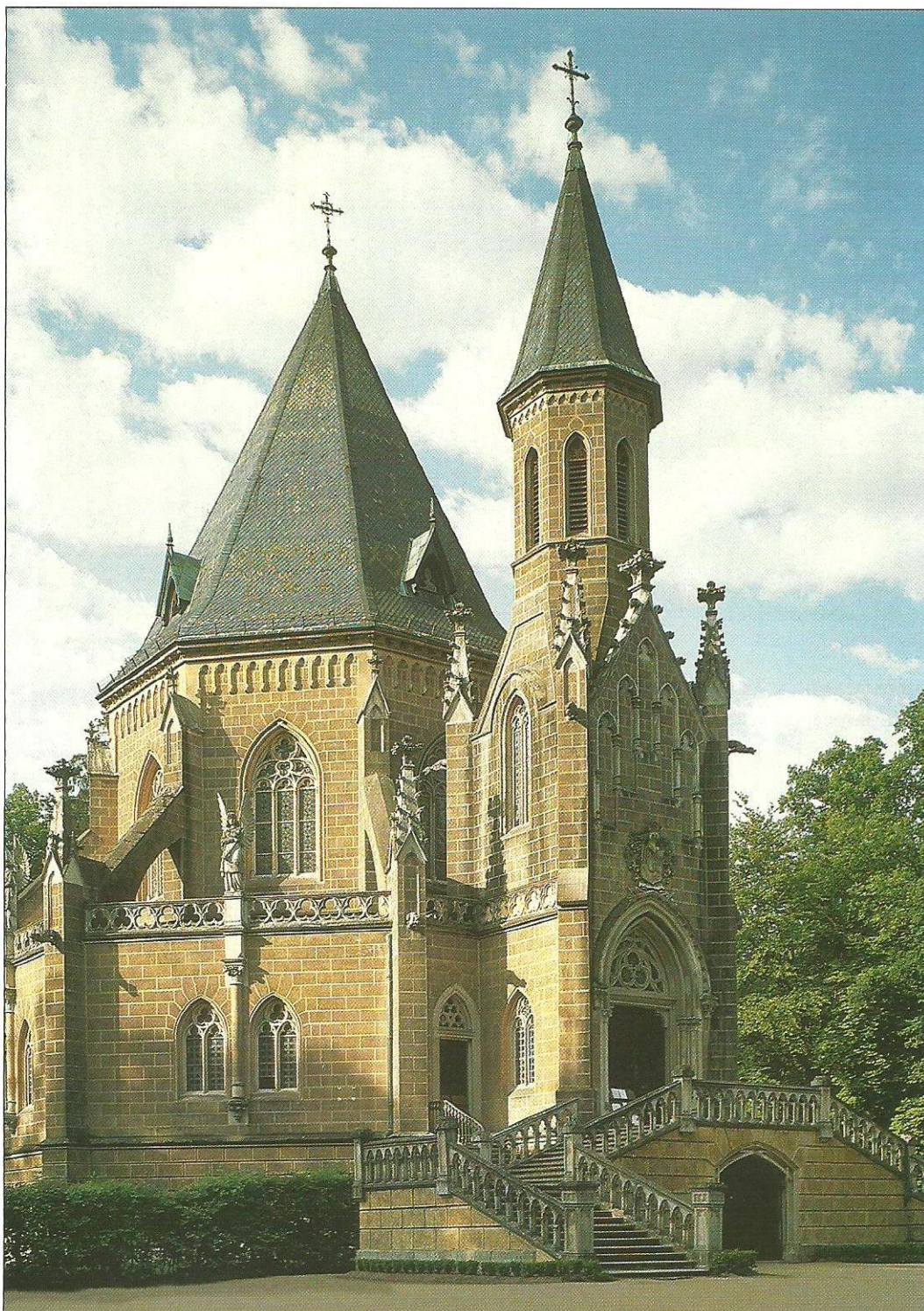

---

²³⁶ P evzato z: < <http://www.google.cz/imgres?q=zamek+orlik..>>[online][2012-11-26].

8) Fotografie schwarzenberské hrobky v Domanín u T ebon .²³⁷

Schwarzenberská hrobka

²³⁷ P evzato z: TR KA, M. Jifní echy. *Hrady a zámky. Historická m sta* (broflura). eské Bud jovice, 1997. Bez ISBN.

9) Fotografie Schwarzenberského paláce v Praze (detail sgrafitové výzdoby).²³⁸

---

²³⁸ Foto archiv autorky.